

דברי הכנסת

הישיבה השבעים-וחמש של הכנסת הארבע-עשרה

יום שני, י' באדר א' התשנ"ז (17 בפברואר 1997)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:05

תוכן העניינים

דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת לסגן ראש ממשלת סין לי לנקינג ולפמלייתו
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
דברי יושב-ראש הכנסת
הצעת חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב] (תיקון מס' 13), התשנ"ז–1997
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)
הצעה לסדר-היום ביטול מצב שעת-חירום שמדינת ישראל נתונה בו מיום היווסדה
שאלות בעל-פה
אתר הפסולת ברמת-חובב
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
הצעות לסדר-היום
מדיניות הבנייה במזרח-ירושלים ובהר-חומה
הצעות לסדר-היום דבריו של מנכ"ל משרד ראש הממשלה על המשטרה ועל התקשורת
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
הצעה לסדר-היום
יציאה חד-צדדית מלבנון – טעות אסטרטגית
הצעות לסדר-היום
מדיניות ישראל בדרום-לבנון
חילופי גברי בוועדות הכנסת
הצעות לסדר-היום
מדיניות ישראל בדרום-לבנון
הצעות לסדר-היום
אסון המסוקים
הצעת חוק רישום פטירות חיילים שנספו במערכה (תיקון), התשנ"ז–1996
(קריאה ראשונה)
הצעת חוק שירות ביטחון (הוראת שעה) (תיקון), התשנ"ז–1997
(קריאה ראשונה)

דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת לסגן ראש ממשלת סין לי לנקינג ולפמלייתו

היו"ר ד' תיכון:

רבותי חברי הכנסת, היום יום שני, י' באדר א' התשנ"ז, 17 בפברואר 1997. ישיבת הכנסת פתוחה.

ביציע המכובדים מצויה משלחת סינית רמת-מעלה, ובראשה מר לי לנקינג, סגן ראש ממשלת סין. אני מקדם בברכה את סגן ראש ממשלת סין לי לנקינג ואת חברי הפמליה המלווה אותו, המבקרים עתה בארץ.

זה ביקור שבוודאי יתרום בתחומים רבים, בעיקר בתחום הכלכלי, להידוק הקשרים בין סין לישראל, שממילא התהדקו בשנים האחרונות.

סין, כיום, הינה מעצמת-על בתחום הכלכלי ועיני כל העולם נשאות אליה.

אני שמח לקבוע, כי בכנסת אין חילוקי דעות באשר לחשיבות הקשרים עם סין. בין הפרלמנט הסיני לכנסת ישראל קיימים קשרים טובים במיוחד. משלחת של ועדת החוץ של הפרלמנט הסיני ביקרה בארץ ב-1993 ומשלחת של ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, בראשות חבר הכנסת עוזי לנדאו, ביקרה בסין בסתיו האחרון. בקיץ האחרון עמדתי בראש משלחת הכנסת לכינוס האיגוד הבין-פרלמנטרי שהתקיים בבייג'ין. הכנסת האורחים שזכינו לה היתה חמה במיוחד ומאירת פנים. התרשמנו מאוד מהעם הסיני ומההישגים המרשימים שלהם בתחום הפיתוח הכלכלי.

בשנים האחרונות היתה פריצת דרך ביחסים בין שתי המדינות, ואני מקווה להמשך תנופה.

אני מאחל לכם ביקור מוצלח ופורה בארץ.

רבותי חברי הכנסת, כאמור, זה אחד הביקורים החשובים ביותר. סגן ראש ממשלת סין אחראי לתחום סחר החוץ ולתחום החינוך והתרבות בסין, הוא חבר הפוליטבירו בסין, ובסין יש שבעה חברים בפוליטבירו.

אני מקווה שנצל את הביקור הזה להידוק הקשרים בין ממשלות ישראל וסין ובעיקר נמשיך לפתח את היחסים שבין שני הפרלמנטים.

בהזדמנות זאת, בשמכם, הזמנתי את נשיא הפרלמנט של סין, ואני מקווה שמשלחת של בית-הנבחרים תבקר בארץ, ובמהירות.

כאמור, מי שלא היה בסין ולא ראה את הפיתוח – לא מאמין, אבל מה שרואים שם מן הצד השני של היבשת, זאת בעצם מדינה חזקה, גדולה, שעיני כל העולם נשואות אליה.

לאורחים אני מאחל ביקור פורה והמשך יחסים.

תודה לכל המשלחת ולשגריר סין בישראל, שעושה מאמצים כדי שהיחסים יתפתחו.

בהזדמנות זאת אני מעביר ברכות לשגרירה של ישראל בסין, שגם היא עושה מאמצים רבים.

תודה לכולם.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' תיקון:

רשות הדיבור למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת א' האן:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה – הצעת חוק משק החשמל (תיקון), התשנ"ז–1997; הצעת חוק יום הזיכרון לשואה ולגבורה (דחיית מועד) (הוראת שעה), התשנ"ז–1997.

לדיון מוקדם – הצעת חוק למניעת גנבות כלי רכב (הוראת שעה), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת רפאל אלול; הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון – פיקוח על עמלות), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת אברהם יחזקאל; הצעת חוק לעידוד ההשקעות באזורי יהודה, שומרון, חבל-עזה ורמת-הגולן, התשנ"ז–1997, מאת חברי הכנסת ר' זאבי וב' אלון; הצעת חוק קיזוז מסים (תיקון – קיזוז חוב כנגד חוב מס), התשנ"ז–1997, מאת חברי הכנסת י' שטרן, י' יהב ומ' נודלמן; הצעת חוק יישוב סכסוכי עבודה (תיקון – הפרדת המעמד המשפטי של שביתה מוגנת ושאינה מוגנת), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת פניני בדש; הצעת חוק עבודת נשים (תיקון – ביטול איסור שעות נוספות לאשה בהיריון), התשנ"ז–1997, מאת חברת הכנסת נעמי חזן; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – קצבת ילד נכה הנמצא במוסד), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת שאול יהלום; הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות [נוסח חדש] (שכרו של מבקר העירייה), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת דוד טל; הצעת חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב] (תיקון – גמלת נכות לעולה), התשנ"ז–1997, מאת חברת הכנסת ת' גוז'נסקי וקבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק חינוך מיוחד (תיקון – הרחבה לגבי מוסדות

שאינם מוכרים), התשנ"ז-1997, מאת חבר הכנסת שמואל הלפרט; הצעת חוק הסכמים קיבוציים (תיקון – חיוב ארגון עובדים או ארגון מעבידים בפיצויים בעקבות שביתה או השבתה שלא כדין), התשנ"ז-1997, מאת חבר הכנסת פני בדש; הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (החזר מס על טיפול בילדים), התשנ"ז-1997, מאת חבר הכנסת אדיסו מאסלה; הצעת חוק מוסדות ציבור (התרמות), התשנ"ז-1997, מאת חבר הכנסת רן כהן; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – תביעת קורבנות השואה), התשנ"ז-1997, מאת חברת הכנסת מרינה סולודקין; הצעת חוק עבודת נשים (תיקון – היעדרות עקב היריון של בת הזוג ולידה), התשנ"ז-1997, מאת חבר הכנסת דוד ראם; הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון – צווי הריסה), התשנ"ז-1997, מאת חברי הכנסת ט' אלסאנע וע' דהאמשה; הצעת חוק חנינה לאסירים ביטחוניים, התשנ"ז-1997, מאת חברי הכנסת ט' אלסאנע, ע' דראושה, ע' דהאמשה ות' חטיב; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – ביטוח אבטלה על עובד עצמאי), התשנ"ז-1997, מאת חברי הכנסת א' פורז וא' פינס-פז; הצעת חוק הסדרת האבטחה בגופים ציבוריים, התשנ"ז-1997, מאת חבר הכנסת רפאל אלול; הצעת חוק-יסוד: נשיא המדינה (תיקון – שלילת חנינה כללית), מאת חבר הכנסת חגי מירום. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה.

דברי יושב-ראש הכנסת

היו"ר ד' תיכון:

חברי הכנסת, שוב נוהג, חבל שזה נוהג, אני מקווה שמספר האנשים שאני קורא בשמם ילך ויקטן.

להלן רשימת הרוגי תאונות הדרכים במשך השבוע האחרון. שוב שבוע קשה ביותר, או יותר נכון, שבועיים קשים ביותר.

דינה רדולינסקי, בת 87; חסקיה דאוד; שי שמואל גוטליב; רשא קדמאני; שמעון כהן; יהב חבשוש; יפעת נאור; רינת פרחי; עינת רחמן. תודה.

הצעת חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב] (תיקון מס' 13), התשנ"ז-1997

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ד' תיכון:

רבתי, אנחנו ממשיכים בסדר-היום: הצעת חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב] (תיקון מס' 13), התשנ"ז-1997, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יציג את ההצעה יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה. בבקשה.

מקסים לוי (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להגיש בפני הכנסת לקריאה שנייה ושלישית הצעת חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב] (תיקון מס' 13).

הצעת החוק המונחת לפניכם נועדה להגן על זכות העובד אשר נפגע בעבודתו ולהבטיח את תשלום דמי הפגיעה המגיעים לו החל מהיום הראשון.

חברי הכנסת, בתיקון חוק הביטוח הלאומי, שהתקבל במסגרת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנת 1997), התשנ"ז-1996, נקבע, שעבור תשעת הימים הראשונים של פגיעה בעבודה, ישלם לנפגע המעסיק ולא הביטוח הלאומי. קביעה זו נועדה להקטין את ההוצאה בתשלומי דמי הפגיעה בסכום שנתי של כ-80 מיליון שקלים. ואולם, העברת נטל התשלום מהמוסד לביטוח לאומי לידי המעבידים, עשויה להקשות על העובד במיצוי זכותו לדמי פגיעה. דרך זו אף מטילה על המעבידים, נוסף על מימון, גם נטל מינהלי הכרוך בחישוב דמי הפגיעה ובחובה לשלם לעובד פיצויי הלנה במקרה של איחור בתשלום דמי הפגיעה.

חברי הכנסת, במטרה למנוע פגיעה אפשרית בזכותם של העובדים אשר נפגעו בעבודתם, הגיש שר העבודה והרווחה הצעה לתיקון החוק, הבאה להקל על העובד ומאפשרת את המשך תשלום דמי הפגיעה לעובד על-ידי הביטוח הלאומי. לפי הצעה זו, המעביד חייב להחזיר לביטוח הלאומי את הסכום ששילם לעובד. נוסף על כך, קובעת ההצעה כי מעסיק של עובד במשק בית יהיה פטור מהחזר התשלום לביטוח הלאומי.

על אף סדר-יומה העמוס של ועדת העבודה והרווחה, העליתי את הנושא בדחיפות לדיון בוועדה, על מנת למנוע כל פגיעה בזכויות העובדים ובמטרה לחסוך מהמעסיקים את ההיערכות הכרוכה בביצוע תשלום דמי הפגיעה.

חברי הכנסת, בהתחשב במטרות הצעת החוק, אני סמוך ובטוח כי אתם תתמכו בה.

היו"ר ד' תיכון:

אדוני היושב-ראש, אני מבין שיש הסתייגויות. הואל לשבת שם. תודה.

לחוק יש כמה הסתייגויות. חבר הכנסת יורי שטרן, יש לך שתי הסתייגויות. אתה רוצה לנמק אותן בבת אחת?

יורי שטרן (ישראל בעלייה):

כן.

היו"ר ד' תיכון:

בבקשה.

יורי שטרן (ישראל בעלייה):

כבוד היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, ההסתייגויות שלי מתייחסות להיבטים מסוימים של הכלל החדש, שעליו הוחלט מטעמים תקציביים גרידא, וזו הרחבה של תשלום דמי פגיעה עד לתשעה ימים ראשונים, הטלת העומס של התשלום על המעסיק.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת אושעיה. רבותי, את הפינה ההיא, אילו שאלו אותי, הייתי מבטל.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אתה יושב-ראש הכנסת, אתה קובע.

היו"ר ד' תיכון:

כל מלה נשמעת ומפריעה. אפילו חבר הכנסת יורי שטרן מסתכל כל הזמן לכיוונכם.

יורי שטרן (ישראל בעלייה):

שם יושב השותף שלי להסתייגות.

גם בחקיקה שבאה מטעמים תקציביים צריכים לשמור על ההיגיון והצדק. כשמדברים על כך שהמעסיק ישלם דמי פגיעה, מדובר, בין היתר, על כך שמעסיק אחראי לתאונות עבודה במקום העבודה, בעסק שלו. לכן, יש לחקיקה החדשה איזה היבט חינוכי, שבא גם לצמצם את תאונות

העבודה במשק. אבל, כאשר מדובר, בהקשר זה, על המושג תאונת עבודה, צריכים להתייחס לאחריות המעסיק קצת אחרת מאשר היינו מתייחסים לתאונות עבודה כשמדובר היה על תשלום מביטוח לאומי. המעסיק אינו אחראי לתאונות דרכים שקרו בדרך למקום העבודה או ממנו, אף שמבחינת הביטוח הלאומי, וזה נכון, זה היה בזמנו תיקון מאוד פרוגרסיבי, תאונות כאלה נחשבות לתאונות עבודה.

ההסתייגות שלי מבקשת להפריד בין תאונות עבודה במקום העבודה או תוך מילוי התפקיד, לבין תאונות הדרכים שקרו בדרך לעבודה או ממנה, ולהשאיר את האחריות לתשלום דמי פגיעה במקרה של תאונות דרכים על הביטוח הלאומי. המעסיק מפריש כל חודש סכומים נכבדים בשביל שהביטוח הלאומי יהיה אחראי לקטעים שהוא כמעסיק לא יכול להיות אחראי להם.

דבר שני, וזאת הסתייגות שנייה שלי, יחד עם חבר הכנסת אושעיה, זה בנושא חלוקת אחריות לתשלום דמי פגיעה במקרה שהעובד מועסק על-ידי כמה מעבידים. בחוק המוצע, האחריות והתשלום מתחלקים בין המעבידים השונים בפרופורציה להיקף ההעסקה של אותו עובד אצל כל מעסיק ומעסיק, וללא קשר עם אותו מקום שבו קרתה התאונה. בהסתייגות שלי אני מבקש לתקן את זה כך שחובת דמי תשלום תחול אך ורק על אותו מעסיק שתאונת העבודה קרתה אצלו.

היו"ר ד' תיכון:

ואם זה היה בדרך?

יורי שטרן (ישראל בעלייה):

החוק צריך להתייחס לנושא הזה כמקרה ספציפי ולהחליט איך. אבל כעיקרון, לא יכולה להיות חלוקה מכנית בין המעסיקים לפי חלוקת המשכורת של העובד או חלוקת שעות העבודה שלו, כי מישו אחראי ספציפית לתאונת העבודה. אולי במקרה של תאונה בדרך לעבודה, זה שייך למקרה של תאונות דרכים.

היתה לי הסתייגות שלישית, שלא התקבלה, ויהיה על כך, אני מקווה בקרוב, דיון בוועדת העבודה והרווחה. אני רוצה להתייחס בקצרה לסוגיה זו.

החוק מתייחס לעצמאי כאל מעסיק לכל דבר במקרה הזה. העצמאי, כידוע, הוא גם מעסיק וגם עובד. אין שום סיבה ששכבה זו של עצמאים, שבחלקם הגדול אינם אנשים עשירים אלא דווקא שייכים יותר לשכבות החלשות באוכלוסייה, תישא במלוא הנטל של תאונות העבודה בתשעת הימים הראשונים, כאשר, מבחינה זו, הם עובדים שלא מקבלים שום תשלום על כך. מי שעובד שכיר מקבל היום תשלום מהמעסיק. מי שמועסק על-ידי עצמו, לא מקבל במשך תשעה ימים שום תשלום. אני חושב שיש בזה עיוות. אני חושב שבנוגע לעצמאים צריך להיות הסדר מיוחד. אני מקווה שהדיון שיהיה לנו בוועדה יאפשר לנו להגיע לנוסחה ספציפית בנושא מעמד העצמאים. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת אפי אושעיה, הסתייגות אחת לסעיף השני. בבקשה.

אפי אושעיה (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש מחברי הכנסת קצת הקשבה כדי שיבינו מדוע אני מגיש את ההסתייגות.

בחוק ההסדרים, לאחר שביטלנו את הפגיעה בנשים העובדות לגבי חצי נקודת זיכוי, המציאה הממשלה המצאה חדשה. ההמצאה קבעה, שהמעסיקים במדינת ישראל יצטרכו לשלם לעובד שנפגע במקום עבודתו, והמעביד יצטרך לשאת בעלות של תשעת הימים הראשונים. כיסוי העלות, על-פי אומדנים של הביטוח הלאומי, הוא כ-80 מיליון שקל הכנסה לאוצר המדינה. זה עבר ויכול להיות שזה בסדר. אבל, כשבודקים את החוק מגלים שיש שם סעיף מוזר, שקובע – – –

אדוני היושב-ראש, עכשיו אני מבין אותך, כמה מפריעה הפינה הזאת.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אני אומר לכם, הפינה ההיא היא פינה קטלנית.

רענן כהן (העבודה):

אתה צודק, אדוני היושב-ראש. אנחנו מתנצלים.

אפי אושעיה (העבודה):

החוק הזה בא להגן על העובד שנפגע במקום העבודה, שלא יצטרך להתדיין עם מעבידו, לפעמים לא לקבל את התשלום, אלא התשלום ייעשה באמצעות הביטוח הלאומי כשהמעביד יישא בנטל. יכול להיות שזה גם בסדר. אבל כשמטילים על מעביד לשלם, גם כשהעובד עובד אצלו במשרה חלקית, והוא נפגע במקום עבודה אחר – על זה אין לי מלים; על כן אני מסתייג, ואני רוצה להסביר במה מדובר.

יש עובדים במשק הישראלי שמועסקים במקומות עבודה שונים בכמה חלקי משרות. יכול להיות שהעובד מועסק במשך שעתיים-שלוש בחודש במקום עבודה אחד, והוא נפגע במקום העבודה המסוים הזה. נניח מנהל חשבונות – נפל עליו משהו במקום העבודה, והוא נפגע, והוא מועסק שם רק שעתיים או שלוש שעות. 90% מהמשרה שלו הוא מועסק במקום עבודה אחר. מה יקרה? המעביד

שהעובד מועסק אצלו רק שעתיים-שלוש בחודש ייקח על עצמו את החלק הקטן וישלם את דמי הפגיעה במשך תשעת הימים, אבל המעביד שמעסיק את העובד ב-90% משרה, והוא לא אשם כלל שהעובד נפגע במשרד אחר או במקום עבודה אחר, יצטרך לשלם כמעט את כל תשעת הימים.

זה סעיף לא נכון, לא צודק. לכן אני מציע לאשר את החוק כפי שהוא, למעט סעיף קטן (ב)(1)(ב) של סעיף 94 החדש. אני מציע שהפסקה הזאת תבוטל, ובמקומה יבוא: ואולם, היה הנפגע עובד אצל מעבידים שונים, יחזיר המעסיק שאצלו נפגע העובד רק את החלק היחסי של סכום דמי הפגיעה ששולם לנפגע, יחסית לשכרו של העובד אצל אותו מעסיק.

קריאה:

ומי ישלם – – –

אפי אושעיה (העבודה):

הביטוח הלאומי. אני אומר שהביטוח הלאומי ישלם. זה לא קורה בהרבה מקרים. ואל לנו לכפות חוק דרקוני כזה על מעסיק שמאבטח את מקום עבודתו. הרי מה טענו כשהביאו את החוק הזה? בצד הגיוס של 80 מיליון שקלים, אמרו שזה יוסיף לבטיחות במקום העבודה – המעבידים השונים ישמרו על הבטיחות במקומות העבודה ובכך ישמרו על העובדים שלהם. ומה שיקרה הוא שמעביד רשלני, שעוסק מועסק אצלו במשרה חלקית – לפעמים בחלקיות קטנה מאוד – יישא בנטל קטן, ומעביד ששמר על מקום עבודתו, שמר על הבטיחות במקום העבודה, יישא בכל הנטל, בלי שהיה אשם כלל.

לכן אני מבקש מחברי הכנסת לאשר את החוק עם ההסתייגות כפי שהצגתי אותה. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. אדוני יושב-ראש הוועדה, בבקשה.

מקסים לוי (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

עם כל הכבוד לחברי הכנסת, הממשלה החליטה על תקציב המדינה, והיה צורך לקצץ בקצבאות הילדים, בנושא של ביקור אצל רופא, בנושאים חשובים אחרים. היתה אלטרנטיבה אחרת, ואלטרנטיבה הזאת באה לכסות כ-80 מיליון שקלים. היתה הצעה בחוק ההסדרים שהמעביד ישלם לעובד עבור תשעת הימים האלה. שר העבודה והרווחה וועדת העבודה והרווחה אמרו: לא יעלה על הדעת, שעובד שעובד אצל מעסיק, יוכל המעסיק להריץ אותו בכל מיני תביעות כאלה ואחרות; מדוע הביטוח הלאומי לא ישלם ישירות לעובד ויגבה את הסכום מהמעביד? זאת הרשות של החוק.

החוק הזה בא לתקן למען העובד. ואני שמח ששר העבודה והרווחה הביא בסופו של דבר לתיקון החוק כפי שהתקבל בחוק ההסדרים.

לגבי ההסתייגויות, אני מבקש להסיר את ההסתייגות של חבר הכנסת אפי אושעיה, כיוון שאין כל הצדקה לחייב רק מעביד אחד להחזיר את דמי הפגיעה למוסד לביטוח לאומי. הצדק דורש, שאם עובד עבד אצל שני מעבידים, כל אחד יישא בנטל באופן יחסי לתקופת עבודת העובד אצלו.

אפי אושעיה (העבודה):

אני הצעתי שהביטוח הלאומי יישא בנטל.

מקסים לוי (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אבל מישהו צריך לכסות את זה. מאחר שהצדק גם נעשה, יכול עובד כזה לעבוד אצל ארבעה מעסיקים. האם יעלה על הדעת שהמעסיק שהוא עובד אצלו האחרון, שאצלו הוא עובד בסך הכול חצי שעה ושם קרתה לו התאונה, שהמעסיק הזה ישלם את כל תשעת הימים?

הנושא הזה נדון, ואני חושב שאין בזה טעם. הצדק הוא שהביטוח הלאומי יגבה מכל המעבידים; מכל אחד באופן יחסי לעבודתו של העובד.

לגבי הסתייגותו של חבר הכנסת יורי שטרן, אני מבקש להסיר אותה, וזאת מאחר שלפי חוק הביטוח הלאומי כל פגיעה שאירעה בדרך לעבודה וממנה נחשבת כתאונת עבודה, ואין שום מקום להבחין בין תאונה בדרך לעבודה ובין תאונה בתוך מקום העבודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה על החוק בקריאה שנייה. לסעיף 1 אין הסתייגויות. אנחנו מצביעים עליו לפי נוסח הוועדה.

הצבעה

בעד סעיף 1 – רוב

נגד –

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר ד' תיכון:

לסעיף 2 יש הסתייגות של חבר הכנסת יורי שטרן.

הצבעה

בעד –

נגד –

היו"ר ד' תיכון:

חברי הכנסת, לפי מה שאני ראיתי, היו אחד בעד ואחד נגד, ולפי זה ההסתייגות לא התקבלה.

דוד צוקר (מרצ):

צריך לספור.

היו"ר ד' תיכון:

על-פי התקנון, אני לא צריך לספור. אבל אני מוכן לחזור על ההצבעה, והפעם נעשה הצבעה אלקטרונית. אנו מצביעים על ההסתייגות של חבר הכנסת יורי שטרן לסעיף 2.

הצבעה מס' 1

בעד ההסתייגות של חבר הכנסת י' שטרן לסעיף 2 – 7

נגד – 6

נמנעים – 3

ההסתייגות של חבר הכנסת י' שטרן לסעיף 2 נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

שבעה בעד, שישה נגד, שלושה נמנעים – ההסתייגות התקבלה.

שאל עמור (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש שתצרף אותי.

היו"ר ד' תיכון:

לסעיף 2 יש הסתייגות נוספת של חברי הכנסת אפי אושעיה ויורי שטרן.

הצבעה מס' 2

בעד ההסתייגות של חברי הכנסת א' אושעיה וי' שטרן לסעיף 2 – 11

נגד – 6

נמנעים – 2

ההסתייגות של חברי הכנסת א' אושעיה וי' שטרן לסעיף 2 נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

11 בעד, שישה נגד, שני נמנעים – גם ההסתייגות הזאת התקבלה.

אנחנו עוברים להצבעה על סעיף 2 על-פי הנוסח המתוקן.

מקסים לוי (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ד' תיכון:

תרשה לי. אנו עוברים להצבעה על סעיף 2 על-פי הנוסח המתוקן, לרבות שתי ההסתייגויות שהתקבלו.

הצבעה מס' 3

בעד סעיף 2, לרבות ההסתייגויות שנתקבלו – 20

נגד – אין

נמנעים – 1

סעיף 2, לרבות ההסתייגויות שנתקבלו, נתקבל.

היו"ר ד' תיכון:

בעד – 20, אין נגד, נמנע אחד. סעיף 2, לרבות שתי ההסתייגויות שהתקבלו, התקבל.

אפי אושעיה (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש הערה.

היו"ר ד' תיכון:

לא באמצע ההצבעה.

לסעיפים 3 עד 7 אין הסתייגויות. אני מעמיד אותם להצבעה לפי נוסח הוועדה.

הצבעה

בעד סעיפים 7-3 – רוב

נגד –

סעיפים 7-3 נתקבלו.

היו"ר ד' תיכון:

סעיפים 7-3 התקבלו בקריאה שנייה.

אדוני יושב-ראש הוועדה, אני צריך להחזיר את החוק אליך, אלא אם כן אתה אומר לי לעבור להצבעה בקריאה שלישית.

מקסים לוי (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אדוני היושב-ראש, אני חושב – – –

היו"ר ד' תיכון:

לא, תגיד לי. אל תעשה חשבון עכשיו. אתה יכול לעצור את החוק, להחזיר אותו לוועדה, ולנסות להעביר אותו – – –

דוד צוקר (מרצ):

לא, סליחה. אדוני היושב-ראש, זכותו להתאים את הנוסח לנוסח החוק.

היו"ר ד' תיכון:

בסדר גמור. יש לו גם אפשרות אחרת.

מקסים לוי (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אדוני היושב-ראש, נדמה לי שהם לא הבינו על מה הם הצביעו. כי אם עובד נפגע בדרך לעבודה – –
–

היו"ר ד' תיכון:

אדוני יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה, האם אתה רוצה להחזיר את החוק לוועדה?

מקסים לוי (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

כן.

היו"ר ד' תיכון:

תודה רבה. רבותי, החוק עובר שוב לוועדת העבודה והרווחה. לכמה זמן? לשבוע ימים?

אופיר פינס-פז (העבודה):

אי-אפשר לעשות שום דבר בכנסת הזאת. הכול סגור. גם אם אתה מצליח להעביר הסתייגות – – –

היו"ר ד' תיכון:

בנאום הראשון שלי אמרתי על התקנון, שהממשלה יכולה לתקן את הכול והאופוזיציה לא יכולה לזכות בהצבעה אחת.

דוד צוקר (מרצ):

כל הסמכות שלו עכשיו היא להתאים את הנוסח שהתקבל לנוסח החוק.

היו"ר ד' תיכון:

הוא יכול להתאים ולשנות את הכול. תאמין לי.

דוד צוקר (מרצ):

לא.

היו"ר ד' תיכון:

אני פעלתי כמובן על-פי סעיף 130(א) לתקנון.

הצעה לסדר-היום ביטול מצב שעת-חירום שמדינת ישראל נתונה בו מיום היווסדה

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום. הצעה לסדר-היום מס' 1586, בנושא: ביטול מצב שעת-חירום שמדינת ישראל נתונה בו מיום היווסדה. חבר הכנסת דדי צוקר, בבקשה.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, ההצעה שאני מעלה היום לסדר-היום איננה שגרתית, לא מבחינת הפרוצדורה שלה וגם לא מבחינת מהותה. בסיום הדברים שלי אני רוצה לפחות להפנות את תשומת לבו של יושב-ראש הכנסת, יושב-ראש הישיבה, כדי להבהיר לו את המהות הפרוצדורלית, כפי שהסביר לי אותה מר ענבר.

אשר למהות – מכוח סעיף 9(א) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח-1948, שורר בישראל מצב חירום המתמשך מיום הקמתה של המדינה ועד היום. מכוח הפקודה הזאת לכל שר ניתנת כיום הסמכות להתקין תקנות ביצוע לשעת-חירום.

ההנחה ההיסטורית שעל בסיסה אומצה פקודת סדרי השלטון והמשפט היתה, שיש לאפשר לרשות המבצעת לבצע את תפקידיה גם בתנאי מלחמה מאוד קשים. ומלחמה איננה צריכה להפריע לפרק זמן קצר לרשות המבצעת לבצע את משימותיה.

מצב חירום זה מאפשר גם לכנסת, לא רק לממשלה ולא רק לשרים, להתקין חקיקת חירום, שאף היא מתאפשרת מתוקף העובדה שבשראל לא בוטל מצב החירום מיום קומה, אדוני היושב-ראש, ועד היום.

חקיקת החירום, של הממשלה או של הכנסת, מקנה סמכויות יוצאות דופן ומפליגות למשרדי ממשלה ולדרגים מינהליים בתחומים רבים ומגוונים, הרחוקים מרחק רב מן התחום הצבאי או הביטחוני.

אם ננסח זאת אחרת: בישראל נוצר מצב מאוד מיוחד, מאוד בלעדי לעולם הדמוקרטי. מצד אחד, משטר פרלמנטרי ששוקד על שמירת הדמוקרטיה, אבל מאפשר, בעת ובעונה אחת ובמקביל, חקיקת חירום ומפקיע סמכויות ביצוע, בדרך האטית והמסודרת של חקיקה רגילה, מן הכנסת. המצב הזה איננו בריא, כמובן, מההיבט הקונסטיטוציוני, וזה בא לידי ביטוי, כפי שיוכח בהמשך, גם בחיי היום-יום, בעיקר בתחום יחסי העבודה והמשטר הכלכלי.

מצב החירום הזה משליך באופן ברור על מעמדן של חירויות אזרח, והתמשכותו של מצב החירום, גם בעתות שלום, גם כאשר המלחמה כבר איננה בפתח, מאפשרת הן לרשות המבצעת, אבל גם למחוקק, לנקוט צעדים ופעולות שברגיל לא יכלו להיעשות אלא בחקיקה רגילה או על-ידי תקנות העוברות הליך ביקורת פרלמנטרי רגיל.

מעניין מה היה השימוש בתקנות שעת-חירום מאז 1948. ב-1948-1949, בתקופת מלחמת הקוממיות, נעשה עיקר השימוש במצב החירום לצורכי הסדרת נושאים רבים שהטיפול בהם היה באמת דחוף וקריטי, וחקיקת החירום אפשרה הסדרה מהירה של נושאים כמו גיוס כוח אדם לצה"ל, גיוס כלי רכב, הגנה אזרחית, מלחמה בטרור וטיפול בנכסי נפקדים. בשנות ה-50 וה-60 ירד כמעט כליל השימוש בתקנות שעת-חירום, והממוצע היה של שימוש בתקנה אחת לשנה, למעט תקופת מלחמת ששת הימים, שבה הותקנו 13 תקנות באותה תקופת חירום של ערב מלחמת ששת הימים ואחריה.

ואולם, החל מ-1974 הפכה התקנת תקנות שעת-חירום לאמצעי שלטוני שגרתי ונפוץ, ללא קשר, אדוני היושב-ראש, לתנאי החירום. עיקר השימוש בתקנות שעת-חירום היה בתחום סכסוכי עבודה וניהול מדיניות כלכלית של המשק. בין 1974 ל-1982 הותקנו 204 תקנות שעת-חירום. כלומר, במשך שמונה שנים הותקנו 204 תקנות שעת-חירום, בערך 30 בשנה.

הידיעות שפורסמו בחודש האחרון בהחלט לא היו עניין יוצא דופן, לא היה בהן עניין מיוחד, אלא בהיקף שלהן ובמגמה הגורפת שלהן, אבל השיטה, המתודה, החשיבה, השימוש בהן בתחום יחסי העבודה היו מאז 1974 ונעשה בהן שימוש כמעט שגרתי.

תקנות שעת-חירום הפכו כלי מרכזי בניהול יחסי עבודה בישראל, ובכל שנה הותקנו עשרות תקנות שעת-חירום, בעוד שבשנות החירום האמיתיות הותקנו הרבה פחות תקנות שעת-חירום, כי זה הפך, כאמור, לכלי שלטוני בעיקר בתחום יחסי העבודה.

לשם הגינות יש לומר: זה איננו מאפיין את הממשלה הזאת בהכרח, זה איננו מאפיין ממשלה אחרת בהכרח, אלא זה מכשיר שלטוני שכל הממשלות השתמשו בו. כפי שאמרת, המהלך של דצמבר 1995 היה שונה רק בעובדה שהוא היה מדרגה אחת גבוהה יותר, אבל הוא לא המציא דבר ולא ברא שום דבר מן ההתחלה.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

בכל זאת הוא לא זכה לתגובה אצלך, חבר הכנסת צוקר.

דוד צוקר (מרצ):

עכשיו אומר לך מה קרה.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

לזה אני מחכה.

דוד צוקר (מרצ):

השינוי הגדול היה עם כניסת חוק-יסוד: הממשלה החדש לתוקפו. זה השינוי הגדול, משום שמעמדה של הכנסת – בניגוד, אגב, לכל מה שאומרים – ביחס להכרזה על שעת-חירום השתנה מאוד. סעיף 49 וסעיף 50 עוסקים בסוגיה הזאת. סעיף 49 קובע באילו נסיבות רשאית הכנסת להכריז על מצב חירום, וסעיף 50 קובע, בין השאר, את עליונות התקנות שמתקין השר על פני החקיקה של הכנסת. זה ההבדל הגדול. כלומר, רק מעכשיו, משעה שחוק-יסוד: הממשלה החדש נכנס לתוקפו, רשאית בכלל הכנסת לבטל, נניח, את מצב החירום או לחדש אותו. עד עתה זה לחלוטין לא היה בסמכותנו. מה שאני רוצה לומר לך, שלבית הזה יש מעתה סמכויות בתחום הזה של הכרזה על שעת-חירום, ואני מציע לנצל את העניין הזה.

אני רוצה להבהיר משהו: אני חושב שמדינה איננה יכולה להתקיים בלי תקנות שעת-חירום. אין מדינה במערב שאין לה הגדרה של שעת-חירום, אלא שההגדרה של שעת-חירום היא הגדרה לזמן מוגדר, קצוב בדרך כלל, נוכח נסיבות מאוד חריפות. זה יכול להיות החל מפגעי טבע וכלה בעימות צבאי, והן מוגדרות לנושאים מסוימים, בניגוד למה שמתאפשר אצלנו, שאפשר להחיל את שעת-החירום על תחומי החיים כולם. זה ההבדל הגדול, ואמרת: צריך למצוא מצב שהוא באמת שעת-חירום, ולא לחשוב כאילו אנחנו עדיין מצויים בימי המצור על ירושלים, הנסיבות שבהן תוקנו לראשונה תקנות שעת-חירום.

מהו ההליך, אדוני היושב-ראש, שאנחנו נוקטים עכשיו? אני שאלתי את היועץ המשפטי של הבית מה עושים כדי לנצל את חוק-יסוד: הממשלה החדש, שקובע: הכנסת רשאית בכל עת לבטל את מצב החירום. זה נוסח סעיף 50 של החוק. אמר היועץ המשפטי את הדבר הבא: מי שהכריז על מצב החירום רשאי גם לבטל אותו בהכרזה. זו איננה הצעת חוק, אלא זו צריכה להיות הכרזה של מליאת הבית. כשם שמליאת מועצת המדינה הזמנית היא זו שהכריזה על מצב החירום, גם ביטול ההכרזה יכול להיות על-ידי הבית הזה, כלומר על-ידי המליאה.

אני מציע הצעה לסדר-היום שצריכה, אם הבית יאשר, לעבור למליאת הכנסת. המליאה צריכה לקיים דיון, ואני מציע שאם אכן נעבור לדיון במליאה, הדיון יהיה בהתייעצות עם הממשלה. למה? צריך להיות נאיבי או בלתי אחראי כדי לחשוב, שאפשר במחי החלטה אחת לבטל את מצב החירום. מצב החירום ארוג לא רק לתוך התקנות אלא גם לתוך החקיקה הישראלית באופן מאוד רחב. אני הייתי שמח אם במהלך של שנה, אדוני השר, אפשר היה לבטל את שעת-החירום. כלומר, אני מציע לבטל את מצב החירום, אבל שהוא ייכנס לתוקפו שנה מיום שהכנסת במליאתה, כפי שאני מציע, תחליט על המצב הזה. בפחות משנה אינני מאמין שאפשר לעשות את זה. אם הממשלה במהלך שלה תתקן את כל החקיקה הדרושה, שנה היא פרק זמן שעליו בהחלט יגיע צל"ש לממשלה, אם תצליח לעשות את זה במהלך שנה. זו הצעתי.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

עוד שנה כבר לא יהיה מצב חירום בכלל.

שבח וייס (העבודה):

אני רוצה לשאול שאלה ברשות היושב-ראש: יש לנו סעיף 9 בפקודת סדרי שלטון ומשפט וסעיף 11. סעיף 9 בכלל לא מצריך מצב חירום. אתה מטפל גם בו?

דוד צוקר (מרצ):

לא, אני לא מטפל בו משום שאם תראה את חוק-יסוד: הממשלה החדש – במאי צריכה הכנסת לאשר את קיומו של מצב חירום. אדוני היושב-ראש, אחת לשנה צריך יהיה הבית לאשר מחדש את קיומו של מצב החירום. אני מציע להתחיל במהלך מראש, יזום, על-ידי הבית – זה מה שאני מציע היום – שבו נעביר את זה למליאת הכנסת, ואם המליאה תאשר – לאפשר לממשלה לעבוד במשך שנה ולתקן את כל החקיקה על מנת שהמדינה לא תזדעזע יותר מדי.

שבח וייס (העבודה):

מה עם סעיף 9, שמעביר אלינו את תקנות ההגנה לשעת-חירום, ישירות, בלי מצב חירום?

דוד צוקר (מרצ):

אינני דן היום בתקנות ההגנה, אלא רק בתקנות שעת-חירום. אינני דן בכל הצד הביטחוני אלא בצד של ניהול החיים האזרחיים על-פי תקנות שעת-חירום, מצב שאני חושב שעל דעת כולנו הוא בלתי תקין. אין לנהל חיים אזרחיים על-פי תקנות שעת-חירום.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב שר המשפטים. בבקשה.

כמה פעמים דנו בנושא הזה?

דוד צוקר (מרצ):

בזה אני לא בטוח שדנו.

היו"ר ד' תיכון:

נדמה לי שרובינשטיין הגיש פעם הצעה כזאת.

שבח וייס (העבודה):

גם אלעזר גרנות.

שר המשפטים צ' הנגבי:

מנחם בגין, נדמה לי, היה הראשון שהעלה את זה לסדר-היום.

היו"ר ד' תיכון:

בבקשה.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אדוני יושב-ראש הכנסת, חברי הכנסת, כפי ששאל כאן היושב-ראש בתקופת המעבר שבין רדתו – באופן זמני – מן הבמה של חבר הכנסת צוקר לבין עלייתי לדוכן – הנושא הזה אכן חוזר ועולה מעת לעת במליאת הכנסת, בוועדותיה ובפורומים ציבוריים אחרים. העילה לכך שהנושא עולה היא פשוטה: איש אין לבו שלם ואיש אין רגשותיו נוחים לנוכח העובדה, שלמן היוסדה כופה מדינת ישראל על עצמה ועל הנורמות החוקיות שלה מצב של חירום.

יש רק סיבה אחת לכך שתקנות שעת-החירום עדיין תקפות, ידידי חבר הכנסת צוקר, והסיבה היא פשוטה: יש מצב חירום. מה הן אמות המידה לבחינתו של מצב חירום? הן רבות, הן מגוונות, ובמידה רבה הן גם אישיות. אבל נדמה לי, חבר הכנסת צוקר, שתוכל בוודאי להסכים אתי, שמצבנו הבסיסי שונה באופן מוחלט ממצבה של כמעט – אפילו אם הייתי מוחק את הכמעט, לא הייתי שוגה – כל מדינה אחרת על פני כדור הארץ. אינני חושב, שיש מדינה שבה מאז היווסדה ועד הלילה הזה אלפי בני אדם ניצבים על משמר גבולותיה, שוכבים במארבים, תרים באמצעים רבים אחר אויב מצפון, ממזרח, גם מדרום וגם מים. אינני חושב, שיש מדינה בעולם שבמהלך 12 החודשים שחלפו, כוחות הביטחון שלה עצרו, חקרו, העמידו לדין ובחלק מהמקרים אף הרשיעו אלפי אנשים על רקע חשש מפעילות ביטחונית, על רקע חשש מפיגועי טרור – חשש מוכח; במידה רבה גם חשש שנשא עמו קורבנות רבים, לצערנו, רק במהלך השנה החולפת.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

זה לפי תקנות ההגנה.

שר המשפטים צ' הנגבי:

לא, אני מדבר על תקנות לשעת-חירום.

דוד צוקר (מרצ):

ההצעה הזו אינה חלה על תקנות ההגנה.

שר המשפטים צ' הנגבי:

לא, שלא ניצור כאן בלבול: חלק גדול מן הסמכויות של כוחות הביטחון לפעול כנגד טרור, לחפש בכלים, לבצע מעצרים, לפשפש בארנק בקניון, לבקש תעודת זהות באזור הכנסת – נגזר לא מתקנות.

היו"ר ד' תיכון:

זה מכוח אחר, מכוח תקנות משכן הכנסת.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אולי בתוך הכנסת; אבל בכל אתר ואתר בישראל זה כך. הסמכות לבצע חיפושים, הסמכות לבצע מעצרים ודברים רבים אחרים – ולא אמנה כאן את כולם – נגזרת מן הכוח המוענק בחקיקת חירום.

השאלה שמעלה חבר הכנסת צוקר, השאלה הנורמטיבית, השאלה החוקתית, היא שאלה נכונה. אני חושב, שהיא הטרידה את הבית הזה, אבל המענה שניתן לה היה באמת המענה של הבית הזה כולו, לא של חלק אחד מחלקיו, כי מצב החירום שבו אנחנו נמצאים הוא מצב חירום של כולנו, לא של ימין או של שמאל, אופוזיציה או קואליציה או מפלגה כזו או אחרת; והמחיר שנגבה מאתנו בגין מצב החירום, גם הוא מחיר לאומי כולל.

נדמה לי, חבר הכנסת צוקר, שהכנסת אכן הלכה צעד אחד משמעותי מאוד לקראת הגישה הקצת-אידיאלית שאתה ציירת בכך שהגבילה – למעשה, לראשונה מאז קום המדינה – בחוק-יסוד: הממשלה החדש, סעיף 49(ב), את תוקפה של ההכרזה על מצב חירום, שהיה בלתי מוגבל, לשנה תמימה בלבד, דבר שיחייב את הבית הזה להחליט מדי שנה במליאת הבית, האם מצב החירום תקף. גם אם תהיה החלטה, שמצב החירום תקף, הוא יכול להיות תקף עקב מצב הרבה יותר קשה, חס וחלילה, מאי-פעם – גם אז הוא יהיה תקף אך ורק לשנה. ההנחה האופטימית של כולנו היא, שאנחנו מצויים במהלך שבתקופת זמן נראית לעין יוריד מאתנו קצת מנטל המחויבויות הנגזרות עלינו בעידן של מאבק לחיים.

אני יכול לומר בשם הממשלה, שבהתקרב מועד פקיעתה של ההכרזה, כבר בחודש יוני הקרוב, נביא לפני הכנסת מטעם הממשלה הצעה להכרזה נוספת על מצב חירום לשנה נוספת על-פי החוק. אומנם אנחנו מצויים כרגע ממש, בעצם הימים האלה, במצב של בחינת חוקים שונים, כדי להסדיר סדרה של נושאים, שהוסדרו עד כה בחקיקת חירום, במסגרת החקיקה הרגילה, על מנת ללכת לקראת שינוי בכל מקום שמתאפשר בו שינוי. למשל, חוק הפיקוח על מחירי מצרכים ושירותים שהתקבל במרס 1996, וכרגע עוסקים בו בנושא הפיקוח על הובלות. גם בו המטרה היא להגיע לחקיקה רגילה במקום חקיקת חירום. באופן ריאלי, לא נוכל לסיים את מכלול הפעילות החקיקתית הזו עד לחודש יוני השנה. לכן נבקש הארכה, הן בשל הצורך להכניס חוקים שונים לתחום החקיקה הרגילה, והן בשל התפיסה העקרונית שהצגתי כרגע, ועל-פיה מצב החירום עדיין שורר באופן עקרוני במדינתנו, והוא מחייב התאמה של סמכויות החירום.

אשר להצעתו הספציפית של חבר הכנסת צוקר, אני מסכים לה, אם כי מטעמים אחרים: אינני רוצה, שהדיון במליאה שיערך בעקבות ההצעה הזו לסדר-היום יסתיים בכך שהכנסת תכפה את ביטולה של ההכרזה על שנת חירום, גם לא בהתניה של קביעת פרק תחילה אחר לגבי שנה נוספת. אבל אני בהחלט חושב, שדיון כזה צריך להתנהל מעת לעת בכנסת. אני לא זוכר אם בקדנציה הקודמת קיימנו אותו; נראה שחברי הכנסת של סיעת מרצ שאמונים תמיד על הנושא הזה חשו מחויבות קואליציונית.

דוד צוקר (מרצ):

זה לא היה אפשרי, אדוני שר המשפטים. חוק-יסוד: הממשלה שינה את המצב במהותו. לכנסת יש – – – STANDING

היו"ר ד' תיכון:

אבל זו הצעה לסדר-היום שלך. הנושא הזה עולה לעתים קרובות במסגרת הצעות חוק הבאות להאריך את תוקפם של כל מיני חוקים.

חיים אורון (מרצ):

הכנסת עסקה בכך פעמים רבות, כאשר היתה הארכת תוקף, כאשר היה דיון גנרלי.

היו"ר ד' תיכון:

אף פעם לא החמצתי דיון כזה.

שר המשפטים צ' הנגבי:

המוטיבציות שלנו שונות, אבל התוצאה זהה: חשוב לערוך דיון כזה, ואני בהחלט מצטרף להצעתו של חבר הכנסת צוקר וממליץ לכנסת לאשר עריכת דיון במליאה בנושא.

היו"ר ד' תיכון:

הצעה אחרת, של חבר הכנסת שבח וייס, במסגרת דקה.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מציע להעביר את הדיון לוועדה. אנחנו גוררים את העניין הזה באמת מאז הקמת המדינה. צדק שר המשפטים, אלה הן העובדות. בכנסת הראשונה היתה התחברות מרתקת בין מפ"ם הרחבה לבין תנועת החרות נגד מצב החירום. אם היינו שולפים את הנאומים היוצאים מן הכלל של אבות הפרלמנטריזם שלנו, של יוחנן בדר, של בן-אליעזר, של מנחם בגין בראשם ושל יערי – היתה השתתפות מאוד מרתקת – זה היה מסמך תימוכין להצעה שהעלה עכשיו חבר הכנסת צוקר – ואלעזר גרנות באופן כולל וגורף לפני שמונה-תשע שנים.

דוד צוקר (מרצ):

אני זוכר עד היום את הכנסת הראשונה.

שבח וייס (העבודה):

הצעתי היא, ברצינות גדולה, שבמלאות 50 שנה לייסוד המדינה נעשה גם כמה פנים לחזותה החוקתית של מדינת ישראל. נעשה דיון יסודי גם בעניין הזה, גם בתקנות ההגנה הבריטיות, שעברו

אלינו דרך סעיף 9 לפקודת סדרי השלטון והמשפט. יש גם סעיף 11 – לסעיף 9. אחד יצר את מצב החירום הישראלי, אחד השאיר את מצב החירום הבריטי עם התקנות הידועות של הספר הלבן שבוטלו ספציפית, דווקנית ופרטנית. זה חשוב. אני חושב שזה יהיה לתפארת הכנסת הארבע-עשרה.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד קיום דיון בנושא הזה במליאת הכנסת? מי נגד?

הצבעה מס' 4

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 22

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

בעד – 22, אין מתנגדים, אין נמנעים. באחד הימים הקרובים יערך דיון בנושא הזה, אולי אפילו כבר בשבוע הבא. תודה.

שאלות בעל-פה

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, שאלתא בעל-פה, מס' 81, לחבר הכנסת מיכאל נודלמן. בבקשה.

אתר הפסולת ברמת-חובב

מיכאל נודלמן (ישראל בעלייה):

נודע לי, כי קיימת סבירות גבוהה להתרחשות תאונה חמורה באתר פסולת הרעילה ברמת-חובב.

רצוני לשאול:

1. האם קיימים נתונים על כמויות כל החומרים המסוכנים הקבורים באתר ועל הרכבם, ואם לא – מדוע?

2. כיצד יטופלו חומרים אלו?

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב השר לאיכות הסביבה. בבקשה.

השר לאיכות הסביבה ר' איתן:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אתר הפסולת הרעילה ברמת-חובב קולט מדי שנה כמות של 45,000-50,000 טונות פסולת מסוכנת, מסוגים שונים. כמויות אלה נובעות מפעילות נמרצת של המשרד לאיכות הסביבה באכיפת הסילוק של הפסולת המסוכנת הנוצרת בישראל לאתר היחיד המותאם לצורך זה. מתוך כמות זו, כ-13,000 טונות הן פסולת אורגנית מסוכנת המיועדת לשרפה. עד היום הצטברו באתר כ-70,000 טונות פסולת לשרפה.

בראשית שנות ה-80 הופעל האתר ברמת-חובב על-ידי גורם פרטי. באותו זמן נקברו בשטח האתר כמויות ניכרות של פסולות ללא כל טיפול, תוך אי-ביצוע מיון, הפרדה ופעולות מיגון בשטח. כתוצאה מכך נמצאים גם כיום באתר אזורים שבהם טמונה פסולת המחייבת טיפול מקצועי על מנת להגן על הסביבה מפני דליפות ותגובות שנגרמות עקב הטמנה בלתי מבוקרת שנעשתה באותן שנים.

שרפה שפרצה בשטח הביאה להפסקת פעולתו של הגורם הפרטי, ולאחר תקופת התארגנות הופעל אתר הפסולת על-ידי החברה הממשלתית "מבני תעשייה". חברה זו הקימה במקום מתקנים שאפשרו, לראשונה בישראל, טיפול בפסולות האנאורגניות, לרבות נטרול, וטמינתן בצורה מאובטחת כנדרש על-פי תקנים מקובלים בעולם המערבי. מגמה זו התחזקה והתעצמה עם הקמת החברה לשירותי איכות הסביבה בשנת 1990.

עם זאת, במרוצת השנים הלכו והצטברו באתר כמויות גדולות של פסולת אורגנית מסוכנת בלתי מטופלת, וזאת עקב העובדה שהדרך היחידה המקובלת לנטרול ולסילוק פסולת מסוג זה היא באמצעות מתקן שרפה שהקמתו כרוכה בהשקעה כבדה, וזו הסיבה שהוא לא נבנה עד לתקופה הנוכחית.

המומחים האמריקנים שערכו ביקור קצר באתר הפסולת הרעילה ברמת-חובב אכן התרשמו באופן קשה בעיקר מן הכמויות העצומות של הפסולת האורגנית שנצברה באתר ומהווה, גם לדעתנו, גורם העלול לסכן את האתר כולו ואת סביבתו.

חשוב לציין, שכבר כיום הצטברו באתר כמויות של למעלה מ-70,000 טונות של פסולת אורגנית מסוכנת בלתי מטופלת.

המשרד לאיכות הסביבה פועל בשנים האחרונות בצורה נמרצת להקמתו ולהפעלתו של מתקן שרפה, שיביא להקלה ובסיכומו של דבר גם לפתרון הבעיה של הצטברות כמויות כה גדולות של פסולת אורגנית מסוכנת באתר. מתקן זה אמור להתחיל את פעולתו בעוד כארבעה חודשים.

המשרד עומד על כך, והדבר גם סוכם עם החברה לשירותי איכות הסביבה, כי מדי שנה יושמדו 5,000 טונות מן הפסולת המאוחסנת באתר – כשהדגש הוא להתחיל ולשרוף את הפסולת המסוכנת ביותר, הן מבחינת הרכבה והן עקב התנאים שבהם היא מאוחסנת באתר.

גם הטיפול בפסולת האורגנית וגם המשך הטיפול בפסולת האנאורגנית ייעשו על-פי הקריטריונים המחמירים ביותר הנהוגים בעולם המתקדם בכל האמור לטיפול ולסילוק פסולות מסוג זה.

עם זאת, נעשו על-ידי המשרד כמה פעולות שמטרתן לקבוע אם נגרם נזק לסביבה עקב טעויות העבר, ואם כן – לעמוד על היקפו. בשלב השני ידרוש המשרד לבצע פעולות שיקום להסרת הזיהומים ולתיקון הנזקים שכבר נגרמו. במסגרת זו מבצעת המועצה המקומית התעשייתית ברמת-חובב סקר נרחב, הנמצא על סף השלמתו, לקביעת מידת הזיהום בתחומי המועצה ומחוצה להם.

על-פי דרישת המשרד, ביצעה החברה לשירותי איכות הסביבה סקר על מידת הזיהום בסביבת אתר הפסולת הרעילה. על-פי ממצאי הסקר כבר הוכנה תוכנית שיקום לאתר, שנבחנת עכשיו על-ידי מומחי משרדי. עם סיום הבדיקה תתחיל החברה בפעולות בשטח האתר ובסביבתו הקרובה כנדרש על מנת לתקן את טעויות העבר ולמנוע זיהומים בעתיד.

אני מניח כי פעולות אלה ימנעו את הסכנות כמתואר בשאלתא. אני משוכנע כי חבר הכנסת נודלמן השתכנע גם כי משרדי ער לבעיה ופועל לפתרונה, ולכן אני מציע לו להסתפק בתשובתי.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת נודלמן. בבקשה.

מיכאל נודלמן (ישראל בעלייה):

הבנתי שצריכים לעשות בדיקה. כבוד השר לאיכות הסביבה, יש לי שאלה.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת נודלמן, אל תתרגש. תאמר: אדוני היושב-ראש, אדוני השר. שאל.

מיכאל נודלמן (ישראל בעלייה):

אדוני השר, יש לי שאלה. מה עושים עכשיו עם חומרים מסוכנים חדשים? האם קוברים אותם או שורפים אתם? מה עושים עם חומרים כאלה?

היו"ר ד' תיכון:

שאלה נוספת לחבר הכנסת חיים אורון. אדוני השר, אתה משיב בסוף.

חיים אורון (מרצ):

אדוני השר, פעם חשבו שהנגב נורא רחוק ורמת-חובב היא מעבר להרי החושך. רמת-חובב נמצאת במרחק עשר דקות נסיעה מבאר-שבע.

היו"ר ד' תיכון:

כך אני חשבת, כי אני איתרתי את המקום הזה.

חיים אורון (מרצ):

רמת-חובב נצאת במרחק של עשר דקות נסיעה מבאר-שבע. אם יש, חס וחלילה, אירוע ברמת-חובב, הוא מגיע לכל הנגב. אני יודע שנעשות פעולות, אבל גם בתיאור שאתה תיארת, אדוני השר, אתה מדבר בעצם על כך שהפסולת האורגנית המסוכנת – והיא מסוכנת מאוד, ועל כך נכתבו הרבה מאוד מאמרים – תפונה במשך 14 שנה. 5,000 טונות בשנה, נוסף על ההצטברות העכשווית – זאת אומרת, שמדובר בתקופה ארוכה מאוד. כפי שנאמר, יש 5,000 טונות לשנה, ויש 70,000 טונות של פסולת אורגנית מסוכנת, שעלולה לבעור, להתפוצץ אם פוגע בה מעט אור. הדברים האלה פורסמו, חזרו ופורסמו. אני חושב שצריך לעשות מאמץ יותר נמרץ, בהשקעה יותר גדולה, ולצמצם את המפגע. התברואי הזה בטווח הרבה הרבה יותר קצר.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת שבח וייס.

חבר הכנסת אורון, אני רוצה לומר לך, אני הייתי האיש שאיתר את המקום. אבל היו לחצים כאלה וכל חודש זזנו קילומטר לכיוון באר-שבע. מזל שנעצרנו במקום.

חיים אורון (מרצ):

אמרו שרחוק להוביל לשם. עכשיו זה אמצע הארץ.

היו"ר ד' תיכון:

אתה רואה.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני ממקד את השאלה בנקודה אחת בדברך. אמרת פעם אחת או פעמיים: אנחנו נתבע, נדרוש. ידוע שהמשרד לאיכות הסביבה הוא משרד שיש לו מדיניות חשובה מאוד בתחום איכות הסביבה. הוא עושה סקרים, הוא מעיר, הוא מצווה. באיזו מידה יש לך אפשרות לכפות על משרדי ממשלה אחרים את המסקנות שאתם מגיעים אליהן, גם בנושא של רמת-חובב, גם בנושאים של פגעים קשים, בעלי פוטנציאל קטלני, במקומות נוספים בארץ?

היו"ר ד' תיכון:

תודה. אדוני השר, הרצפה שלך, זכות הדיבור שלך.

השר לאיכות הסביבה ר' איתן:

תודה. לחבר הכנסת נודלמן – באתר חובב אנחנו עושים שני דברים: 1. השמדה של פסולת אורגנית ואחרת; 2. הטמנה. כלומר, כיסוי בעפר בחפירות עמוקות של פסולת שאינה מסוכנת. היא מזיקה אבל לא מסוכנת. זו התשובה על השאלה הנוספת.

לחבר הכנסת אורון – להגדיל את התפוקה. בשלבי סיום של הקמה מתקן שרפה גדול מאוד. 5,000 הטונות זה נוסף על התפוקה של השמדת פסולת אורגנית שמגיעה לאורון. זה נוסף.

חיים אורון (מרצ):

אדוני השר, 70,000 טונות, 5,000 בשנה, זה 14 שנה.

השר לאיכות הסביבה ר' איתן:

המתקן הזה עוד לא עובד. המתקן הזה עלה הרבה מיליוני דולרים. אם יסתבר שזה לא מספיק והסכנה גוברת ואי-אפשר להגדיל את התפוקה, יצטרכו לחשוב להשקיע שם עוד 30-40 מיליון דולר כדי להקים מתקן נוסף או להגדיל את התפוקה של המתקן הקיים. אבל אין שום דרך אחרת.

לשאלה של חבר הכנסת וייס בנוגע לכפייה – יש לנו אמצעים לכפות. אנחנו משתמשים בהם עד כדי סגירת מפעלים. אני חושב, שלהוציא בודדים, הכול נשמעים; ממלאים את ההוראות ופועלים על-פי התקנות. יש פה בעיה שאנשים אולי מתעלמים ממנה או אינם יודעים אותה – שאי-אפשר לייצא לארצות חוץ מוצרים שנוצרו יחד עם זיהום אוויר או אי-שמירה על אקולוגיה או פגיעה בתקנות בין-לאומיות. לאט לאט מחדירים זאת לתודעה, ואנשים לא יקנו דבר שהם יודעים שהוא נוצר במקום שמזהם או שפוגע בסביבה. זה טוב, ואנחנו מקפידים, גם מבקרים, גם מסיירים וגם מפעילים אמצעי כפייה, אם זו תביעה משפטית נגד דירקטוריון, נגד המנהל, נגד המנכ"ל, בלי שום חוכמות.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה, אדוני השר.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר נ' מסאלחה:

הודעה למזכיר הכנסת. בבקשה.

מזכיר הכנסת א' האן:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

החלטת ועדת הכספים המאשרת הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין, התשנ"ז–1996; וכן, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, הצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 48), התשנ"ז–1997, שהחזירה ועדת הכספים. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה למזכיר הכנסת.

הצעות לסדר-היום

מדיניות הבנייה במזרח-ירושלים ובהר-חומה

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום. אם חברי הכנסת חנן פורת, יהודה הראל או משה שחל נמצאים בבניין, אני מבקש שיבואו. אנחנו מתחילים בחבר הכנסת טלב אלסאנע. הנושא הוא: מדיניות הבנייה במזרח-ירושלים ובהר-חומה, הצעות לסדר-היום מס' 1243, 1520, 1647 ו-1654. בבקשה, חבר הכנסת טלב אלסאנע.

שבח וייס (העבודה):

מה עם הממשלה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אולי תעיר את תשומת לב הממשלה שיבוא מישהו?

היו"ר נ' מסאלחה:

בבקשה, חבר הכנסת טלב אלסאנע.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, באמת הייתי מעוניין שבמהלך הדיון הזה יהיה נוכח באולם נציג מטעם הממשלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

יש לך סגן שר השיכון.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

אני מעוניין לפנות לממשלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

נמצא פה סגן שר השיכון חבר הכנסת מאיר פרוש.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

הוא מספיק מכובד בשבילי בנושא הזה. אני חושב שהוא אחד מהאנשים שמופקדים על הסוגיה.

בתחילת דברי אני רוצה לברך את סגן היושב-ראש, כבוד היושב-ראש חבר הכנסת נואף מסאלחה, לרגל מינויו וקבלת התפקיד של סגן יושב-ראש הכנסת.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, לירושלים יש מעמד מאוד מיוחד אצל המוסלמים, מאוד מיוחד אצל הערבים ואצל הפלשתינים. בקוראן נאמר, וחבר הכנסת דהאמשה יתקן אותי אם אני אטעה: "סובחאן אללה אלעד'י. אסרא בעבדה לילן מנאל מס'גד אל-חראם אילה אל-מס'גד אל-אקצה אלעד'י בארכנא חולה".

הפסוק הזה בקוראן מסמל את חשיבות ירושלים, את חשיבות אל-אקצה; ולא רק את אל-אקצה כמקום קדוש, לא רק את המסגד עצמו, אלא את האדמה ואת השטחים סביבו, שבורכו והם מבורכים. ולא במקרה האל-סראא שמסמלת את עלייתו של הנביא מהאדמה לשמים היתה מירושלים, אלא על מנת לסמל את הקשר הישיר ואת הזיקה למקום הזה, לדת, לאלוהים, למפגש ראשון בעל משמעות

והשלכות דתיות חשובות מאוד, ויש להן מעמד מיוחד באסלאם, שמדי שנה בשנה מקיימים את החאג' של האל-סראא ואל-מעראג'.

לכן יש לירושלים מעמד מיוחד בעיני המוסלמים. היא חשובה לנו; אני לא רוצה להגיד שהיא חשובה גם ליהודים והיא חשובה גם לנוצרים. היא בהווה שלנו, בקיום שלנו. היא בשביל המוסלמים כמו הנשמה לגוף, ואי-אפשר להתעלם מהעובדה הזאת ולהתייחס אל ירושלים כאל מקום קדוש רק ליהודים. מי שמנסה לזלזל במעמד המיוחד הזה לגבי המוסלמים חוטא, הוא חוטא לא רק כלפי הצד השני וכלפי זכויותיו אלא חוטא גם כלפי עצמו.

לצערי הרב, ממשלות ישראל, ולא רק הממשלה הזו, אלא כל הממשלות מאז 1967 ועד היום, נהגו בחוסר אחריות מוחלט, שמוביל, לדעתי, בשלב הזה לכדי פיצוץ. וכל דבר קטן, יהיה אשר יהיה, עלול להיות הקש אשר ישבור את גב הגמל – הגמל הפלשתיני, הגמל המוסלמי, הגמל הערבי, שסבל כל כך הרבה הפקעות. לדעתי, הפקעה קטנה עלולה להוליד פיצוץ לא פחות חמור, לא פחות קשה מזה שהיינו עדים לו עקב פתיחת המנהרה.

אני רוצה לומר לכם, רבותי חברי הכנסת, כי מאז 1967 הופקעו למעלה משליש של השטחים אשר סופחו על-ידי ממשלת ישראל עקב מלחמת 1967. הסיפוח הזה איננו משנה את המעמד הבין-לאומי של ירושלים המזרחית כחלק מהגדה המערבית אשר נכבשה במלחמה בשנת 1967. הסיפוח אשר מדינת ישראל וממשלת ישראל סיפחה את השטח הזה איננו מקנה לה את הזכויות על-פי המשפט הבין-לאומי לנהוג בשטח הזה כראות עיניה, אלא לשרת את התושבים שנמצאו שם.

אבל מה עשתה ממשלת ישראל? אחרי שסיפחה 70,000 דונם, היא הפקיעה כשליש מתוך השטח הזה, כ-23,000 דונם, ובשטח הזה הקימה כ-36,000 יחידות דיור. אתם מתארים לעצמכם, רבותי חברי הכנסת, במקביל להפקעה שהיתה בירושלים המזרחית, במקביל להפקעה של 23,000 דונם, שהם כשליש מהשטח של ירושלים המזרחית, מהו גודל השטח אשר הופקע בירושלים המערבית? אם מפקיעים בירושלים המזרחית מפני שיש מצוקת דיור, מפקיעים כל כך הרבה – 23,000 דונם, כבוד סגן השר, מהו היקף השטחים שהופקעו בירושלים המערבית? שום דבר, אפס. לא הופקע שום דבר, רק בירושלים המזרחית הפקיעו.

בשטח שהופקע הקימו 36,000 יחידות דיור. למי הוקמו? אך ורק לאוכלוסייה היהודית. כמה יחידות דיור מאלה הוקצו לאוכלוסייה המוסלמית? שום דבר. האם זה מקרי? לדעתי, מדובר במדיניות פוליטית אשר מגמתה לשנות את המצב הדמוגרפי והגיאוגרפי של ירושלים המזרחית.

כאשר אומרים שיש כאן מזימה על מנת לטרפד את המעמד המיוחד של ירושלים המזרחית ואת מהותה, משמיעים צעקות: מדוע אסור ליהודים לגור בירושלים ובמקום הזה. הבעיה איננה מצוקת דיור והבעיה איננה דיור בכלל. הבעיה היא פוליטית. זהו ניסיון לטרפד את תהליך השלום.

אני אצטט כאן את מהנדס העיר אורי בן-אשר, בריאיון שערך צוות הטלוויזיה האמריקנית. הוא תומך בהקמת השכונה בהר-חומה, אבל יש לו ביקורת. הוא אומר, שהשיקולים להקמת הר-חומה, ג'בל ע'ניים, הם פוליטיים בעיקרם. לדבריו, כל השכונות בירושלים נבנו על בסיס של תפיסה פוליטית, של קביעת רוב יהודי בירושלים כדי לבסס את השלטון היהודי בירושלים. זאת היתה המטרה העיקרית של המתכננים. הוא אומר שאין שיקולים מקצועיים ואין שיקולים תכנוניים. הוא אומר שמבחינה

מקצועית ותכנונית זו טעות להקים את השכונה הזאת. ואם מקימים את השכונה הזאת, צריך אחר כך להפקיע שטחים על מנת להקים כבישים עוקפים. ומי משלם את המחיר? האוכלוסייה הפלשתינית.

רבותי, אתם באמת מצפים שהפלשתינים יעברו בשתיקה על הרמיסה הזאת, על ההפקעה הזאת, על הפגיעה הזאת? מה אתם מתארים לעצמכם שיאסר ערפאת יגיד לעם שלו, לעם הפלשתיני? בשביל מה הוא נכנס למשא-ומתן, על מה ידון ועל מה ינהל משא-ומתן כשמדינת ישראל יוצרת עובדות בשטח ומרוקנת את ירושלים מתוכן?

לדעתי, זה מעשה חסר אחריות וטיפשי ממדרגה ראשונה, שמטרתו לטרפד את תהליך השלום וליצור עימות מיותר לא רק עם הפלשתינים, רבותי, אלא עם כל האומה המוסלמית, עם כל מדינות האסלאם – אפגניסטן, אירן, פקיסטן, טורקיה, ועד מרוקו ועד עומאן; עם כל מדינות האסלאם ללא יוצאת מהכלל. זאת הכרזת מלחמה כוללת נגד כל המוסלמים בעולם. האם אתם רוצים בזה? האם אתם מזמינים את זה? האם אתם מעוניינים בזה? ואיך תגידו שאתם רוצים שלום? מה משמעות שלום כשאתם מכריזים מלחמה נגדם, פוגעים בקודש הקודשים שלהם?

בנימין אלון (מולדת):

אל תאיים.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

חברי כנסת מציעים לתת ליהודים, בכל מקום שהם נמצאים בו בעולם, להשתתף בבחירות במדינת ישראל, ומצד שני מנשלים ושוללים את האזרחות ותעודת הזהות של הפלשתינים בירושלים משום שהם נעדרו שנה או שנתיים. ולא במקרה נעדרו – נעדרו עקב מצוקת דיור. וגם מצוקת הדיור הזאת איננה מקרית, היא מתוכננת על מנת ליצור טרנספר. יש מפלגה בכנסת שקוראת לטרנספר ויש ממשלה שמיישמת את זה על-ידי יצירת מצוקת דיור קשה. כאשר לזוגות צעירים אין איפה לגור הם עוברים לגדה המערבית, וכשהם מחוץ לירושלים שוללים מהם את תעודת הזהות שלהם ואוסרים עליהם להיכנס חזרה לירושלים.

האם יש כאן כוונות טובות? האם יש כוונות טובות לשלום? האם יש כאן נכונות והחלטה שרוצים להגיע לשלום עם העם הפלשתיני או שמדובר בתחבולות, ברמאות, כדי לרוקן וליצור עובדות אשר נוגדות את תהליך אוסלו?

אנחנו רואים דברים מקוממים. מצד אחד מפקיעים בהר-חומה כדי להקים התנחלויות, מצד שני מפנים את ערב-ג'הלין, שגרים על האדמות שלהם זה 40 שנה, לפני שהיתה מעלה-אדומים. חוסר סימטריה: בשביל יהודים מותר להפקיע אדמות ולהקים התנחלויות; לגבי פלשתינים – לפנות, לסלק אפילו באמצע החורף, באמצעות דחפורים להרוס להם את המבנים. ואחר כך באים ואומרים להם: אנחנו רוצים שלום. איך תסביר לילד בן שש או שמונה מערב-ג'הלין, שרואה את הדחפורים הורסים את הפחון שלו באמצע החורף וזורקים אותו לאוהל על יד אבו-דיס – איך תסביר לו שהמשמעות של זה שלום?

האם זו התפיסה האמיתית של שלום? אולי צריך להתחיל במושכלות יסוד – מה משמעות המושג שלום? מה זה שלום בכלל? אולי שלום כפי שהוא נתפס כאן הוא הפקעה, התנחלות, התפשטות, הריסת הקיום של הפלשתינים.

לדעתי, מפלגת העבודה עושה שירות רע לתהליך השלום כשהיא מנסה להגן על ממשלת הליכוד והימין – – –

היו"ר נ' מסאלחה:

אתה צריך לסיים.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר בא בטענות נגד ראש הממשלה, שמגלה אחריות, כי הוא לא רוצה לחיות במדבר פוליטי, הוא לא רוצה להיות מנודה מהעולם, הוא לא רוצה להכריז מלחמה נגד השלום, ולכן הוא אומר: לא נתחיל בהקמת ההתנחלות בהר-חומה; בא חבר הכנסת בן-אליעזר, ולא במקרה, כי הוא רוצה לקרוא תיגר על ראש הממשלה ולהאיץ בו להקים את ההתנחלות בהר-חומה. אם יקים את ההתנחלות בהר-חומה, כמו שאמר פייצל חוסייני, כמו שאמר יאסר ערפאת ראש המדינה הפלשתינית, זה יוליד פיצוץ אדיר באזור כולו. מה שהיה בעקבות פתיחת המנהרה יהיה כאין ואפס לעומת מה שעלול להיות.

בנימין אלון (מולדת):

אל תאיים.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

לדעתי, טוב יהיה אם הממשלה הזאת תתעשת ותבין שהמטרה הנעלה, המשימה החשובה ביותר היא לקדם את תהליך השלום ולהתרחק ככל האפשר מכל מעשה שעלול לפגוע בתהליך השלום ועלול לטרפד אותו. כמו שדורשים את זה מהרשות הפלשתינית, אנחנו צריכים לדרוש את זה מעצמנו ולא להתפתות לחשוב שזה שטח שאין לו בעלים, שזה רכוש נטוש. זה רכושו של העם הפלשתיני, זאת מולדתו של העם הפלשתיני, וירושלים היא בירתה של המדינה הפלשתינית העתידית.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת טלב אלסאנע. הצעה לסדר-היום באותו נושא – מדיניות הבנייה במזרח-ירושלים ובהר-חומה, של חבר הכנסת יהודה הראל, בבקשה. אחריו, חבר הכנסת משה שחל.

יהודה הראל (הדרך השלישית):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, קשה מאוד לעבור בשתיקה על דברי האיום שנשמעו כאן זה עתה. אם יתברר שתהליך אוסלו, שרוב גדול של הכנסת הצביע בעד המשכו, פירושו איסור על בנייה בירושלים המאוחדת או בירושלים רבתי – אני חושב שלא יהיה רוב בכנסת הזאת לתהליך אוסלו. הנואם שקדם לי, אני משער שהוא רוצה בהמשך התהליך. אם יוכח שכדי שיתקיים תהליך אוסלו אסור לבנות בירושלים, כפי שאומר פייצל חוסייני – זה שינוי הסטטוס-קוו בירושלים המערבית והמזרחית, כך שמעתי מפיו, אסור לשנות את הסטטוס-קוו – אין לי ספק, וכדאי שתומכי התהליך ייקחו את זה לתשומת לבם, שלא יהיה רוב לתהליך ולא יהיה תהליך.

אגיד שגם ראש הממשלה, גם הממשלה וגם האופוזיציה עברו בהצלחה את מבחן ההצהרות על הנאמנות הנצחית והמלאה לירושלים השלמה והמאוחדת בריבונות בלעדית של מדינת ישראל. יש להצהרות האלה רוב של למעלה מ-100 חברי כנסת שאמרו זאת וחזרו ואמרו. המשך הזרמה של הצהרות מהסוג הזה ימשיך להוריד את הערך שלהן גם בשוק העולמי וגם בשוק הפנימי. אין עוד צורך בהצהרות ואין עניין בהצהרות האלה יותר. עכשיו צריך כיסוי. מעכשיו רשות הדיבור צריכה להיות לטרקטורים ולבנאים. רק את הקולות שלהם ניקח ברצינות.

צריך להגיד שהבנאים והמתישבים והחקלאים והמגינים היו הדוברים המשמעותיים ביותר של הציונות ב-100 השנים האחרונות. לולא עבודתם לא היתה שום משמעות להצהרות, לרבות הצהרת באזל, מלפני כ-100 שנים. גם לרצון לאחד את ירושלים יש משמעות רק בזכות בניית גילה, רמות-אשכול, רמות-אלון, הגבעה-הצרפתית, הרובע היהודי, מעלה-אדומים, נווה-יעקב, גבעת-זאב, פסגת-זאב וגוש-עציון. מקומו של ראש העיר הקודם של ירושלים, טדי קולק, בנתינת תוכן להצהרות או בסיס להצהרות ידוע, ומי כמוהו ידע להמעיט בהצהרות ולתת את רשות הדיבור לבונים ולסוללים.

לא כל ממשלה זוכה בהזדמנות לקבל החלטות היסטוריות שיקבעו את עתידה של ישראל לדורות. היום – ואני מדגיש שהעיתוי הנכון הוא היום, אולי אתמול, לכל היותר היום – ממשלת ישראל עומדת לקבל החלטה היסטורית לבניין ירושלים, או חס וחלילה למחדל היסטורי שיהיה בכייה לדורות. זו החלטה על בניין ירושלים היום, מבחן עליון לאומץ לב, ליכולת מנהיגות ולזכות למנהיגות של העם היהודי ברגע כזה. אפשר להשוות את זה להחלטתו של דוד בן-גוריון על הכרזתה של ירושלים כבירה והעברת הכנסת לירושלים. היום זה דבר ברור, מובן, מקובל. אך זאת היתה החלטה שלא זכתה להסכמה משום מדינה בעולם. זאת היתה החלטה שחשבו שהעולם יזדעזע בעקבותיה, אלא שהיה מנהיג שקיבל אותה.

עומדת עכשיו על הפרק השאלה אם ממשלת ישראל עדיין יכולה לקבל החלטות בניגוד לווטו הפלשתיני או האמריקני, ועם איומים של מלחמה של כל העולם המוסלמי – כמו ששמענו כאן – מאינדונזיה ועד מרוקו, אולי מאלבניה ועד מרכז אפריקה. האם עדיין אנחנו יכולים לקבל החלטות על-פי עמדתנו ועל-פי דרכנו ועל-פי התחייבותנו לבוחרים שלנו?

ההחלטות הדחופות בנושא ירושלים הן – התחלת מיידית בבניין השכונה בהר-חומה ובגבעת-המטוס, שכונה לאלפי משפחות. יש חשיבות דווקא לנושא הזה, כי אפשר לבצע אותו מחר בבוקר, ואי-ביצועו מחר בבוקר לא יכול להיאחז בשום תירוץ. הדברים הנוספים – חשיפת התוואי של כביש 45, הכביש המהיר לירושלים, מבן-שמן עד למישור-אדומים. כביש זה עתיד להיות הכביש המהיר היחיד

לירושלים, כאשר כביש מס' 1 – כולנו כאן מכירים אותו – הפך להיות כביש פנימי של השכונות והערים שבין בית-שמש לירושלים. סלילת כביש הטבעת המזרחית של ירושלים – חשיבותו היא לירושלים, חשיבותו לתנועה בירושלים וחשיבותו לפלשתינים באפשרות לנסוע משכם-רמאללה לבית-לחם-חברון בלי לחצות את התנועה ואת מרכז העיר ירושלים. חיבור של ירושלים למעלה-האזור המערבי של מעלה-אדומים, שיחבר אותה עם אדומים על-ידי בנייה באזור שנקרא 1 ירושלים. סלילת כביש 80, שזה חלקו הדרומי של כביש אלון, שיחבר את מעלה-אדומים – בשלב ראשון עם תקוע ובהמשך עד ערד. רק אלה יהפכו את ירושלים מקצה הדרך למרכז, רק הם יאפשרו את הגידול ואת ההתפתחות של ירושלים וימנעו את הניוון שלה על-ידי זה שלא בונים בירושלים אלא בונים בבית-שמש ובמקומות אחרים ומרוקנים את ירושלים.

אנחנו רוצים להאמין, ואנחנו מאמינים, שהחלטה על בנייה בירושלים באזורים שאינם דורשים הפקעות לבניין, היא מבחן שהממשלה תעמוד בו, ותעמוד בו מחר בישיבת ועדת השרים לענייני ירושלים. קשה מאוד לראות איך תוכל ממשלה כזאת, עם התחייבויות כאלו, להמשיך ולתפקד אם לא תעמוד במבחן הזה של ירושלים.

ירושלים נמצאת כבר הרבה דורות במוקד של הארץ הזאת. יכולתנו לחיות בירושלים בשיתוף ובשוויון עם האוכלוסייה הפלשתינית תלויה גם בביטחון שיהיה לנו על-ידי אכלוס ירושלים רבתי והאזורים הריקים מסביב לירושלים. עם זאת, יש לדאוג ליצירת שוויון, פיתוח, חינוך ושיכון לאוכלוסייה הפלשתינית בירושלים. עם זאת, יש לאפשר לה לחיות את חייה, גם הלאומיים, על-פי דרכה ועל-פי אמונתה.

אנחנו עומדים היום בנקודת ההכרעה בנושא ירושלים. זוהי הכרעה של המשך הדרך, זוהי הכרעה של יכולת להמשיך בתהליך ההתפייסות, השלום והחיים המשותפים עם הפלשתינים. זוהי החלטה שמחייבת אותנו לוותורים קשים ואותם לוותורים קשים, ויכול להיות שהיא מחייבת להשאיר נושאים רבים במחלוקת גם לעתיד שבו נראה איך אנחנו יכולים לחיות ביחד.

אני חושב, שמכאן צריך להציע גם ליאסר ערפאת ולשלטונות האחראים לאוטונומיה שלא להביא בנושא הזה להחרפה ולמשבר, כי בנושא הזה הם לא ימצאו אותו רוב שתמך בפינוי חברון ובהעברתה לרשות הפלשתינית. רוב כזה לא ימצא בנושא של הר-חומה ובנושא של מעלה-אדומים. אני מציע גם להם לשקול את המשך התהליך על-ידי השלמה עם הבנייה שאין לי ספק שתתרחש בזמן הקרוב בירושלים. תודה.

הי"ר נ' מסאלחה:

תודה, חבר הכנסת יהודה הראל. הצעה לסדר-היום באותו נושא – מדיניות הבנייה במזרח-ירושלים ובהר-חומה, של חבר הכנסת משה שחל, בבקשה.

משה שחל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היום לפני כשנתיים, יותר נכון בסוף ינואר 1995, הבית הזה רעש וגעש בנושא של הבנייה בירושלים, בנושא מעמדה של ירושלים ובנושא הר-חומה. הבטתי כאן,

הקשבת לדיבר של קודמי, ומיאנתי להאמין שחל השינוי, הייתי אומר הקיצוני ביותר שאפשר לדבר עליו, באחד הנושאים הרגישים והחשובים שהבית הזה ידע. אינני רוצה לריב ולהתווכח, אני רוצה להביא עובדות כפי שהן.

אז, ב-24 בינואר 1995, פתח את הדיון בנימין נתניהו, והוא אמר כך: "אדוני היושב-ראש, סיבת ההתכנסות הזאת היא נסיגתה של הממשלה הנוכחית מהרעיון הפשוט שירושלים ובנותיה יישארו מאוחדות בריבונות בלעדית של מדינת ישראל ובבעלות בלעדית של העם היהודי". הוא אומר: "אני לא חושב שאני צריך להכביר מלים כדי להוכיח את ההתכחשות הזאת של הממשלה לירושלים". אלה היו דבריו של ביבי נתניהו, ראש הממשלה היום.

אני רוצה לעשות צדק גם למען אלה שאינם בחיים וגם למען אלה שהם חיים, ייבדלו לחיים ארוכים. לא היה שקר גדול מזה שנאמר אז בבית הזה באותה ישיבה. הממשלה שהיה לי הכבוד להיות בה, ממשלתו של יצחק רבין, קיבלה החלטה בנושא ירושלים, שהייתה החלטה מחושבת, שקולה, על הצורך לבנות בירושלים, על הצורך לחזק את ירושלים, על הצורך לשמור על אחדותה של ירושלים כבירת ישראל בריבונות ישראלית. היינו אז בעיצומו של המשא-ומתן, בביצוע הסכם אוסלו א' ובהכנות לאוסלו ב'. לא קרה דבר, לא עם הרשות – אני לא אומר שאהבו את זה – ולא קרה דבר בתוך ירושלים. ההבדל היחיד בין אז להיום הוא בחילופי הממשלות ובנורמות של שתי הממשלות.

אומר לכם, אני חבר במפלגה שבה יש ויכוחים תמידיים, יש התייחסות, יש דבר אחד שונה ממה שאני יכול לקבוע עד כה לגבי ראש הממשלה ביבי נתניהו – אני לא רוצה להכשיל את כל חברי הממשלה. אנחנו אמרנו דברים והתכוונו אליהם, אמרנו את זה בתמצית לבנו והאמנו גם כאשר אמרנו שדרושה פשרה טריטוריאלית בשטחי יהודה ושומרון. כמי שחי את זה – בשבילי בקעת-הירדן וגוש-עציון והצורך להבטיח את ביטחונה של ישראל הם לא שאלות של מצע, הם שאלות של אמונה אמיתית בדרך חיים. השאלה של ירושלים מאוחדת לא היתה 100 שנה. אתם הטלתם בה ספק; ביבי נתניהו הטיח את האשמה ביצחק רבין.

דבר שני. נהיה כנים; יושבים פה חברים מעטים מהליכוד שאני מכבד אותם. תארו לכם שאותן עובדות שאתם מדברים עליהן היום היו הפוכות: אנחנו היינו בשלטון ואתם הייתם באופוזיציה. מה היה קורה בכנסת הזאת? מה הייתם אומרים? מה היה אומר ביבי נתניהו על איזו הבטחה מעורפלת לאמריקנים, בהסכמה, שהוא יקפיא? אני אומר לכם את זה ממקור מוסמך – לא במקרה דיברו על זה היום חברים בסיעת מפלגת העבודה – מה הייתם עושים לנו? איזו הסתה היתה?

מה מדאיג אותי מבחינת הממשל? אתם רוצים להוכיח שאתם תבצעו את מה שמפלגת העבודה עושה, אפילו יותר מזה – את מה שמרצ עושה, רק אתם, רק אם אתם תהיו בשלטון. אם אנחנו נהיה בשלטון ונעשה אותם דברים שביבי נתניהו עושה אותם היום – לא תיתנו לנו, כי הכיסא והשלטון הם בראש מעייניכם.

שמעתי הבוקר את שר הבריאות, השר מצא. הוא היה יושב-ראש ועדת הפנים, ואני הייתי שר המשטרה, ובכל שבוע הוא היה מזמין אותי לישיבות. מה הוא לא טען בהן. הוא אמר שאנחנו לא עושים ומפקירים את ירושלים. אני הייתי השר הממונה, ואני אומר לכם, לא מיניה ולא מקצתיה, לא היו דברים מעולם.

היתה הנחיה שהחוק מאפשר אותה היום לשר לביטחון פנים על-פי הסכמי אוסלו וחקיקת הכנסת: כל מוסד שקשור ברשות הפלשתינית ניתן לסגור אותו. הפלשתינים חתמו, הרשות חתמה, אני הוצאתי שלוש צווים ולא שאלתי אף אחד כי הסמכות קיימת. ההנחיה שלי לשב"כ ולשירותי הביטחון היתה: ברגע שיש לכם חומר שמוכיח שיש מוסד שקשור עם הרשות הפלשתינית והוא עמיד בפני בג"צ, תנו לי, אני חותם.

אני יודע מה קורה, יש פריחה של מוסדות הרשות הפלשתינית בירושלים, זו גם בחינה של שני הצדדים, בניגוד להסכם, כבר אין ויכוח, אפילו לא צריך להתחנן, או לבטל, או להתבטל. יש 250 שוטרים שיש להם מפקד ברמאללה והם פועלים בריש גלי בלי בעיות.

אני פתחתי תחנת משטרה כחולה במזרח-ירושלים – לא של משמר הגבול – והיתה כוונה לפתוח שלוש תחנות. אני אומר לכם, שאילו נשארנו בשלטון, גם השנייה היתה פתוחה היום. מה טענתי בפני ראש העיר? אמרתי לו: אתה עושה משגה שאתה הופך ראש עיר של חלק מהאזרחים; תן לאזרחים הערבים תושבי ירושלים זכויות, תדאג לשירותים שהם זקוקים להם. אם הם ידעו שיש להם כתובת, מטעמים שונים שלא אפרט אותם כאן, תאמינו לי שהם יעדיפו שהעיר תהיה מאוחדת, שהזיקה תהיה ישראלית. זה הרוב המכריע, אני לא אומר שכולם.

איפה השכל? איפה התבונה? איפה האמונה עצמה? בעניין ירושלים אינני מדבר רק לצורך תעמולה. אתם שברתם את הקונסנסוס הלאומי בזה שבתעמולת הבחירות ביבי נתניהו קם והטיח אשמה ששמעון פרס יחלק את ירושלים. זו אמת, חבר הכנסת גדעון עזרא? אתה מכיר את זה גם מאז עבדנו יחד, זו אמת? אנחנו לא דאגנו לירושלים? היה בכלל ויכוח בנושא הזה? אני מסתכל עליכם ואומר לעצמי: זו הממשלה שבחר בה הימין.

עוד דבר מבחינת המציאות הפוליטית. אתם הייתם באופוזיציה וזה השפיע גם עלינו. לצערי הרב, כאופוזיציה אנחנו מוחאים לכם כפיים ואומרים: תעשו. אשר לאיזון, לא טוב הדבר מכל בחינה שהיא, אבל גרוע יותר – זה קרה אצל יהודים שהמירו את דתם – מי שמוותר על האידאולוגיה שלו, רבותי, אין לו ולא כלום, הוא נשאר ריק. זה מה שקרה אצלכם. חבר הכנסת סילבן שלום, זה לא קרה פעם אחת אלא יותר. ברגע שאדם מתפרק מערכים, הוא מתפרק עד הסוף כי נוצר חלל. אתה מדבר על קרקע – – –

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת אלון תומך בכל המלים שלך. אני לא מסכים אתו.

משה שחל (העבודה):

חבר הכנסת רמון, זה לא סימן שדברי אינם נכונים וטובים.

חיים רמון (העבודה):

אני חושב שהם נכונים.

משה שחל (העבודה):

הם נכונים.

דוגמה שאני יודע אותה מהיכרות אישית. מה עשיתם לנו כאשר הטחתם אשמה ביצחק רבין, זיכרונו לברכה, שכביכול אמר לאמריקנים שלא לחוקק את החוק שיעביר את השגרירות האמריקנית לירושלים? אכלתם את לבו, הלכתם לקונגרס, העברתם פקסים, ביבי נתניהו ניהל מלחמה אישית בנושא הזה. אני יודע שזה כאב, רבין דיבר אתנו לא פעם אחת ולא פעמיים, בכאב לב, שזו השמצה זדונית חסרת כל בסיס. היום אתם יושבים בשלטון, קיבלתם אותו, על-ידי ההסתה, על-ידי התעמולה, על-ידי השקרים.

אני אומר לכם, שאתם הולכים להפקיר את ירושלים, בגלל היהירות הזאת, בגלל החשיבה הזאת של "אני ואפסי עוד", בלי חוכמה בלי תבונה.

אדוני היושב-ראש, תוכנית הר-חומה אושרה על-ידי הממשלה הקודמת, אושרה על-ידי טדי קולק, יש בה איזון בשני תחומים: האחד, רוב הקרקע הוא בבעלות יהודית.

שבח וייס (העבודה):

מתי היא נקנתה על-ידי יהודים?

משה שחל (העבודה):

לפני שנים רבות.

חיים רמון (העבודה):

לפני מלחמת השחרור.

משה שחל (העבודה):

לפני מלחמת השחרור.

הדבר השני – היא איננה בנייה רק ליהודים. נכון שרוב הבניינים הם ליהודים אבל יש שם שכונה ערבית של כ-700 יחידות דיור.

עמדנו לעלות עם טרקטורים לבנות; למעשה, יושב פה ידידי וחברי חבר הכנסת חיים רמון, שר הפנים אז, שחתם במו ידיו על התוכנית – – –

חיים רמון (העבודה):

מודה באשמה.

משה שחל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, המעט שאני יכול לומר על ממשלה זו הוא, שאין לה מלה, אין לה כבוד ואין, למעשה, ערך להבטחותיה. היא מדאיגה אותי מפני שהירידה במסלול – אולי אני עושה חטא כאשר אני מדבר על כל הממשלה כולה; אני מדבר על ראש הממשלה – כשהיא יורדת במדרון הזה, קשה מאוד יהיה לעצור אותו.

לפני שיהיה מאוחר מדי – אתם, היום, במו ידיכם, קבעתם עובדה שירושלים מחולקת. אני אומר לך, חבר הכנסת גדעון עזרא, באמת בידידות, לך לעיר המזרחית ותראה מה קורה. לא היה דבר כזה בתקופתי בשום פנים ואופן. 250 שוטרים פועלים באופן גלוי, מטפלים בכל בעיה – בענייני סמים, בגנבות, בדברים אחרים – עם פיקוד עם כל המשתמע.

אני אומר לכם שאני לא יכול להבין ואני לא יכול לסמוך על מה שאתם מסוגלים לעשות כדי למנוע את המצב הזה. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת משה שחל. הצעה לסדר-היום בנושא מדיניות הבנייה במזרח-ירושלים ובהר-חומה, של חבר הכנסת חנן פורת, בבקשה.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני סגן שר הבינוי והשיכון, דווקא מפני שאנחנו עוסקים בשאלה כל כך אקטואלית, כל כך בוערת, אני רוצה להציג את הדברים בראשיתם בפרספקטיבה נכונה, ואני פונה במישרין אליך. עם ישראל נשבע על נהרות בבל, בשעה שהיה בימים של גלות וחורבן: אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני, תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי, אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי.

בשנת התרע"ג, בעיצומם של ימים קשים, כתב אחד הגדולים שלנו אז, מורנו ורבנו הרב קוק, זכר צדיק לברכה, וכך כתב: התור הגיע. מאורעות הימים כולם קוראים לנו בקול גדול: ישראל בני עיר קודשך, זכור עם עולם, עם קדוש שומר אמונים את שבועתך אשר על נהרות בבל נשבעת. אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני, תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי. ואם את החלק הקל – ראה את האינטרפרטציה – להיעשות של השבועה הזאת קיימת, לשונך לא דבקה לחכך כי את ירושלים במו פיך זכרת ותמיד תזכור, אבל בעת אשר הימים כבר היא דרושה להיות יד פשוטה ונטויה לעשות מעשה בכוח ובחיל, בימין עוז רוממה, החלק הראשון של שבועת עולמים זאת – אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני – נטבע בחוזקה, הוא נטבע בחוזקה מבת קול המנהמת כיונה מחורבות ירושלים: שמע ישראל, ממזרח שמש עד מבואו, מכל הארצות אשר שם הודחת, ונטות פניך בכל עת חפץ לה' בכל רגע נגד ירושלים עיר הקודש, עיר קודשנו ותפארתנו. שמע את קול היונה המנהמת מחורבות ירושלים, את שאגת האריה היוצאת מתוך בנייני זרים השוחקים על משבתנו ועל רפיון ידינו והתרשלותנו בעת הכושר, בעת יד ה' נטויה לטובה, החיל בפועל לבנות את עיר תפארתנו על כל מרחביה, להרימה משממותה, לעטרה בתפארה, בבנייני חמד, במוסדי תפארת, בהוד יקרות קודש.

קול קורא אלינו מחורבות ירושלים, קומו בנו את הנשמה, קוממו את עיר הקודש, זכרו מרחוק את ה' וירושלים תעלה על לבבכם.

אני אומר את הדברים הללו, אם כי בתחושה מרה. אנחנו, כולנו, הממשלה הזאת וגם ראש הממשלה, קולם ברמה נשמע. תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי, אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי. בכל מקום, בכל שעה, אתם תטיפו לנו על בניין ירושלים? וכי איננו רוצים? וכי אינה עולה על לבבנו?

שמענו את הדברים הללו חדשים לבקרים, אבל יש מבחן. אתה, סגן השר פרוש, יודע אותו היטב, דווקא מפני שאתה איש מעשה גדול ולא רק איש תורה. המבחן הוא כמו תורה ומצוות, מבחן ההגשמה. בונים או לא בונים. בונים או מדברים – – –

חיים רמון (העבודה):

זה לא בסמכותו.

חנן פורת (מפד"ל):

אני יודע היטב – – –

חיים רמון (העבודה):

– – – ראש הממשלה.

חנן פורת (מפד"ל):

הרשה לי.

סילבן שלום (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

חיים רמון (העבודה):

תגיד למי שאין לו סמכות — — —

חנן פורת (מפד"ל):

הרשה לי. הזכרתי את הדברים ואני מייד אגיע גם אל ראש הממשלה, אבל הרשה לי — — —

קריאות:

— — —

חיים רמון (העבודה):

אין לו סמכות.

חנן פורת (מפד"ל):

חבר הכנסת חיים רמון, הרשה לי — — —

סילבן שלום (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

חיים רמון (העבודה):

— — —

חנן פורת (מפד"ל):

חבר הכנסת חיים רמון, הרשה לי לדבר, תן לי להסביר את הדברים, ואני אפנה לראש הממשלה. אני לא מתכוון לתת לו להתחמק, וכבר פתחתי בכך.

חיים רמון (העבודה):

רציתי שתפנה לכתובת הנכונה, זה הכול.

חנן פורת (מפד"ל):

לא שמעת את דברי; פתחתי לכתובת הנכונה.

אני רוצה לומר לך, אדוני סגן שר הבינוי והשיכון – וכן לראש הממשלה שאיננו כאן – בקווי היסוד של הממשלה הזאת, אחרי הסעיף של ההסכם המדיני והחתימה לשלום, הסעיף השני בקווי היסוד של הממשלה קובע כהאי לישנא: יעד הממשלה – ביצור מעמדה של ירושלים כבירת הנצח של העם היהודי, וממשלת ישראל באמצעות משרדי הממשלה השונים ועיריית ירושלים תקצה משאבים מיוחדים להאצת הבנייה בירושלים וסביבותיה.

שאלת הר-חומה הוצגה בפני ראש הממשלה על-ידינו בצורה נוקבת מאוד לפני חודשים. לפני שבועות, כשראש הממשלה אמר, שעדיין יש עיכובים והתוכנית לא הגיעה לידי, במו ידי לקחתי את התוכנית ממשרד הבינוי והשיכון וממשרד הפנים והבאתי אותה אליו לעיון, כדי שלא תהיה התחמקות. עבר שבוע וראש הממשלה אמר: אני, עדיין, מעיין בתוכנית.

אי-אפשר להתל בנו. אני רוצה לומר, ואני אומר את הדברים האלה בצורה הפשוטה והגלויה ביותר – אין לי ספק, שהמבחן הגדול והאמיתי של הממשלה הזאת בנכונות, במסגרת ההסכמים האומללים הללו, הדוהרים, המוליכים אותנו בעקבותיהם כסוס, כפרד אין להבין. אם לא נעמוד על המינימום שבמינימום, על המוקד שבמוקד, על הלב שעם ישראל כולו פועם סביבו, ירושלים, לא נעמוד על שום דבר.

אינני כבר מדבר על מה שמתרחש בתוככי ירושלים ועל הרשות הפלשתינית שלועגת שם למשפטנו, אני מדבר על מה שמוטל עלינו לעשות קודם כול בקום עשה, בהר-חומה, באותו שטח שאיננו פחות, אותו שטח שבין מעלה-אדומים לבין ירושלים שמיועד ליצור רצף E חשוב, שנקרא בשם 1 התיישבותי, והוא קריטי והוא חיוני, על הכביש שהוא עורק חיוני מצפון לירושלים, כביש 45, על כביש

הטבעת – כל אותם דברים; שלא לדבר בתוככי ירושלים, בהר-הזיתים, הלוא הוא ראס-אל-עמוד, באבו-דיס, בבית-אורות, בעיר-דוד.

מורי ורבותי, מכל הדברים האלה שום דבר לא נעשה – שום דבר, חבר הכנסת גדעון עזרא. אילו היו אומרים: בפרט כזה או בפרט אחר יש אי-אלו בעיות – הייתי יכול להבין. אבל כשדבר לא נעשה, פירוש של דבר בעיני רק אחד – הלוא ראש הממשלה רוצה לבנות את ירושלים – פירוש של דבר, שהוא חרד, והוא מפחד מהפרובוקציה של הרשות הפלשתינית, מאימיו של ערפאת, כביכול לא בשמו אלא בשמה של האוכלוסייה הערבית.

ועכשיו, ולא ייזכר לטוב מפכ"ל המשטרה לשעבר אריה עמית, שנתן כבר רמז על המהומות הצפויות לנו.

הי"ר נ' מסאלחה:

אריה עמית לא היה מפכ"ל המשטרה, הוא מפקד מחוז ירושלים.

חנן פורת (מפד"ל):

מפקד מחוז ירושלים. והגדיל לעשות חבר הכנסת יוסי שריד, כשהודיע לנו בוועדת החוץ והביטחון: על הר-חומה תהיה מלחמת עולם. שאלתי אותו אם הוא מוסר את זה כאינפורמציה או שזו קריאת כיוון לאוכלוסייה הערבית.

מי שפוחד ומי שנרתע מלבנות בירושלים, ילך מדחי אל דחי ושום דבר לא יעמוד לו. ואני אומר, שאם נהיה נחושים, גם האוכלוסייה הערבית תבין ותקבל. ואם, חלילה, משיקוליה היא, חרף העובדה שהיא עומדת כעת, במסגרת הפעילות, לקבל נתחים שמנים מאזורי יו"ש, תרצה לפוצץ את הדברים, מוטב שהדברים הללו יתבררו עכשיו, מוטב שהמבחן יהיה עכשיו ולא כשנעמוד כבר מרוטים מנוצותינו אחרי נסיגה ועוד נסיגה ואז יתחיל הוויכוח סביב ירושלים.

אדוני ראש הממשלה, שאיננו נוכח כאן, היום סיעת המפד"ל קיימה דיון ממושך.

חיים רמון (העבודה):

איימה.

חנן פורת (מפד"ל):

קיימה, אמרתי.

חיים רמון (העבודה):

קיימה ואיימה.

חנן פורת (מפד"ל):

קיימה דיון ממושך על האסטרטגיה שלה הן בקשר להסכמי הקבע והן בקשר לשלבי הביניים. אנחנו גיבשנו החלטה קונקרטית בנושא ירושלים, ואני מבקש לקרוא אותה בזאת: המפד"ל תובעת להתחיל מייד בבנייה בירושלים רבתי, עוד לפני מועד הפעימה הראשונה, ובראש ובראשונה בהר-חומה, ב- ובסלילת כביש 45. אנו רואים בבנייה זו מבחן קריטי לכוונתה של הממשלה לבנות בירושלים. 1E

חיים רמון (העבודה):

אתה יכול להסביר מה זה קריטי?

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מבקש לתת לו לסיים.

חיים רמון (העבודה):

חנן פורת (מפד"ל):

תקשיב ותשמע.

חיים רמון (העבודה):

אמרת קריטי. קריטי למה?

שבח וייס (העבודה):

מה תעשו אם לא ייעתרו למצע שלכם?

חנן פורת (מפד"ל):

סיעת המפד"ל לא תוכל לחייב את חבריה למשמעת קואליציונית בכנסת ובוועדותיה אם לא תקיים הממשלה את התחייבותה הכלולה בקווי היסוד שלה לבנות את ירושלים.

ואני מתכוון לומר כאן, ויושבים כאן חברי לסיעה – – –

חיים רמון (העבודה):

אני לא מבין את זה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת רמון, למה אתה מצפה, שהוא ידיח את ראש הממשלה וימליך אותך? מה אתה רוצה שהוא יגיד? הוא אומר מה שהוא חושב. תעזוב אותו.

חיים רמון (העבודה):

אתם ציניקים – – –

חנן פורת (מפד"ל):

אתה יכול להיות ציניקן ככל שאתה רוצה. דברי אינם מכוונים אליך.

חיים רמון (העבודה):

אתה יושב, מסביר על התפילה הגדולה – – – נו, איך זה?

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת חיים רמון, אתה לא רוצה להיות הראשון שאני מוציא אותו מאולם המליאה.

חנן פורת (מפד"ל):

איננו זקוקים, לא לגירויים מצדכם ולא לאיזה ניסיון לעורר איזו פרובוקציה.

דליה איציק (העבודה):

אנחנו סומכים עליכם שאתם דבוקים לכיסא.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני סגן שר השיכון, יכולים כאן לקבל את הדברים גם בקריאות, בחיוכים ובלעג. אנחנו מתכוונים לכך בכל הרצינות ובכל האחריות.

חיים רמון (העבודה):

למה אתה מתכוון?

חנן פורת (מפד"ל):

או שתיבנה ירושלים רבתי או שלא יהיה עוד טעם בקיומה של הממשלה הזאת. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. ישיב על ההצעות לסדר-היום סגן שר הבינוי והשיכון, חבר הכנסת פרוש. בבקשה.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' פרוש:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אינני מטיל צל של ספק באהבה ובחרדה שמגלים חברי הכנסת שהגישו את ההצעות לסדר-היום לגבי שלומה, בניינה ושלמותה של ירושלים, גם חבר הכנסת אלסאנע, כשדיבר מבחינתו, איך הוא רואה את ירושלים.

אבל, אני מרשה לעצמי לשאול אותם חברי הכנסת: עם יד על הלב, האם יש מי מכם שמטיל איזה ספק במחויבות של ראש הממשלה או במחויבות של הממשלה לשמור על אחדותה של ירושלים?

דליה איציק (העבודה):

כן, חבר הכנסת פרוש.

חיים רמון (העבודה):

לי אין ספק, לחבר הכנסת בני בגין יש ספק.

דליה איציק (העבודה):

גם עוזי לנדאו חושב כך.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אם מישהו חושב שסגן השר לא יגיד את דברו אתם טועים לגמרי. מדי פעם – קריאת ביניים, שלא אני מזמין אותה. אבל אורקסטרה, חבר הכנסת רמון, לאט לאט.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' פרוש:

האם יש מי מכם שמעלה בדעתו שראש הממשלה לא יעשה את הנדרש והמתחייב כדי להגן על שלמותה של העיר שחברה לה יחדיו?

דליה איציק (העבודה):

כן.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

אני מעלה על דעתי.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' פרוש:

האם יש מי מכם שחושב שראש הממשלה לא יעשה את הכול למען המשך תנופת הבנייה בבירת העם היהודי כולו?

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה.

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רק רציתי להגיד — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חברת הכנסת דליה איציק, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה. אם אתם חושבים שתוכלו שלא לתת לי לנהל את הישיבה, אתם טועים לגמרי.

דליה איציק (העבודה):

לך? חלילה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מבקש מכם לאפשר לסגן השר לומר את דברו.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' פרוש:

חברי הכנסת, אומר לכם את אשר על לבי. לא אהבתי, בלשון המעטה, את הססמה הבוטה: "פרס יחלק את ירושלים". לדעתי, גם במערכת בחירות, חריפה ככל שתהיה, יש לשמור על "קווים אדומים". צריך לדעת מה מותר ומה לא אומרים.

חבר הכנסת שמעון פרס לא היה מחלק את ירושלים ולא היה פוגע, חלילה – – –

דליה איציק (העבודה):

אבל ביבי יחלק אותה.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' פרוש:

תשחררו אותי מהמטען האישי שלכם מהקדנציה הקודמת. תנו לי לדבר על מה שאני מדבר בקדנציה הזאת.

חבר הכנסת שמעון פרס לא היה מחלק את ירושלים ולא היה פוגע, חלילה, כהוא-זה בתנופת הבנייה בעיר הקדושה והיקרה לכולנו.

יונה יהב (העבודה):

למה לא אמרת את זה ערב הבחירות?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' פרוש:

אף אחד לא שאל אותי בנושא הזה.

יצחק רבין, זיכרונו לברכה, מי שהיה הרמטכ"ל במלחמת ששת הימים, בימים שבהם שוחררה ירושלים, לא היה בולם, חלילה, גם הוא את הבנייה בעיר על כל חלקיה.

חיים רמון (העבודה):

מעורב ירושלמי נהיה לנו.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' פרוש:

ואני יכול לומר כאן, הייתי סגן ראש עיריית ירושלים בימי כהונתו של טדי קולק. מגיע לאיש הזה הרבה קרדיט על הבנייה הגדולה בכל חלקי ירושלים. והוא, כידוע, איש מפלגת העבודה.

מתוך ידיעה אישית, והיום אני מצוי בחומר של משרד הבינוי והשיכון, אני יכול לומר לכם, חברי הכנסת, שמי שהיה שר הבינוי והשיכון בימי שלטון מפלגת העבודה, חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר, בנה רבות ועשה למען ירושלים. ההתלהבות שלו וההזדהות שלו עם ירושלים לא נפלו מאלה של שרי הבינוי שקדמו לו, דוד לוי ואריאל שרון.

חברי הכנסת, הנאמנות לירושלים משותפת לשמאל ולימין כאחד, לדתיים ולמי שמגדירים עצמם כחילונים.

יונה יהב (העבודה):

למה לא אמרת את זה ערב הבחירות? שפכו את דמו של פרס. למה לא אמרת את זה?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' פרוש:

כולנו ללא יוצא מן הכלל נאמנים לעיר הייחודית הזאת, שאין שנייה לה בעולם כולו, ירושלים שהיא עיר האלוקים.

יונה יהב (העבודה):

למה שתקת?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' פרוש:

לנו כיהודים שומרי תורה ומצוות יש אפילו יחס של אהבה מרטיט לב לירושלים, העיר שאליה התפללנו אלפי דורות.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

-- --

סגן שר הבינוי והשיכון מ' פרוש:

אנחנו מתפללים "ולירושלים עירך ברחמים תשוב". גם בשמחות אנו מעלים את זכר חורבנה של ירושלים, ומייחלים ומתפללים לבורא העולם שיחדש בה ימינו כקדם.

ואם מותר לי גם להוסיף נימה אישית, כי בכל זאת יש לי רגש של הזדהות עמוקה עם גורלה של העיר, כדור שביעי בירושלים, כאב למשפחה ברוכת ילדים, בלי עין הרע, בירושלים, שאני רוצה ומקווה שיוסיפו להתגורר בירושלים והם גם יביאו בנים ובני בנים, דורות נוספים בירושלים.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

מה עם המשפחות ברוכות הילדים הערביות בירושלים? מה אתה עושה להן? מה אתה נותן להן?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' פרוש:

לכן, עצם העלאת עניין ירושלים בכנסת, בעיתוי זה, הוא טעות גדולה. עצם העלאת הנושאים על סדר-היום גורם נזק גדול. עצם הוויכוח המלאכותי מעודד את אויבי ירושלים ומפיח בהם תקוות שווא.

עם ישראל כולו מאוחד סביב ירושלים, ויש על כך קונסנסוס מלא. ואני לא מציע לאיש לפקפק ברצונו ובכוונתו של ראש הממשלה, ברצונה ובמדיניותה של הממשלה הנוכחית להמשיך את הבנייה. מדיניות הממשלה היא, שאין הגבלה, והבנייה תהיה בכל חלקי ירושלים.

דליה איציק (העבודה):

על סמך מה אתה אומר את זה?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' פרוש:

ידוע לכולם, שבחודש האחרון בלבד קיימה ועדת השרים לענייני ירושלים שתי ישיבות, והיא החליטה החלטות משמעותיות ביותר בכל הנוגע לחיזוק השלטון היהודי בירושלים ולשיפור השירותים לכל אזרחי ירושלים. היא גם דנה בנושא הבנייה, והיא זו אשר תדון ותחליט על המשך הבנייה בעיר.

בכל מה שנוגע למשרד הבינוי והשיכון, אדוני היושב-ראש וחברי הכנסת, משרד הבינוי והשיכון מוכן להפעלת פרויקט הבנייה בהר-חומה ברגע שהאישורים הדרושים לכך יהיו מוכנים.

תוכנית הר-חומה תאפשר בנייה של 6,500 יחידות דיור, ובשלב הראשון – של 2,300 יחידות דיור. נוסף על כך מתכנן משרד הבינוי והשיכון, בשיתוף עם מינהל מקרקעי ישראל, לייעד שטחים נוספים לבנייה.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני סגן השר, מה חסר?

דליה איציק (העבודה):

אתה לא יודע מה חסר?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' פרוש:

פרט לבנייה ציבורית שביוזמת משרד הבינוי והשיכון, מופעלת בנייה בירושלים גם על-ידי גורמים פרטיים.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני סגן השר, מה חסר?

חיים רמון (העבודה):

חתימה של ראש הממשלה.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' פרוש:

זאת ועוד: עיריית ירושלים ומשרדי הממשלה הנוגעים בדבר מקדמים היום תוכניות לשטחים שסופחו לירושלים ממערב.

וביחס לפיתוח הכבישים בירושלים, הנושא מתבצע על-ידי העירייה, כאשר משרד התחבורה משתתף ב-70% של המימון. בדרך כלל העיכובים בפיתוח הכבישים שאושרו לביצוע הם בשל בעיות שייפתרו בעתיד הקרוב, גם בשל בעיות תקציב.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

כבוד סגן השר, האם יש אוכלוסייה ערבית בירושלים או אין? למה אתה לא מתייחס אליהם? למה אתה מתעלם מהם? מה זה?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' פרוש:

אני מציע שכולנו נתאחד סביב ירושלים על-ידי הורדת ההצעות לסדר-היום. בכך נפגין כלפי כל העולם, שאין לנו, לכולנו, צל צלו של ספק, כי תנופת הבנייה תימשך, וירושלים תהיה לנצח העיר שחוברה לה יחדיו, בירת ישראל ובירת העם היהודי כולו לדורי דורות.

ולחבר הכנסת אלסאנע אני רוצה לומר, גם כאשר ממשלת ישראל לתקופותיה רצתה והציעה לערבים לבנות בירושלים, מי שסירב לכך היו דווקא הערבים. היה ניסיון של בנייה ציבורית לערבים בירושלים, ודווקא הערבים הם אלה שהתנגדו.

אבל אני מציע: אל לנו ואסור שיאיימו עלינו כאן בפיצוץ, אם וכאשר יחליטו או יתחילו לבנות בהר-חומה.

חיים רמון (העבודה):

מה זה אם וכאשר?

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

— — —

סגן שר הבינוי והשיכון מ' פרוש:

אני לא סבור שהערבים יירגעו ושגם חברי הכנסת הערבים יירגעו, אם תהיה הכרזה של ממשלת ישראל — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מבקש ממך לחזור בך. גם אני חבר כנסת ערבי, ואף אחד לא מדבר בשמי, לא הבהרתי את עמדתי, ואני מציע לך לא להגיד: חברי הכנסת הערבים.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' פרוש:

לא אדבר בשם חברי הכנסת. אני בטוח שגם הערבים והפלשתינים שנמצאים בתוכי מדינת ישראל ובשטחים, בגדה המערבית, לא יירגעו אפילו אם תהיה הכרזה שלא תהיה כל בנייה נוספת במזרח-ירושלים. כי הם עדיין לא ויתרו על זכות השיבה. וכאשר לא יסכימו לתת להם שכונה מסוימת בבקעה או במקום אחר בירושלים, הם יאיימו בפיצוץ.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

האם אתה סגן שר? סגן שר מדבר בצורה כזאת?

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת אלסאנע, תן לו לסיים.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' פרוש:

אני רק מציע ומבקש להזכיר: ראו מה בין שלטון ערבי שהיה בירושלים לבין שלטון יהודי שיש היום בירושלים. כאשר אני הייתי נער, לא יכולתי ללכת ולגשת לכותל המערבי, מפני שהיה שם שלטון ערבי. היום אין מצב שערבי לא יכול להגיע להתפלל בהר-הבית.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

יש מצב – – –

סגן שר הבינוי והשיכון מ' פרוש:

כאשר שלטון ערבי שלט בירושלים, יהודים לא יכלו לגשת לכותל המערבי. וכאשר יש שלטון יהודי, כל אחד יכול להגיע להיכן שהוא רוצה. כאשר היה שלטון ערבי, עקרו קברים ומצבות בהר-הזיתים, מכיוון שרצו לסלול כבישים על קברים יהודיים.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

מה שאתה אומר זו דמגוגיה, דמגוגיה זולה.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' פרוש:

אלו עובדות. אולי לא נעים לך לשמוע את זה. זה ההבדל בין שלטון יהודי לבין שלטון ערבי. לכן, אם אתה הכרזת פה שיהיה שלטון ערבי במזרח-ירושלים, ושזאת תהיה בירת המדינה הפלשתינית, תשכח ממדיניות כזאת, תשכח מהדברים האלה. זה לא יכול להיות. העולם כולו יודע, שיש הבדל גדול בין שלטון יהודי ששולט גם במזרח-ירושלים לבין שלטון ערבי ששלט במזרח-ירושלים ולא נתן לנו להיכנס לשם, לא נתן לנו דריסת רגל שם.

היו"ר נ' מסאלחה:

האם אתה מציע להסיר את ההצעות מסדר-היום?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' פרוש:

כן.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה לסגן השר. חברי הכנסת, לחבר הכנסת בני אלון יש הצעה אחרת, הוא מציע להעביר לוועדה את הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת טלב אלסאנע. בבקשה, חבר הכנסת אלון, אלא אם אתה לא רוצה להעבירה לוועדה. אבל אם אתה רוצה לדבר, אין לך ברירה.

בנימין אלון (מולדת):

בשביל הפרוצדורה. חבר הכנסת אלסאנע מאיים שתהיה אינתיפאדה. אבל חבר הכנסת חנן פורת, באיום נגדי, מציע "כלאם פאדה". זה הוויכוח. יש אינתיפאדה של הערבים, ו"כלאם פאדה" של המפד"ל והליכוד. מה זה עד הפעימה הראשונה? מה זה הפעימה הראשונה? בפעימה הראשונה, לפי הסכמי אוסלו, אפשר לתת שני עצים. מה הוא מתכוון לתת שם, שהוא מתכוון לזרוק עצם ליהודים ואז לבנות את הר-חומה? הר-חומה זה נושא למיקוח לפעימה ראשונה?

אני רוצה לראות, לא לפסוח על שתי הסעיפים: המפד"ל וחברי הכנסת מהליכוד, האם השבוע עולים בולדוזרים בהר-חומה, או שאתם לא משתתפים בקואליציה הזאת?

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה.

דליה איציק (העבודה):

אבל הכיסאות, הכיסאות.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת שבח וייס רוצה להציע להעביר לוועדה את הצעתו של חבר הכנסת יהודה הראל. בבקשה.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, האם יש שם עוד נישה פנויה? כי אינני רוצה "להתלבש" דווקא על חבר הכנסת יהודה הראל. אם הנישה של חבר הכנסת חנן פורת פנויה, אני מוכן.

היו"ר נ' מסאלחה:

הנישה של חבר הכנסת חנן פורת לא פנויה. אני מבקש ממך – – –

שבח וייס (העבודה):

טוב, בסדר.

רבתי, אחדות ירושלים לא תישמר על-ידי עוד בנייה, פחות הר-חומה, יותר הר-חומה. הסיכוי היחיד לאחדות ירושלים הוא בהידברות, הוא בהכרה בין-לאומית בהיותה הבירה ההיסטורית של מדינת ישראל.

כל מעשה בנייה נוסף בעת הזאת, ואולי גם בעתיד, במקומות רגישים, זוהי התגרות, פשוטו כמשמעו.

אני לא מתפעם מהאיומים של חנן פורת. הרי אתם תישארו בממשלה, אתם תסמכו על זה שאנחנו נהיה תמיד מפלגת רשת. אני מציע גם למפלגתי לא להיות מפלגת רשת. אם הממשלה הזאת לא מסוגלת להסתדר עם הקואליציה שלה, שתתפטר או שתבנה הרכב אחר. זה מצב סוריאליסטי, שאנחנו כל הזמן ניתן רשת לפעילות של האגף הלאומני של ה-17 נגד השלום, נגד הממשלה. זהו תעתוע בלתי אפשרי.

אני אישית סבור שלא צריך לעשות שום דבר כרגע. עיתוי – אני מציע את נוסחת אגודת ישראל הקלאסית: יש דברים שצריך לדחות עד בוא המשיח, ועד אז יש לנהוג בשכל.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה מציע להעביר לוועדה את הצעתו של חבר הכנסת משה שחל.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, לעתים מטילים ספק, אם בכלל, אפילו בדרג של חברי כנסת ובדרג עממי, רוצים אכן שלום במדינת ישראל. מי שרוצה שלום לא ילך לבנות עכשיו בהר-חומה, כי זה רק יפוצץ את השלום, ומי שרוצה שלום, סגן השר, לא יגיד שהערבים לא רוצים לבנות להם. את תעודות הזהות שלהם אתם לוקחים, בניינים לא בונים. הם אשמים? הרי כל המדיניות של החרמה ונישול ושל קביעת עובדות בשטח רק תפוצץ כל תקווה טובה, קודם כול של העם הזה. לכן דרושה שפיות. תהליך שלום דרוש ולא פיצוץ כל אפשרות להמשך התהליך הזה. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. חבר הכנסת חיים רמון – פעם ראשונה שאתה מדבר עכשיו ברשות – מבקש להעביר לוועדה את הצעת חבר הכנסת חנן פורת.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להגן על ראש הממשלה בנימין נתניהו. ביבי לא יחלק את ירושלים ואיננו מחלק את ירושלים. ואני רוצה למצוא גם נקודת זכות בדבריו של חבר הכנסת בני בגין ולא לדון אותו לכף חובה, כי המעליל על מעליל פטור. חבר הכנסת נתניהו, בהיותו חבר הכנסת נתניהו, העליל עלילה נוראה על שמעון פרס ראש הממשלה, והגיעה העת, כרגע, לאחר שהוא טועם את הטעם המר של העלילה שמופנית כלפיו, שהוא יבוא ויבקש סליחה משמעון פרס ומתנועת העבודה על כך שהחשיד אותם בכוונה לחלק את ירושלים. אני מציע שיעשה את זה כאן ועכשיו, כי אינני מכיר במדינת ישראל, לפחות במערכת הפוליטית ממרצ ועד הקצה הימני, אנשים שרוצים לחלק את ירושלים. יש דגשים שונים, יש ראייה שונה. אני חושב שמי שרוצה לבנות, למשל, בראס-אל-עמוד, רוצה לפגוע בירושלים ויגרום נזק לאחידתנו בה.

בנושא הר-חומה: אנחנו, הממשלה שלנו, תמכה בבנייה בהר-חומה. אני הייתי שר פנים שתמך בעניין הזה, ואנחנו תומכים גם היום, לפחות אותם שרים שהיו בממשלה. מתי לבנות? העיתוי מסור בידי ראש הממשלה. העיתוי הוא רגיש. ברגע שראש הממשלה יבחר את העיתוי, אני חושב שלפחות כל מי שהיה מעורב בזה יתמוך בבנייה, אבל אני מציע לתת ולאפשר לראש הממשלה להחליט מהו הרגע הנכון מבחינתו. כן לבנייה בהר-חומה – לדעתי יש לכך קונסנסוס רחב – אבל לאפשר לראש הממשלה לבחור את העיתוי. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה.

חבר הכנסת חנן פורת, אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדה?

חנן פורת (מפד"ל):

לא, אני רוצה דיון במליאה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת יהודה הראל?

יהודה הראל (הדרך השלישית):

במליאה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת טלב אלסאנע?

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

במליאה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת משה שחל?

משה שחל (העבודה):

במליאה.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' פרוש:

שיהיה במליאה.

דליה איציק (העבודה):

עד אז אל תחלק את ירושלים.

היו"ר נ' מסאלחה:

גם סגן השר מסכים שיהיה דיון במליאה.

חברי הכנסת, מי בעד ההצעה להעביר את הנושא למליאה? מי נגד?

הצבעה מס' 6

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 18

נגד – 1

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

18 בעד, אחד נגד, אין נמנעים. ההצעות לסדר-היום אושרו ויידונו במליאת הכנסת.

הצעות לסדר-היום דבריו של מנכ"ל משרד ראש הממשלה על המשטרה ועל התקשורת

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום, הצעות לסדר-היום מס' 1530, 1537 ו-1547, בנושא: דבריו של מנכ"ל משרד ראש הממשלה על המשטרה ועל התקשורת. שלוש דקות לכל אחד. הראשון – חבר הכנסת יונה יהב. בבקשה. אחריו – חבר הכנסת חיים אורון.

יונה יהב (העבודה):

אדוני היושב-ראש, זאת הזדמנות נאותה לברך אותך על כניסתך לתפקיד סגן היושב-ראש. הבית הזה גאה על שאיש כמוך קיבל את התפקיד הזה.

אני מודה לממשלה, שמיוצגת על-ידי השרה לימור לבנת וסגן השר פרוש, כי על אף האירועים שעברו עלינו בעשרת הימים האחרונים – אני בהחלט חושב שמה שאמר מנכ"ל ראש הממשלה וההתבטאות שלו מחייבים דיון בבית הזה ומחייבים הוקעה ללא כחל וסרק.

על מנת להזכיר נשכחות: מנכ"ל משרד ראש הממשלה אביגדור ליברמן אמר את הדברים הבאים: "המשטרה לוקה בגזענות, ברדיפה פוליטית, במוסר כפול". שמעו טוב: המשטרה לוקה בגזענות, ברדיפה פוליטית, במוסר כפול. ממשלת ביבי נתניהו בשמונת החודשים – – –

שרת התקשורת ל' לבנת:

איפה הוא אמר דבר כזה? האם אתה מצטט במדויק ואתה אומר שמנכ"ל משרד ראש הממשלה אמר – המשטרה נגועה בגזענות, ברדיפה פוליטית ובמוסר כפול?

יונה יהב (העבודה):

כפי שזה דווח – – –

שרת התקשורת ל' לבנת:

יש תמליל כזה?

יונה יהב (העבודה):

כפי שדווח בעיתונות, זה לא הוכחש על-ידו; זה אפילו קיבל את האסמכתאות של משרד ראש הממשלה עצמו, ואני אגע בעניין.

שרת התקשורת ל' לבנת:

פשוט לא היה דבר כזה, לא היה ולא נברא.

יונה יהב (העבודה):

א.ו.קיי., את תגידי את זה מעל במה זו, זאת תהיה בהחלט תגלית.

על כל פנים, מה קרה בשבעת או בשמונת החודשים שהממשלה הזאת מכהנת? שלוש כלונסאות של ממש יש למשטר הדמוקרטי בישראל: בתי-המשפט, המשטרה והצבא. שלושתן זכו בשבעה חודשים אלה לקיתונות של התקפה, ולא מהקהל, לא מקבוצות שוליים, אלא מסגן ראש הממשלה איתן, ששיסה את מלותיו בקציני הצבא הבכירים; ממנכ"ל ראש הממשלה, שאמר את מה שציטטתי כרגע ולא היתה הכחשה – וגם ההכחשה שבאה מפיו של ראש הממשלה על-ידי דוברו אמרה, כי דברי ליברמן הם דעה פרטית, שאיננה מייצגת דבר, הוא רשאי בהחלט להשמיע את דעתו. זה מה שמשרד ראש הממשלה התיר לציבור לדעת.

האם אדם ברמתו, בתוקף תפקידו של מנכ"ל משרד ראש הממשלה, הוא איש פרטי, הוא בכלל יכול להתבטא כאיש פרטי? האם כאיש פרטי מישוהו היה מעוניין בכלל בדעתו? האם מישוהו ידע מי הוא בכלל אותו מנכ"ל משרד ראש הממשלה עד אשר הוא נכנס לתפקידו?

הדברים הם חמורים מאוד. הם לא רק חמורים מעצם האמירה שלהם, הם חמורים שבעתיים מכיוון שהשרים הנוגעים בדבר לא קמו כאיש אחד והדפו את ההתקפה הזאת. הם לא עשו דה-לגיטימציה לאמרות האלה.

לכן, אל יתפלא מנכ"ל משרד ראש הממשלה כאשר נחום ברנע ב"ידיעות אחרונות" כותב עליו את הדברים הבאים: "ליברמן מתלונן: כאשר אליקים רובינשטיין סירב להיבדק במכונת אמת, מחאו לו כפיים. אילו הוא היה מסרב, היתה פורצת שערורייה. הוא צודק. אך יש הבדל, ורק בחלקו הוא נובע מהוותק בארץ ומהמבטא הרוסי. ההבדל הוא, שלרובינשטיין הוצע להיות יועץ משפטי, וליברמן עומד בפני חקירה פלילית. ההבדל הוא, שחיו של רובינשטיין גלויים לעין, וליברמן מהלך באפלה יחסית. כל

אחד במערכת מניח, שאילו רובינשטיין היה הולך למכונת אמת, המכונה היתה מתפוצצת – משעמום. אין להוציא מכלל אפשרות, שגם במקרה של ליברמן היא היתה מתפוצצת".

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת יונה יהב. הצעה לסדר-היום באותו נושא, לחבר הכנסת חיים אורון. הנושא הוא: דבריו של מנכ"ל משרד ראש הממשלה על המשטרה ועל התקשורת. אחריו – חבר הכנסת יצחק כהן. יש לך שלוש דקות.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני לא רוצה כלל לעסוק במנכ"ל משרד ראש הממשלה, אביגדור ליברמן. אני לא יודע מה יצא במכונת אמת או בחקירה ובמקומות אחרים. לא זה מה שמעסיק אותי, מעסיקה אותי התופעה שפקיד – אני אומר במפורש: פקיד, גם אם הוא בכיר מכל בכיר; שפקיד שזוכה לאמון מלא מצד ראש הממשלה – ואני לא מעלה על הדעת שמנכ"ל משרד ראש ממשלה כלשהו איננו זוכה לאמון מלא מצד ראש הממשלה – מתבטא כפי שהתבטא. לו היה מדובר בפקיד זוטא יותר, הייתי מעביר תלונה לנציב שירות המדינה.

בעת ובעונה אחת, בסערת רגשות שאני יכול להסביר אותה – בתחומים שחבר הכנסת יהב דיבר עליהם, אבל אני לא רוצה לעסוק בהם – הוא תוקף באופן חזיתי שתי מערכות מרכזיות בחברה הישראלית: מערכת אחת – המשטרה, מערכת שנייה – התקשורת.

החיבור הזה, גברתי השרה, מפחיד אותי. מבחינה זו, לא משנה לי ממי הוא בא. אגב, אפשר ומותר לבקר גם את התקשורת וגם את המשטרה, אבל כאשר פקיד בכיר אומר שהמשטרה היא פוליטית, כאשר פקיד בכיר אומר שהמשטרה היא גזענית – מה משמעות האמירות האלה כלפי עשרות אלפי, אולי לא עשרות אלפי אבל מאות אלפי אזרחי ישראל, שלצערם נתקלים במשטרה, החל בשוטרי התנועה שנותן להם דוח על מהירות מופרזת וכלה בנושאים אחרים, קשים יותר, לא עלינו.

והתקשורת. אני מבין שראש הממשלה תוקף את התקשורת, זה כמעט "בון טון". הוא מקבל ריאיון "און קמרה" בטלוויזיה, ומסביר באמצעות הריאיון הזה לכל עם ישראל: תראו מה התקשורת עושה לי. עוד פעם, עוד פעם, עוד פעם ועוד פעם – זו זכותו המלאה. העם ישפוט אותו. אבל פקיד ממשלתי, בכיר ככל שיהיה?

גברתי השרה, זו לא בעיה של האופוזיציה, זו קודם כול בעיה של הממשל.

דליה איציק (העבודה):

אתה מספר לה? היא יודעת.

חיים אורון (מרצ):

זו קודם כול בעיה של השלטון. אם הגבולות האלה לא ברורים, אין שום גבול. אני לא יודע מה תגידו מחר לפקיד זוטר במשרד א' או במשרד ב', שגם הוא יחליט להגיד מה הוא חושב.

לכן אני אומר: יש פה קלקול הנובע משורשי המערכת שאנחנו חיים בה, בתקופה שממילא יש בה עליה הרבה מאוד איומים – פעם זה על הרשות המשפטית, פעם זה על הרשות החוקרת. אני שומע גם עכשיו: תחליפו את החוקר הזה, תחליפו את החוקר הזה; לא ברור למה החוקר הזה חקר. נשיא לשכת עורכי-הדין אומר: מה שהפרקליטות עשתה לגבי, הוא ביזיון. הוא נותן את התארים למה שעשו כלפיו, עוד לפני שהעניין התברר. בבית-המשפט תאמר מה שאתה רוצה. הוא עוד יתפטר מלהיות יושב-ראש לשכת עורכי-הדין, אם זה מה שהוא חושב על המערכות המשפטיות.

יונה יהב (העבודה):

הלואי שיתפטר.

חיים אורון (מרצ):

אני יודע שהלואי שהיה מתפטר. יש כאן קלקול שהדעת איננה סובלת אותו, והוא מעבר לוויכוח. לא במקרה לא אמרתי אף מלה אחת על אביגדור ליברמן, כי לפי דעתי הוא לא נושא הדין הזה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. הצעה לסדר-היום באותו נושא, של חבר הכנסת יצחק כהן, שאיננו. אני מזמין את השרה לימור לבנת להשיב למציעים. בבקשה, גברתי.

שרת התקשורת ל' לבנת:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני צריכה לעשות הבחנה בין שני הנושאים או שתי הצגות הנושא או שתי ההצעות לסדר-היום, כפי שהועלו על-ידי חבר הכנסת יונה יהב ועל-ידי חבר הכנסת חיים אורון, כי באמת זה לא היה בדיוק אותו דבר, או לפחות נראה כאילו יש כאן שתי תפיסות שונות או שתי גישות שונות לאותו עניין, אם כי ההצעות לסדר-היום מנוסחות בצורה די דומה.

מייד אתייחס גם לדברים שאמר חבר הכנסת אורון בהמשך דבריו, אבל הייתי רוצה שנבחן קודם כול על מה אנחנו מדברים. שמעתי כאן דברים שרשמתי תוך כדי דבריהם של חברי הכנסת יונה יהב וחיים אורון. חבר הכנסת יונה יהב אמר שמנכ"ל משרד ראש הממשלה אביגדור ליברמן אמר כך,

והוא מצטט: המשטרה נגועה בגזענות, ברדיפה פוליטית ובמוסר כפול. כך אמרת, נכון? וחבר הכנסת חיים אורון אומר: כאשר פקיד בכיר אומר – אני מצטטת מהדברים של חבר הכנסת חיים אורון – המשטרה פוליטית, המשטרה גזענית.

אדוני היושב-ראש, אני עומדת כאן על דוכן הכנסת, ועומדים כאן חברי כנסת מכובדים על דוכן הכנסת, וכל העם רואים את הקולות וכולם שומעים, ומישהו עוד יכול לחשוב, שבאמת זה מה שאמר מנכ"ל משרד ראש הממשלה. אלא שמעשה כשפים – – –

יונה יהב (העבודה):

משרד ראש הממשלה אישר את זה.

שרת התקשורת ל' לבנת:

הוא לא אישר את זה. חבר הכנסת יהב, תרשה לי רק רגע, אני מוכנה גם לענות לך אחר כך, אין לי בעיה, רק אני רוצה עוד רגע כדי להשלים את דברי: משרד ראש הממשלה לא אישר, לא מיניה ולא מקצתיה.

בוא נראה את התמליל המדויק של "יפעת", מרכז אמין על כולם – כך אני מניחה – שנותן תמלילים של התבטאויות בכלי התקשורת האלקטרוניים. בתמליל של "יפעת", שנמצא לפני – ואני רוצה, חבר הכנסת אורון, שתקשיב אולי, כי זה מאוד חשוב – שואל גדי סוקניק את מנכ"ל משרד ראש הממשלה: אז מה, זה אישי נגדך, או נגד עולים מברית-המועצות לשעבר או מה? עונה לו מנכ"ל משרד ראש הממשלה: אני חושב שיש מידה רבה פה בכל העניין שלי, של גזענות, של רדיפה פוליטית. הוא איננו אומר מה שאתם טענתם שאמר, שהמשטרה פוליטית והמשטרה גזענית. הוא אומר: בכל העניין נגדי, יש עניין של גזענות ורדיפה פוליטית. בואו נלך להמשך. בהמשך הוא אומר: אבל עוד פעם, אני לגבי בהחלט שקט. אני מאוד לא שקט מהעובדה שהמשטרה בשנים האחרונות הפכה לכלי לניגוח פוליטי, לאמצעי לחיסול חשבונות.

יונה יהב (העבודה):

ומה שאת אומרת לא חמור?

שרת התקשורת ל' לבנת:

היינו, לא המשטרה גזענית, לא המשטרה פוליטית.

חבר הכנסת יחב, בי נשבעתי, אני מוכנה להשיב לך אחרי זה, אם תרצה. חבל, תן לי לסיים, ואני מוכנה לשמוע אותך ברשות היושב-ראש ולהגיב על מה שתגיד. רק תן לי רגע לסיים את דברי, כי זה חשוב מאוד; ההבחנה הזאת חשובה מאוד.

מנכ"ל משרד ראש הממשלה לא אמר שהמטרה גזענית, הוא לא אמר שהמטרה פוליטית, הוא בוודאי לא אמר את מה שאתה אמרת – שהיא נוגעת בגזענות, ברדיפה פוליטית ובמוסר כפול. כל זה פשוט לא נאמר. מה שאמר מנכ"ל משרד ראש הממשלה הוא דבר מאוד ברור: הוא אמר שהמטרה הפכה לכלי לניגוח פוליטי, לאמצעי לחיסול חשבונות. כלומר, איזה שהם גורמים, כך אומר מנכ"ל משרד ראש הממשלה – – –

חיים אורון (מרצ):

הרי אמרת כרגע: אמצעי לרדיפה פוליטית.

שרת התקשורת לי לבנת:

לא – הפכה לכלי לניגוח פוליטי ולאמצעי לחיסול חשבונות.

חיים אורון (מרצ):

אמרת זאת כרגע.

שרת התקשורת לי לבנת:

לא, אני מצטטת. תן לי רגע: הטענה של מנכ"ל משרד ראש הממשלה, שאפשר להסכים אתה או לא להסכים אתה, אבל הטענה היא טענה – שיש גורמים שמשתמשים במטרה או בהגשת תלונות למטרה, כדי לנגח ניגוח פוליטי, ניגוח גזעני ועוד כהנה וכהנה. אלה הדברים העולים מתוך זה.

חיים אורון (מרצ):

— — —

שרת התקשורת לי לבנת:

אדוני היושב-ראש, הוא גם אומר בדברי ההמשך שלו: יותר מדי אישי ציבור עברו שנים של חקירות, של משפטים, של סבל, ויצאו זכאים. הוא מזכיר כאן רשימה שלמה של שמות, שאני לא רוצה לחזור עליה. בהמשך הוא שואל: האם לא מחויבים לבדוק את הקלות של פתיחת החקירה והאשמות נגד אישי ציבור?

תרשו לי לקרוא לכם מתוך דברי ההסבר לחוק איסור לשון הרע, 1978: "הניסיון שהצטבר אגב קיומו של החוק מגלה, כי נעשה לעתים שימוש לרעה בהגנה זו, שנועדה לאפשר הגשת תלונות לרשויות המוסמכות לבדוק, ללא חשש שהאמור בתלונה יתפרש כלשון הרע שפרסם המתלונן נגד הנילון. מתברר שיש העושים את הגשת התלונה מכשיר שתכליתו לאפשר פרסומים שיש בהם לשון הרע באמתלה של דיווח על תלונה שהוגשה ועל תוכנה".

אדוני היושב-ראש, הרבה מאוד דברים נאמרו, ואני חושבת שחשוב מאוד לדייק. למשל, עיתונאים קבעו וגם כתבו, שנגד מנכ"ל משרד ראש הממשלה מתנהלת חקירה בפרשת מינויו של פנחס פישלר למנהל לשכת ראש הממשלה. ובכן, לא היה ולא נברא, אף שזה פורסם בכל מקום ואני בטוחה שכל הציבור מאמין שאכן כך הם פני הדברים. לא היה דבר כזה, לא הוגשה תלונה על-ידי מר פישלר, לא מתבצעת שום חקירה על-ידי המשטרה. אני קובעת את זה בצורה ברורה ביותר.

אפשר לעשות "עליהם" ואפשר להאשים בכל מיני האשמות שווא, אפשר לנסות לתאר או להדביק למנכ"ל משרד ראש הממשלה דברים שהוא לא אמר. מותר לחלוק על ההיגיון, מותר לחלוק על התפיסה, מותר לחשוב שגם לא היה צריך להגיד את מה שהוא אמר. מותר לכל אחד.

חיים אורון (מרצ):

מה את חושבת?

שרת התקשורת ל' לבנת:

אבל לטעון כאן כאילו מנכ"ל משרד ראש הממשלה אמר שהמשטרה נגועה בגזענות, זה לא נכון. הוא לא אמר את הדברים.

חיים אורון (מרצ):

מה חושבת השרה על החוקים שהיא ציטטה?

שרת התקשורת ל' לבנת:

חבר הכנסת אורון, אני מצפה מחברי כנסת שעולים לדוכן, מחברי כנסת שמגישים הצעה לסדר-היום, שיקפידו וידייקו בדברים שהם אומרים. בכוונה שאלתי אותך באמצע דבריך, אם אתה יכול להגיד

שאתה מצטט מתוך טקסט "המשטרה נגועה בגזענות, ברדיפה פוליטית ובמוסר כפול", שכך אמר מנכ"ל משרד ראש הממשלה? וענית לי: כן, ולא היא, כי אין לך ציטוט כזה, כי לא נאמר דבר כזה. אבל מה הבעיה? עולים, מכפישים, אומרים, קוטלים, מדביקים דברים שאינם ממין העניין – קלי-קלות.

אני מציעה, אדוני היושב-ראש, שכולנו נהיה זהירים הרבה יותר בכבודו של כל אחד, אפילו אם הוא מנכ"ל משרד ראש הממשלה, אפילו אם הוא כעת מטרה מאוד נוחה לקליעת חצים. לכן אני מציעה, אדוני היושב-ראש, שנרד מהעיסוק המביך הזה. היכן שצריך לנהל חקירות מסוגים שונים, שם מנהלים חקירות, ובנושאים שבהם מתנהלות חקירות, מתנהלות חקירות. כולנו קוראים בעיתונים וכולנו יודעים שמתנהלות חקירות. אני מציעה לא לנסות להדביק עוד דברים, לא לנסות לשים בפיו דברים שלא נאמרו מעולם.

לכן אני מציעה, אדוני היושב-ראש, ואני פונה לחברי הכנסת לרדת מהעניין הזה. נאמרו כאן דברים לא מדויקים.

היו"ר נ' מסאלחה:

את מציעה להסתפק בתשובה שלך.

שרת התקשורת ל' לבנת:

להסתפק בתשובתי.

היו"ר נ' מסאלחה:

ואם הם לא יסתפקו בתשובתך?

חיים אורון (מרצ):

אני לא אמרתי אפילו ארבע מלים ברצף בעניין הזה.

שרת התקשורת ל' לבנת:

נכון.

חיים אורון (מרצ):

את לא אמרת – א. מה דעתך על התופעה; ב. מה דעתך על מה שאת ציטטת. מה את אומרת על כך?

שרת התקשורת ל' לבנת:

אני אענה. אתה צודק שלא התייחסתי לדברים שאמרת בהמשך. אני מוכנה, ברשות היושב-ראש, להגיב בחצי דקה על העניין הזה.

הזכרת כאן שורה של דברים, לרבות בקשה להחליף חוקרים ולרבות מה שאמר יושב-ראש לשכת עורכי-הדין. כל הדברים האלה – גם בזה אנחנו אשמים? מה עוד אפשר להדביק ולהגיד? נכון, יש בהחלט כל מיני תופעות שלא מרנינות אף אחד, וההתקפות של אנשים אלה ואחרים על התקשורת או על כל גורם אחר הן התקפות לגיטימיות. אינני חושבת שצריך לתת חסינות למישהו מפני כל דבר.

יושב-ראש לשכת עורכי-הדין אמר מה שאמר. כולנו מחויבים להגן על מערכת המשפט והחוק בישראל. כך אני רואה את הדברים. כולנו מחויבים לתת הגנה מלאה לכל מערכת החקירות ולכל מערכת המשפט, שבלעדיהן אין לנו תקומה ולא תהיה לנו מדינה דמוקרטית שאנחנו יכולים לסמוך על מערכות הצדק שלה.

אני גם חושבת, שצריך לחזק את אמצעי התקשורת השונים, כי גם הם חלק מהדמוקרטיה. אני לא תמיד מסכימה אתם, אני חושבת שלפעמים הם עושים דברים מרגיזים מאוד, מכעיסים מאוד ומאוד לא הוגנים, אבל עדיין בלי עיתונות חופשית אין לנו מה לחפש. אנחנו נלחמים למען עיתונות חופשית, דווקא למען עיתונות חופשית כזאת שלא תלויה לא בממשלה ולא בשום גורם אחר.

אשר לדברים עצמם שנאמרו כאן על-ידי מנכ"ל משרד ראש הממשלה – אני מניחה שמנכ"ל משרד ראש הממשלה דיבר מתוך סערת רגשות, ואפשר היה לראות את הדברים כאן. הוא הזכיר שמות רבים מאוד, ויש כאן רשימה. אני לא רוצה להלאות אתכם ולקרוא אותם, אתם מכירים את כולם, אנשים שנגדם התנהלו חקירות משטרה במשך שנים, ששמן הוכפש, מה לא אמרו עליהם, מה לא נאמר ומה לא נכתב.

אני לא מוצאת פגם ברוח הדברים שמנכ"ל משרד ראש הממשלה אמר. ייתכן שההקשרים כפי שאחר כך באו לידי ביטוי, כאילו הם נאמרו, יוצרים אווירה אחרת לגמרי. לא כך נאמרו הדברים.

אם אנחנו מתייחסים לשאלה של פגיעה באנשי ציבור, או בשמם הטוב של אנשי ציבור, או הגזמה רבה מאוד שנוגעת לאנשי ציבור, אני רק יכולה להזכיר, שרק לפני כמה ימים הורשע בדיון אורי שני על שתי עבירות מתוך שורה ארוכה מאוד של אישומים שהוגשו נגדו, אחרי שנים רבות שבהן שמו הוכפש והיה למרמס בחוצות על-ידי כל אחד. סופו של דבר, בשולי הכרעת הדין אמרה השופטת, שכתב האישום מכיל עובדות רבות שחלקן בלתי מבוסס וחלקן מועלה על הכתב בהגזמה, אם בתיאור העובדות ואם בסכומים הנקובים בו.

יונה יהב (העבודה):

הוא לא יצא זכאי.

שרת התקשורת ל' לבנת:

סליחה, הוא הורשע בשתי עבירות שוליות וזניחות לעומת מה שתקפו אותו בו כל השנים. על כן אני אומרת, בואו ניזהר כולנו ובואו נדאג כולנו שלא ניתן את ידנו להכפשת אנשי ציבור סתם. היום זה ליברמן, מחר זה אתה, חבר הכנסת יהב.

יונה יהב (העבודה):

רק שאלה לשרה. האם כבודך חושבת שהמשטרה הפכה לכלי ניגוח פוליטי?

שרת התקשורת ל' לבנת:

אינני חושבת שהמשטרה הפכה לכלי ניגוח פוליטי. ההתבטאות הזאת שעליה באתי להשיב, אני מדייקת ואני רוצה לדייק, לא אני אמרתי את הדברים ואני אולי לא הייתי מתבטאת כך. אבל לא זאת השאלה. השאלה היא אם אביגדור ליברמן אמר את מה שאתה מייחס לו או לא, והתשובה היא לא. אתה שואל אותי אם אני הייתי אומרת מה שהוא אמר? – אולי לא, אבל לא זאת השאלה.

יונה יהב (העבודה):

יש דבר עובדתי.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת יונה יהב, אתה מסתפק בתשובה של השרה?

יונה יהב (העבודה):

השרה הטעתה את הבית.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת אורון, אתה מסתפק בתשובת השרה?

חיים אורון (מרצ):

אני רוצה להעביר את הנושא לוועדה לשוויון האשה.

שרת התקשורת ל' לבנת:

הנושא הזה נדון בוועדה לענייני ביקורת המדינה בראשותו של חבר הכנסת רן כהן, ולא אכפת לי שהוא יגיע שוב לוועדה. אין שום בעיה, לאן שאתם רוצים.

חיים אורון (מרצ):

אני מסתפק בדברי השרה.

יונה יהב (העבודה):

גם אני.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. שניהם מסתפקים.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, הודעה לסגן מזכיר הכנסת, בבקשה.

סגן מזכיר הכנסת ד' לב:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק איסור לשון הרע (תיקון מס' 5), התשנ"ז-1997, שהחזירה הוועדה לקידום מעמד האשה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

כמו-כן הנני מתכבד להודיע, כי נפלה טעות בתאריך ההנחה של צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין, התשנ"ז-1996. במקום 17 בינואר 1997 יש לקרוא 17 בפברואר 1997. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לסגן מזכיר הכנסת.

הצעה לסדר-היום

יציאה חד-צדדית מלבנון – טעות אסטרטגית

היו"ר נ' מסאלחה:

אנחנו עוברים כעת לנושא הבא בסדר-היום: יציאה חד-צדדית מלבנון – טעות אסטרטגית, הצעה לסדר-היום מס' 1517. אני מבין שאתם מטפלים בכך ששר הביטחון ייכנס לאולם.

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, כיוון שההצעה הרגילה של חבר הכנסת אור היא באותו נושא שכלול בהצעות הדחפות, אני מציע ששר הביטחון ישיב על כולן יחד.

אורי אור (העבודה):

לי לא אכפת.

רחבעם זאבי (מולדת):

הוא צודק.

היו"ר נ' מסאלחה:

אדוני שר הביטחון, יש כאן הצעה רגילה של חבר הכנסת אורי אור, ויש אחר-כך עשר הצעות דחופות באותו נושא. אתה מעדיף לשמוע את כולן ולענות?

שר הביטחון י' מרדכי:

כן.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת אור, יש לך עשר דקות. בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת זאבי, רצונו של אדם כבודו. שאלתי את כבוד שר הביטחון.

בבקשה, אדוני.

אורי אור (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברי שר הביטחון, הצעתי את ההצעה הזו בניסוחה זה "יציאה חד-צדדית מלבנון – טעות אסטרטגית", שבוע וחצי לפני האסון של התנגשות המסוקים. אין לה שום קשר לאסון. כמובן, האסון חידד את הנושא.

דבר שני שאני רוצה לפתוח בו, וזה היה אחרי המארב שנהרגו בו הנח"לאים: אמר אלוף פיקוד צפון ואמרו חלק מהאנשים, ואמרו את זה גם לאחר מכן, שוויכוח ציבורי על המתרחש בדרום-לבנון מפריע לחיילי צה"ל בתפקידם ומקשה עליהם. אני חושב שיש בזה משהו, אבל אני חולק על הדברים. אני חושב שוויכוח ציבורי חייב להיות תמיד. היה ויכוח בזמן המלחמה בלבנון, והוויכוח הוא נכון. אני מציע לאנשים שמבינים שכאשר הם מתווכחים החיילים מקשיבים להם, שייזהרו משום כך בשפתם. אם

אומר שר בממשלה, ועדיין אינני יודע אם הוא הכחיש זאת או לא, שיורים בהם כבדושים, זה ביטוי גרוע, מכוער ואיננו נכון. זו דוגמה לא נכונה לצורה של ויכוח ציבורי. אבל ויכוח ציבורי צריך להיות וחיוב להיות. זו חובתו של כל איש ציבור להתווכח ולעסוק בנושא הזה. גם כשירים מתווכחים.

אבל אני לא מסכים, אני חולק – לדעתי, בזמן שקוברים אנשים אפשר לחכות. הטענה שלי, גדעון עזרא, לקבוצה שלכם, היא לא על התוכן ולא על הדברים. אני חושב, אם כי אפשר לעשות את זה, שאפשר היה לחכות את שבעת ימי האבל ואז לכנס אותה קבוצה. אבל בעיני זה פסול. בעיני אחרים אולי זה איננו פסול.

אני רוצה לומר לכולנו, רבותי, למלחמה אפשר לצאת חד-צדדית. למלחמה אפשר. שלום אתה לא יכול לעשות חד-צדדית, ואתה לא יכול לעשות הסכם של הפסקת אש חד-צדדית. זו טענתי הבסיסית.

אילו חשבתי והאמנתי, או הערכתי אפילו באחוז אחד של הערכה – אני אומר פה באחריות – שיש אפשרות של יציאה חד-צדדית מלבנון, והיא תחסוך בחיי אדם, אפילו אדם אחד, הייתי אומר לכם שהייתי ממליץ על כך. בגלל הוויכוחים, וחלק מאתנו, הפוליטיקאים, שאינם נזהרים בלשונם, הציבור כבר אינו יודע על מה מתווכחים. הוויכוח היום הוא לא האם להישאר בלבנון או בדרום-לבנון, באזור הביטחון, או לא. לא. הוויכוח האמיתי היום הוא האם ניתן לצאת מאזור הביטחון, וכולם רוצים לצאת מאזור הביטחון, אבל בצורה כזאת שלפחות נפחית את מספר הנפגעים. אינני מדבר על שלום.

אינני רוצה לבוא פה חשבון עם ממשלות קודמות. אני מזכיר לאנשים, הרי יש הסכם עם לבנון, יש הסכם חאלדה, שנחתם עם ממשלת לבנון במאי 1973, אם אני זוכר נכון. נכון, שר הביטחון? נדמה לי, שבמאי-יוני 1973 נחתם הסכם יוצא מן הכלל. סוריה לא צד בהסכם, ולכן הוא לא קיים. אני אומר זאת אם מישהו מחפש הסכמים.

לכן, הנקודה היא שאינני מעריך ולו גם באחוז אחד שנוכל להפחית את מספר הנפגעים. לדעתי, ההיפך הוא הנכון. גדעון עזרא, ענה לכם אתמול ראש הממשלה הלבנוני. ראש הממשלה הלבנוני אמר אתמול, שאם מישהו בישראל חושב שהוא ייסוג חד-צדדית ולא תהיה פעילות מהשטח שלו, הוא כראש ממשלת לבנון לא מתחייב לזה. אמר את זה אתמול ראש ממשלת לבנון. הוא נתן תשובה על נסיגה חד-צדדית.

לכן אני מבקש את כולנו לזכור, שאנחנו משרתים שם ויש לנו צבא שלם שם ומקשיבים לנו. אבל כן, צריך שיהיה ויכוח. זה הוויכוח שכמותו אני רוצה שיהיה. לחשוב, לדבר ולשקול כל מלה ומלה.

לדעתי, ופה אני אומר דווקא לאנשי הדרך השלישית, שלצערי הרב אינם פה, אם הם חושבים, ואני מבין את הרעיון שלהם, שהם יצליחו לנתק את רמת-הגולן מלבנון, לצערי הרב, הם טועים. אני מבין את קהלני, ואני מבין חברי כנסת אחרים מהדרך השלישית, שהמאבק שלהם על כל רמת-הגולן מסובך מאוד כאשר בלבנון נהרגים אנשים, והם מחפשים דרך, שלדעתי איננה קיימת, לנתק את לבנון מרמת-הגולן. הטעות של ראש הממשלה, אני לא יודע מה הוא חושב היום, שגם הוא ניסה לעשות את זאת. הוא אמר, לבנון תחילה. הוא עוד לא גמר להגיד את המשפט, אמרו לו גם לבנון, גם סוריה וגם ה"חיזבאללה": אין לבנון תחילה, הכול כרוך זה בזה.

לכן, רבותי, כשאנחנו מנתחים את זה, צריכים להגיע למסקנה, ואני קורא פה, וזה יהיה בדיון אחר, לראש הממשלה, לחזור למשא-ומתן עם סוריה בתנאים שהוא אמר אתמול. אם ראש ממשלת ישראל אמר, שהוא חוזר בתנאי מדריד וממשלת ישראל רשמת לעצמה את מה שדנו בו בתקופת הממשלה הקודמת, רבותי, אפשר, לדעתי, בהסכם כזה לחזור לשיחות עם סוריה. כאשר נחזור לשיחות עם סוריה, אז בהחלט אפשר לומר להם, גבירותי ורבותי – שם אין גברות – רבותי, לבנון כחלק. זה היה גם בשיחות עם ראש הממשלה, זיכרוננו לברכה, יצחק רבין, ולצערנו הרב, נגמר לא בצורה שרצינו. המשא-ומתן נגמר כתוצאה מהטרור ולא חודש.

לכן השאלה היא, ואני לא רוצה לעסוק בה, אבל אני מציע לחברים שידברו אחרי להתייחס אליה: אילו פתרונות ביניים יכול לתת צה"ל כאשר אין משא-ומתן עם סוריה. גם אם יתחדש משא-ומתן עם סוריה, סוריה לא בהכרח מגיעה מייד למצב שהטרור נחלש או אפילו נפסק. פה אני חושב שצריך לעשות דיון מעמיק בוועדת משנה אחת או שתיים של ועדת החוץ והביטחון, אפילו לא במליאת הוועדה, עם שר הביטחון ועם הרמטכ"ל, לחשוב ביחד איך במצב של היום אפשר להכות את "חיזבאללה" יותר ולהפחית את מספר הנפגעים של צה"ל. כי, לצערי הרב, אני אומר את זה היום, אין לנו פתרון של מחר, של "זבנג וגמרנו", שנוכל לפתור את השאלה הזאת של דרום-לבנון.

לכן, לסיכום דברי, אדוני היושב-ראש, אני רוצה פה לקבוע ולומר, שהוויכוח בינינו הוא לא על הישגות בלבד. אף אחד מאתנו איננו רוצה להישאר בלבנון. אנחנו רוצים להיערך בלבנון בצורה כזאת שיהיו לנו פחות נפגעים ממספר הנפגעים בשנים האחרונות, עד אשר, אם אפשר, להגיע למשא-ומתן כזה עם סוריה ולבנון שיהיה בו פתרון שלם.

מאחר שאני חוזר ואומר, המשא-ומתן הזה נראה לי אולי יותר קרוב מאשר לאחרים, אבל עדיין לא מחר בבוקר, לכן, לצערי הרב, התשובה של היום היא התשובה עם הכי פחות נפגעים, לתפיסתי. כל היערכות אחרת תגרור אותנו לפעולה שניכנס עוד פעם לצור, עוד פעם לצידון ועוד פעם לאותה סדרת פעולות שכולנו עברנו חלק מהן ולא הגענו לפתרון שלם. כל פעם כשניסינו בכוח או באמצעים אחרים להפריד את סוריה ממכלול מערכת היחסים בתוך לבנון, לא הצלחנו.

לכן אני קורא לחברי הכנסת להמשיך להתווכח, לשקול את מלותיהם בקפדנות רבה מאוד, ופה נתמוך בצה"ל – ונזכור שאין לנו, לדעתי, היום פתרון שהוא טוב יותר מבחינת מספר הנפגעים. כל פתרון אחר שם את תושבי הצפון ואת חיילי צה"ל בניסיון כזה שאין לנו זכות מוסרית, לדעתי – לפי האינפורמציה שיש לנו היום על כוונותיהם של "חיזבאללה", אירן וממשלת לבנון – ואסור לנו לשים אותם בסיכון כזה. אם הייתי חושב, שיש איזה שבריר של סיכוי, שהיערכות אחרת היום תביא לכמה נפגעים פחות, הייתי ממליץ עליה.

משפט אחרון, אדוני היושב-ראש. אני מציע לעצמנו שלא נגיד: אנחנו רוצים לרענן את המחשבה. זה רענון המחשבה, בהחלט נכון. אני יודע שגם בזמן שכיחתי כסגן שר הביטחון וגם כשהייתי אלוף פיקוד הצפון, לא היה שבוע שלא לקחנו את טובי האנשים והתחבטנו אם יש דרך אחרת. אזור הביטחון נבנה במתכוון בצורה ארעית, כי ידענו שהוא לא מהווה פתרון לאורך כל הזמן, שזה פתרון נכון לתקופה מסוימת.

לצערי הרב, הנתונים הבסיסיים היום הם כאלה, שצריך לעשות חשיבה. אני חושב שנערכת חשיבה, ואולי צריך לעשות חשיבה נוספת בוועדות משנה של ועדת החוץ והביטחון, שבהן אפשר לדבר באופן חופשי והדברים לא יוצאים החוצה. לצערי הרב, מהחומר שאני קורא ובעקבות חשיבה אני מגיע למסקנה, שהיום עדיין אין לנו פתרון אחר. אם יהיה פתרון, עם כוח בין-לאומי או כוח אחר, זה כבר לא

דבר חד-צדדי, זה כבר הסכם עם שלושה צדדים לפחות: לבנון, סוריה, ולדעתי גם "חיזבאללה" ואירן בצורה זו או אחרת. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת אורי אור.

הצעות לסדר-היום

מדיניות ישראל בדרום-לבנון

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנו ממשיכים בהצעות דחופות לסדר-היום מס' 1536, 1550, 1597, 1601, 1084, 1622, 1632, 1562, 1644 ו-1624, בנושא: מדיניות ישראל בדרום-לבנון. שלוש דקות לכל חבר כנסת. הדובר הראשון – חבר הכנסת רן כהן. אחריו – חבר הכנסת רחבעם זאבי.

רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברות וחברי הכנסת, אשתדל לומר את הדברים באופן טלגרפי ביותר בגלל קוצר הזמן. אני סברתי ואני עדיין סבור, שאסור היה בשום פנים ואופן לדון בנושא הזה בצל האסון הכבד והנורא של המסוקים, גם אם הם עמדו לטוס לדרום-לבנון. לכן לא השתתפתי ולא הייתי מוכן להשתתף בשום כנס בשבוע הנורא הזה של האבל.

אני רוצה לומר חד-משמעית: אני מתנגד לנסיגה חד-צדדית מדרום-לבנון, מסיבה מאוד פשוטה – משום האירנים והסורים לא שינו את כוונותיהם ואת מדיניותם, ונסיגה חד-צדדית תביא אותם באותן כוונות להידבק אלינו ואל גבולנו, ולעשות מה שנעשה היום בדרום-לבנון בתוך הגבול שלנו ועל היישובים שלנו. זה לא סותם לי את המוח בפני שום דבר; אני רק אומר את זה משום שאני בעד חיפוש כל דרך ורוצה ראש פתוח בכל הדברים, אבל אני רוצה לומר במפורש מה הם הסייגים.

הדבר השני שאני רוצה לומר מראש הוא, שהחיילים שלנו בדרום-לבנון ועל גבול לבנון צריכים לדעת, שכולנו אתם, שאנחנו בטוחים בהם ואנחנו מחזקים אותם, שאין לנו אחרים לסמוך עליהם, שהם הטובים ביותר שיש לנו. בדבר הזה הם צריכים להיות בטוחים, שגם אם אנחנו מתלבטים וחושבים ומחפשים ומנסים לנבור ולהגיע לכל דרך, זה רק משום שאנחנו רוצים לחזק אותם שם ולא שום דבר אחר. אם תימצא דרך טובה יותר, זה יהיה אתם. אם תהיה דרך מגוונת יותר, זה יהיה אתם. אם הם יישארו במצב הנוכחי, זה יהיה אתם, ואין לנו אחרים. נדמה לי שזה הדבר החשוב ביותר שצריך לומר, ולא חס וחלילה שיש לנו איזו דרך אחרת בהוקוס-פוקוס להבטיח את גבולנו בצפון ואת היישובים בצפון בלעדיהם. רק עם החיילים האלה ורק עם צה"ל זה. זה דבר שרציתי לומר בתחילה.

לעניות דעתי, יש לנו חובה דווקא בהיותנו היום במציאות שאנחנו רואים את ההתפתחות הצבאית והביטחונית שם – יש לנו חובה כאנשי ציבור וכמנהיגים בארץ הזאת להיות בטוחים שאכן החיפוש והבדיקה נעשים. הדבר האחד והיחיד, אדוני שר הביטחון, שאני מבקש ממך לומר לנו בתשובתך הוא באמת היכן ובאיזו דרך נעשה החיפוש הזה כדי להגיע לדרך הטובה ביותר, ושנדע שזאת הדרך הטובה ביותר, בהיקף השטח, בעומק השטח שבו אנחנו נמצאים, בחיפוש אחר פרטנרים כדי להגיע אתם לצמצום השטח וליציאה הדרגתית, בבדיקת הפתרונות של כוחות בין-לאומיים, לרבות כוחות מזרח-תיכוניים. האם כל הדברים הללו נבדקים? לדאבוני, עדיין לא חזרתי לוועדת החוץ והביטחון, זה יהיה עוד מעט. אני רוצה לשאול, האם הוועדה לתפיסת הביטחון, האם הוועדה לבניין צה"ל, האם איזו ועדה שהיא יכולה לבדוק את הדברים כדי שנהיה בטוחים?

וכאן משפט הסיום, אדוני היושב-ראש. אדוני השר, אני רוצה לומר באופן הברור ביותר: אם יתברר שאין כל דרך אחרת של היערכות ביטחונית וצבאית, שיהיה ברור, אני מתנגד בתוקף למגמה – נדמה לי שבקבוצת כוכב-יאיר יש שתי קבוצות. יש קבוצה אחת שאולי מוכנה לסגת מלבנון ולהסתכן בכך; על מנת שלא להגיע להידברות עם סוריה ועם לבנון מוטב לסגת מלבנון ולהסתכן במבצע נוסף כמו "ענבי זעם" ו"דין-וחשבון", וראינו מה היו התוצאות. לזה אני מתנגד בכל תוקף. אם כן, אני מוכן להיות שייך רק לגוון השני, שאומר: בואו נראה איך לצמצם את הסיכונים שלנו בהיערכות שם כדי לא להיגרר שוב, חלילה, לאותם דברים. לזה אני מוכן.

אבל אם יתברר שאין דרך היערכות אחרת, צריך להגיע למסקנה אחת ויחידה, שהמוצא האחד והיחיד הוא משא-ומתן עם סוריה על מנת להגיע עם סוריה ועם לבנון לפתרון מדיני וצבאי, ואז צריך לדעת שהמוצא האחד והיחיד הוא להגיע לפתרון מדיני, שבתמורה לו צריך להתפשר על רמת-הגולן, כדי להגיע לשלום מלא עם סוריה ועם לבנון. צריך להגיד את זה בריש גלי, אם זה המוצא האחד והיחיד. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה.

יצחק כהן (ש"ס):

מנחם בגין בוודאי מודה על הדברים.

רן כהן (מרצ):

אני לא מבין את הכוונה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת רחבעם זאבי, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת חנן פורת.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב בראש, חברי הכנסת הנוכחים, העלינו את ההצעה הזאת לסדר-היום כהצעה דחופה לאחר נפילת שלושת חיילי צה"ל בגזרת ואדי עלמן בדרום-לבנון ביום 30 בינואר 1997, והנושא נדחה כי בינתיים נחת עלינו אסון המסוקים על 73 חליליו.

מאז עלו הצעות לנסיגה חד-צדדית של צה"ל מלבנון, נוסד חוג כוכב-יאיר והוא כבר כמעט מתפורר, אבל דובריו הצליחו לזרוע מבוכה בציבור, כאילו ישיבתנו בדרום-לבנון היא מיותרת, היא תובעת קורבנות שווא ואין בה תכלית.

המתנדבים לנסיגה הזאת, כמעט אמרתי המתנדבים לפעימה הזאת, כאילו אינם מכירים את הזירה, את האויב, את המלחמה הזעירה שהוא מנהל, ואת דרכי המלחמה של צה"ל.

אמת, אנחנו לא ידענו את השיעים במשך שנים רבות, עד למלחמת "שלום הגליל", שהוציאה את השד הזה מהבקבוק. אולי זה מקביל ודומה להתייחסותו המזלזלת של העולם המערבי לתופעה החומייניסטית השיעית באירן.

עכשיו אנחנו יודעים את נכונותם של השיעים להילחם, את נחישותם, את כושר הסבילות שלהם ואת קשריהם לאירן וגם לסוריה. אבל עם זה אנחנו יודעים, שגם אותם, ואפילו אותם, אפשר להוציא משיווי משקל. נוכחנו בכך בשני מבצעים של צה"ל – "דין-וחשבון" ו"ענבי זעם", שתכליתם היתה להביא את השיעים, ובראשם את ארגון ה"חיזבאללה", להכרה ולהבנה, שאם לא יהיה שקט בצד הגבול שלנו – יהיה כך גם בצדו השני של הגבול.

בשני המבצעים הללו נאלצו כ-300,000 שיעים אזרחים לעזוב את בתיהם ולנדוד כפליטים צפונה ולהוות מעמסה ולחץ על הבירה הלבנונית. לא עשינו את זה ברצון, לא עשינו את זה מתוך חוסר התחשבות באזרחים, אלא לאחר שניסינו את כל הדרכים האחרות בלבנון. ואז דווקא ממשלת העבודה הלכה לשני המבצעים האלה. שני המבצעים האלה, לדעתי, השיגו את מטרותיהם, אפילו או לרבות מבצע "ענבי זעם" שהופסק בשל תקלה. השיעים נאלצו להגיע להבנות עם היהודים, אלא שמנהיגיו שלנו שגו בשתי הפעמים בכך שההבנות שהושגו עם השיעים התייחסו רק למניעת פיגוע ביישובינו ובכך התירו את הפגיעה בחיילינו ובחיילי צד"ל.

מבצע "ענבי זעם" היה מבצע יקר ביותר מבחינת ירי של פצצות ופגזים. הוא היה מהמבצעים היקרים ביותר שידענו באשר לתחמושת. אבל יקרים לנו יותר מהפגזים ומהפצצות ומהדולרים שהם עולים, הבנים בשורות צה"ל, שלא זכו לכך שממשלות ישראל תכלולנה אותם ב"הבנות" עם ה"חיזבאללה".

אינני יודע אם צריך ליצור מהדורה נוספת של "ענבי זעם" – ואינני ממליץ על כך – כדי להשיג את המטרה, שה"חיזבאללה" יבינו שלא מותר להם לפגוע בחיילי צה"ל ובחיילי צד"ל. אינני יודע אם צריך

להשיג את זה על-ידי מבצע או על-ידי זה שנסביר להם בתקיפות שיואילו בטובם להבין ולכלול בהבנות שאין לפגוע בחיילי צה"ל ובחיילי צד"ל.

את זה אנחנו תובעים היום מהממשלה. תודה.

הי"ר ש' בן-צור:

תודה רבה, אדוני. חבר הכנסת חנן פורת, בבקשה. אחריו חבר הכנסת יהודה לנקרי.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר הביטחון, השאלה איננה האם הוויכוח על יציאה חד-צדדית מלבנון הוא לגיטימי או לא לגיטימי. הוא בוודאי לגיטימי. השאלה היא אם הוא נכון, והשאלה היא האם אלה שנוטלים חלק בוויכוח מבינים אל נכון מה המחיר של הוויכוח הזה. אני אינני מדבר על המחיר במורל של חיילי צה"ל. דווקא כאן, אף שאני עד – ואני עד גם בשל אנשים קרובים ויקרים לי העושים בגבול הצפון – לתסכול ולזעם, זה פחות מדאיג אותי. מה שמדאיג אותי באמת זה העידוד והיוזמה ששואבים אנשי ה"חיזבאללה" מהוויכוח כאן בארץ, והאמירות המפורשות והבוטות שלהם על כך שהם מתכוונים להגביר ולהסלים את הפגיעה בחיילי צה"ל כדי לזרז אותם, ועוד דברי השחץ והרהב שלהם שהם מתכוונים שזאת תהיה אכן נסיגה ומנוסת בהלה, כדי להכות את המורל היהודי שוק על ירך.

אני אומר לחברי חבר הכנסת גדעון עזרא – כשאתה נמצא בעידן של ויכוח ואתה יודע, כמו במכת קראטה, שאתה לא תשבור את הרף אבל כתוצאה מכך תשבור את היעד, אתה צריך לחשוב פעמיים אם להכות, גם בשבט הפה. זה שיקול אחראי מאוד ורציני מאוד, וחלילה לי מלומר – הדבר גם יכול לעלות במחיר חיי אדם.

אבל, עכשיו להגיונם של דברים. אומרים לנו, ובמידה לא מבוטלת של צדק, שהאויב שנמצא היום בלבנון הוא שונה; לא עוד ה"פתח", לא עוד אנשי אש"ף, אלא אנשי ה"חיזבאללה" שיש להם מגמות אחרות. שמענו דברים ברורים מפי ראש אמ"ן בנדון וגם מפי שר הביטחון. מי שמזינה את ה"חיזבאללה" זו אירן עם התפיסה הפונדמנטליסטית שלה החותרת לירושלים; מי שמזינה אותם זו סוריה שרוצה ללבות את האש בלבנון, כדי לזרז את המשא-ומתן על רמת-הגולן. פירוש של דבר, שאם תיסוג מלבנון ותגיע עד גבול הצפון, אותן מוטיבציות לא תיעלמנה. נכון שזה אויב אחר, אבל המוטיבציה שלו תהיה לפגוע ולהסלים את הגזרה, כדי שהוויכוח בחברה ימשיך להתחדד ויישמעו דברים כמו דבריו של חבר הכנסת רן כהן, שכדאי לעשות מהר משא-ומתן ולצאת מרמת-הגולן כדי ליצור רוגע בגבול הצפון. אני פשוט אינני מבין את ההיגיון.

אני רוצה לסיים – אדוני שר הביטחון – – –

רן כהן (מרצ):

איזו אופציה אתה מציע?

היו"ר ש' בן-צור:

חבר הכנסת רן כהן, הוא רוצה לסיים.

רן כהן (מרצ):

שאלתי שאלה – – –

חנן פורת (מפד"ל):

קודם כול אני רוצה לומר: כשיש הצעה גרועה ורעה, גם כשאין עדיין אלטרנטיבה אידיאלית לא עושים שטויות. זה יסוד גדול. לפעמים מוטב לעמוד במצב קשה מאשר לעמוד במצב קשה כפל כפליים.

אבל אני רוצה לשאול – והייתי באמת רוצה לשמוע, עד כמה שיכול אדוני שר הביטחון לומר דבר – האם באמת לא ניתן, לא במבצע "ענבי זעם", לא במין דרך של פיל בחנות חרסינה, אלא בדרך היעילה והמיוחדת של היחידות המעולות שלנו להגיע אל אותם אנשי "חיזבאללה", שלפי המספרים המרביים מדובר בסדר גודל של 600, 800, 900, ולהכות אותם שוק על ירך במקומם הם? האם לא ניתן, בדרך מתוחכמת וחכמה ויעילה – ולא אבוא כאן להשיא עצות – להביא למצב שבו אנחנו מנקים את השטח הזה ותוחמים אותו באופן ברור יותר? אני לא מציע יוזמה בסדרי גודל של מלחמה, אבל היינו מצפים ליותר תעוזה, ליותר תושייה, כדי שאפשר יהיה גם לתת תשובה, לא רק מה לא אלא גם מה כן.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה רבה. חבר הכנסת יהודה לנקרי, ואחריו – חבר הכנסת יצחק כהן; אחריו חבר הכנסת סאלח סלים.

יהודה לנקרי (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מכובדי שר הביטחון, טוב עושה הכנסת שהיא מקדישה במליאה דיון מעמיק לסוגיה הלבנונית. היא עושה זאת בעיתוי נכון יותר ומתוך התייחסות נאותה יותר, בצריבת השכול הכבד שפקד את עם ישראל באסון המסוקים הקודר בהילקח ממנו 73 מבניו, זכרם לברכה.

עם זאת, זולת הסתייגותי מהעיתוי הנמהר של הקבוצה הנקראת קבוצת כוכב-יאיר, הייתי שואף כאן ועכשיו להעיד, כחבר ועדת החוץ והביטחון, על מאמציו העקביים של חברי חבר הכנסת גדעון עזרא

להסב את תשומת לב מנהיגי המדינה שלנו לצורך אולי בשינוי גישה, בשינוי מדיניות, בשינוי מה שנתפס לכאורה – ואני זהיר במונח, לכאורה משום שאינני רוצה להכעיס את שר הביטחון ולהטיל בספק, חלילה, את תעצומות מחשבתו – כמחשבה אחידה בהיבט המדיני והביטחוני. לפיכך נראה לי, שהדיון בסוגיה הלבנונית ובנוכחותנו בדרום-לבנון הוא חיוני ולגיטימי כאחד, ואינו צריך להוליד בהכרח, אוטומטית, נידוי לכל מחשבה חריגה מזו הרווחת במחזותינו השלטוניים.

חבר הכנסת עזרא, הייתי אפילו תומך ברעיון שלך לו שוכנעתי שיש סיכוי כלשהו שהתסריט שלך יתקבל על-ידי יתר הצדדים בלבנון. בלבנון, רבותי, חברי הכנסת, אין כתובת לבנונית, אין עצמאות לבנונית. אפילו אותה תקווה קלושה למידה כלשהי של אוטונומיה של ראש הממשלה רפיק חרירי בראשית כהונתו נמוגה לחלוטין.

לא תיתכן כל יציאה מדרום-לבנון אלא בהסכם סורי-ישראלי, שכן, רפיק חרירי אינו מסוגל לפרוס את צבא לבנון ולפרק את ה"חזבאללה", שכלל שאנחנו קוראים, יודעים וגם שומעים רוצה בהיעלמותה של ישראל, כך כוונותיו של מזכ"ל הארגון. תיתכן יציאה מלבנון רק כתוצאה מהסכם סורי-ישראלי. לבנון, תחילה כרעיון, תיכון רק כאשר נוסחת הגישור המיוחלת תחלוף על כמה משוכות ותתמקד בנוסחת פשרה שתוליך לשלום בר-קיימא בינינו לבין סוריה, הנשען על ביטחון ונורמליזציה מלאה לשני הצדדים.

הייתי מוסיף ואומר, שהסוגיה הלבנונית אינה עניין של יישובי הצפון בלבד, אני אומר זאת כראש מועצת שלומי לשעבר. אין לנו מצב דיכטומי, שבו יש צפוניים שמתעמתים ושוחרי עימות, ושאר תושבי ישראל מתבוננים בהם בהשתאות על אותה נוכחות מיותרת בלבנון. זה נושא כללי-ישראלי, נושא לאומי, וכל ישראל ערבים זה בזה בעניין הזה.

על כן, על כולנו מוטלת האחריות, על צה"ל, על המדינאים שלנו, למצוא את הפתרון ואת העיתוי המתאים ביותר ליציאה מלבנון. שכן, כולנו רוצים לצאת מלבנון, אין מחלוקת על כך, יש הסכמה לאומית על כך, צריך למצוא את העיתוי הנכון. לפיכך, אדוני שר הביטחון, יש לשאוף לחידוש המשא-ומתן עם סוריה, יש לשאוף לפשרה עם סוריה ולשלום מלא ומקיף עם סוריה, שיוכל לאפשר לנו גם את היציאה מלבנון ואולי הצבת הסוגיה הלבנונית כאחד מהצעדים בוני האמון בינינו לבין הסורים בראשית המשא-ומתן, ובלבד שנשכנע את הסורים שפנינו אכן לפשרה ולשלום מלא אתם.

בינתיים, כשם שהציעו חבר הכנסת פורת וחבר הכנסת אורי אור, על צה"ל לגלות את היוזמה, את התושייה ואת התעוזה שטבועה במסורת צה"ל כדי להתמודד ביתר הצלחה במשימת ההגנה על ריבונותה של ישראל ועל יישובי הצפון. תודה.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה רבה. חבר הכנסת יצחק כהן.

יצחק כהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, כבוד שר הביטחון, כנסת נכבדה, בימים האחרונים שמענו את התבטאויותיו של יושב-ראש סיעת מרצ, חבר הכנסת יוסי שריד, שדיבר נגד היציאה מלבנון, נגד שינוי במערך הכוחות של צה"ל בגבול הצפון. הוא אפילו דיבר בשצף קצף נגד כינוס חברי הכנסת, מה שנקרא בתקשורת "פורום כוכב-יאיר".

ידידי חבר הכנסת רן כהן, אתם סיעת מרצ, לפני כמה ימים ערכתם את ועידת מפלגתכם. בבית הזה יושבות סיעות מימין, משמאל, כל אחת נשלחה על-ידי בוחריה להילחם בעד העקרונות שחשובים להם: אלה נלחמים בעד ארץ-ישראל, אלה בעד הפועלים, אלה בעד השכבות החלשות, אלה בעד המיעוטים, אלה בעד חסרי הדיור, ויש אפילו מפלגה שרצתה לרוץ בעד מפעל נקניקיות. אבל אתם, מרצ, בעד מה אתם נלחמים? חבר הכנסת רן כהן, אתם נלחמים כל הזמן בעד הנגד, ונגד הקונסנזוס, נגד כל דבר שבקדושה, והנושא הטרי של לבנון משמש, לצערי, דוגמה מצוינת לכך.

רן כהן (מרצ):

נדמה לי שאתה התימהוני היחיד במדינה שלא יודע על מה מרצ נלחמת.

יצחק כהן (ש"ס):

תיכף נראה. יושבת קבוצת חברי כנסת מסיעות שונות ודנה על הצרכים הביטחוניים – אינני יודע אם זה תפקידם או איננו תפקידם, אבל זו זכותם – ועל תפיסות הביטחון הנדרשות לעת כזאת, כשהאזור הזה נתון כל הזמן לשינויים משמעותיים ומכריעים. בפורום הזה הוחלפו דעות, נשמעו דעות של אנשי צבא לשעבר, אנשי מערכת הביטחון. אני רוצה לנצל את הבימה הזאת ולומר, שבאותו ערב כמעט כל אנשי הביטחון התבטאו נגד היציאה החד-צדדית מלבנון. כך שמה שתוקשר לא היה נכון.

שר הביטחון י' מרדכי:

כל אנשי הביטחון לשעבר?

יצחק כהן (ש"ס):

שהם לא חברי כנסת.

שר הביטחון י' מרדכי:

או כל מי שמבין בביטחון?

יצחק כהן (ש"ס):

אני מדבר על האלוף דני רוטשילד, על יוסי גינסור, על יעקב פרי. אדוני שר הביטחון, אני יכול לומר לך שהם דיברו נגד היציאה החד-צדדית.

שר הביטחון י' מרדכי:

עינם בראשם.

יצחק כהן (ש"ס):

זכותו של כל אחד לחשוב ולדבר, בתנאי שמתקיימים כמה תנאים מקדימים; בין היתר, התנאי החשוב ביותר: החוג היה צריך להיות חשאי ולא מתוקשר, כדי להפיק את מקסימום התועלת.

שלום שמחון (העבודה):

אם זה היה אצל חבר הכנסת מיקי איתן, זה היה יכול להיות לא מתוקשר?

יצחק כהן (ש"ס):

אני אומר מה אמור היה להיות.

אדוני שר הביטחון, לא היה בו, חלילה, כדי לפגוע, בוודאי לא כך, שכן יש לנו הערכה רבה ועמוקה לכושר הניתוח והביצוע שלך.

יורשה לי לגלוש קצת לרגעים היסטוריים. ב-1971-1972 הציע ג'וזף סייסקו הצעה שנראתה אז מרחיקת לכת לפירוק קו בר-לב בתעלה ולנסיגה מצומצמת לקו המעברים בגידי ובמיתלה, ולאפשר בכך את פתיחת התעלה ואת שיקום ערי התעלה סואץ, פורט-סעיד, פורט-תאופיק, כך שסאדאת היה משחרר את קהיר מן המחנק שהיו נתונים בו מיליונים מתושבי ערי התעלה, שגלשו לקהיר, וגם תושבי קהיר עצמה. שיקום ערי התעלה ופתיחת התעלה היו מונעים ללא ספק: א. את המשך ההתבצרות של צה"ל בקו בר-לב הידוע, שגבה קורבנות רבים במלחמת ההתשה; ב. את מלחמת יום הכיפורים, שגבתה אלפי קורבנות, לצערי, ושינתה את פני המזרח התיכון בכלל ואת פני החברה הישראלית והמדינה בפרט.

קשה לומר שהסיטואציה ב-1971-1972 מזכירה את התקופה היום. אני מתאר לעצמי, שאם אז, ב-1971-1972, היה מתכנס חוג של חברי כנסת בדומה לחוג כוכב-יאיר, הוא היה חוסף ביקורת

קטלנית משר הביטחון דאז מר משה דיין, זיכרוננו לברכה, ומהגברת גולדה מאיר. עובדה שלא היה חוג וקרה מה שקרה.

מכיוון שזמני תם, אדלג. אדוני שר הביטחון, שוב, בעזרת השם אנו מביעים אמון מלא בך כשר הביטחון; לא היתה, חלילה, שום כוונה לפגוע בך. אנחנו מאחלים לך ולמערכת שתמשיכו לייצג אותנו בהצלחה לאורך כל הדרך. תודה.

רן כהן (מרצ):

מרצ רוצה שלום וביטחון. מה אתה רוצה? לא הבנתי.

יצחק כהן (ש"ס):

דילגתי על כל הקטע של מרצ, כי נגמר לי הזמן.

היו"ר ש' בן-צור:

הוא רוצה ביטחון ושלום. תודה.

יצחק כהן (ש"ס):

חבר הכנסת רן כהן, לשמוע אותך היום ולשמוע אתכם אז, במלחמת "שלום הגליל"... בשביל זה ביקשתי ממך שתיגש לקברו של מנחם בגין ותבקש סליחה, זה לא יזיק.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה לחבר הכנסת יצחק כהן.

חילופי גברי בוועדות הכנסת

היו"ר ש' בן-צור:

חבר הכנסת מיכאל איתן רוצה לקרוא הודעה מטעם ועדת הכנסת. בבקשה.

חבר הכנסת רן כהן, הט אוזנך ושמע.

מיכאל איתן (בשם ועדת הכנסת):

הודעה מטעם ועדת הכנסת:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הריני מתכבד להודיע בזאת על חילופי גברי בוועדה המיוחדת לענייני מחקר ופיתוח מדעי וטכנולוגי מטעם סיעת העבודה: במקום חבר הכנסת אפי אושעיה יכהן חבר הכנסת רפי אלול. נאחל לו בהצלחה.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה. זו ועדה שיש בה הרבה חילופין.

הצעות לסדר-היום

מדיניות ישראל בדרום-לבנון

היו"ר ש' בן-צור:

חבר הכנסת סאלח סלים, בבקשה.

אני מבקש להפריד בין הכוהנים.

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, דעתי שונה מדעתם של שר הביטחון והגנרלים שאנחנו שומעים פה, ממרצ עד מולדת – רוב רובם בעד להישאר בלבנון במצב הקיים. דעתי שונה ונוגדת לגמרי.

הרי אנחנו כולנו יודעים, שרצועת הביטחון הפכה היום לרצועת דם, רצועת רצח, כדי להגן על יישובי הצפון. והיום, אתם יודעים יותר טוב ממני שהם יכולים לזרוק "קטיושה" גם על יישובי הצפון; אבל הם

לא זורקים "קטיושה". לא בגלל רצועת הביטחון, משום שהיה איזה הסכם הבנות ביניהם – להיפך, הם נלחמים ברצועת הביטחון, ונהרגים שם אנשים, גם לבנונים, גם פלשתינים, גם חיילים ישראלים. אני חושב – יש כאלה, שמדברים על לצאת כמו על בריחה, כאילו יגידו שברחנו. שיגידו מה שרוצים כי פה מדובר בחיי חיילים, בחיי אנשים. שיגידו מה שיגידו.

הטענה של ה"חיזבאללה" היא, שהוא תוקף את חיילי צה"ל משום שהם נמצאים ברצועת הביטחון, והוא קורא לזה כיבוש. אז כשאין כיבוש, אין לו כל סיבה לתקוף לא את יישובי הצפון ולא שום דבר אחר, ולא נותנים לו סיבה. לכן, לפי דעתי, חשוב מאוד לצאת עוד היום, בלי לשאול אותם.

אני גם חושב שהם לא יירו כי לא תהיה להם סיבה. היום אומרים, שהכיבוש של דרום-לבנון הוא הסיבה לכך שהם מתנכלים לחיילי צה"ל.

חבל על הזמן, כי בעוד שנה, בעוד שנתיים, בעוד חמש שנים צה"ל יצא משם. וההפסד יהיה שבשנים האלה עוד חיילים ייפלו, כי בסופו של דבר צה"ל יצא משם.

אנחנו רואים גבולות אחרים. אני מסכים, שהעניין הדוק בין סוריה ללבנון. אם יהיה ירי אחר כך – אם יהיה; אני מאמין שלא, כי לא תהיה להם שום סיבה – אז אפשר לפנות לכתובת – הכתובת היא סוריה. אם אומרים פה שאין ממשלה בלבנון ואין מי שישלוט שם – הכתובת היא סוריה. אני חושב, שנוכחות צה"ל היום, אף שקוראים לה רצועת ביטחון, לא מביאה ביטחון ולא מוסיפה ביטחון; להיפך. היא מביאה להרג – וקודם כול חיילים ישראלים שנמצאים שם על אדמה שיש לגביה הסכמה שהם לא צריכים להיות שם.

דעתי היא – כמה שיותר מהר, היום לפני מחר. לצאת משם, כן, מכיוון ישראלי בלבד, ולא תהיה סיבה. לאף אחד לתקוף את צה"ל ואת יישובי הצפון.

אני חושב גם שנוכחות צה"ל ברצועת הביטחון היא הגורם העיקרי לתמיכה של התושבים והאזרחים שם ב"חיזבאללה". כשצה"ל יצא משם – גם ה"חיזבאללה" אין לו מה לעשות, גם תמיכה ציבורית לא תהיה לו. לכן אני חושב, שחשוב – לחיילים הישראליים קודם – חשוב לאזרחים הישראליים, חשוב ללבנונים, לצאת היום מלבנון, לפני מחר. זה הרווח של כולם.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה רבה. חברת הכנסת מרינה סולודקין, בבקשה. אחריה – חבר הכנסת יהודה הראל. אחריו – חבר הכנסת תאופיק חטיב, ואחרון – חבר הכנסת חיים רמון.

מרינה סולודקין (ישראל בעלייה):

אדוני היושב-ראש, כבוד שר הביטחון, כנסת נכבדה, לדעתי, יציאה חד-צדדית של כוחות צה"ל מלבנון היא לא רק בגדר טעות אלא היא מהווה סכנה חמורה לביטחון המדינה.

אינני רוצה לדון כרגע בשאלה, האם צריכה היתה ישראל להיכנס ללבנון, שכן זו כיום עובדה קיימת. ב-15 השנים שעברו מאז תחילת המעורבות הישראלית הישירה בלבנון השתנה מעמדה של לבנון באופן דרסטי. ממדינה עצמאית לבנון הפכה לוואסאל שכפוף לסוריה וכן להנהגה הפונדמנטליסטית של אירן.

השפעתה של סוריה היא, בעיקר, בתחום מינוי ההנהגה הלבנונית, ואילו אירן עוסקת בהדרכתם של הכוחות האסלאמיים שהם שיעים קיצוניים. כל פעולה ופיגוע המתבצעים על-ידי כוחות ה"חיזבאללה" מתוכננים, ממומנים ומאורגנים על-ידי שליחיה של אירן בלבנון.

ראינו לא פעם כיצד כל מכשול במשא-ומתן בין ישראל לסוריה הביא מייד להתחממות של רצועת הביטחון בדרום-לבנון ומייד נוצר ניסיון של ההנהגה הסורית להשתמש ב"חיזבאללה" כחייילים צייתנים. על לוח השחמט בין ישראל לסוריה.

– – ההבטחות של ממשלת צרפת –

הי"ר ש' בן-צור:

סליחה. חברי הכנסת.

מרינה סולודקין (ישראל בעלייה):

– – וניסיונותיה לשמש כמתווכת וכערבה להסדר בלבנון אינם רלוונטיים, משום שגם בדמשק וגם בטהרן נחשבות ארצות-הברית ורוסיה גורמים בעלי משקל רב פי כמה מאשר ממשלת צרפת, כך שכל ניסיון ישראלי לפלרטט עם צרפת מאחורי גבן של ארצות-הברית ורוסיה אינו מועיל.

אספקט נוסף שאי-אפשר עוד להתעלם ממנו היום הוא חוסר היציבות ההולך וגובר של ההנהגה הוותיקה של סוריה. כוונתי למותו של הבן באסל, לשני הפיצוצים בסוריה ולמחלתו של הנשיא עצמו. כל אלה מעידים על כך שסוריה נמצאת על סף שינוי של המשטר.

אירן היתה ונתרה אחת מאויבותיה המרות ביותר של ישראל, וכוונתה המוצהרת לפגוע בישראל. הוכחה נוספת לכך היא המשך ניסיונותיה של אירן לרכוש במהירות טכנולוגיות גרעיניות ואמצעי שיגור לטווח ארוך. מסוכן במיוחד הביקור של המשלחת הצבאית האירנית בקוניטרה שבסוריה והמגעים הצבאיים שהתקיימו בין שתי המדינות.

סביב ישראל נוצרת קשת של מדינות עוינות – כוונתי לסוריה, אירן, עירק וטורקיה, באופן חלקי. כל חזית שיגבשו מדינות אלה תקדם בסופו של דבר בעיקר את האינטרסים של סוריה ואירן.

כל ניסיון חד-צדדי של ישראל להוציא את לבנון מן המשחק האזורי יביא בסופו של דבר להידרדרות ביחסינו עם סוריה.

לאור האפשרות המתגבשת להתחדשות המשא-ומתן עם סוריה, עלינו להקשיב בתשומת לב לאזהרותיו של שר הביטחון, מר יצחק מרדכי, הרמטכ"ל מר אמנון לילפקין-שחק והרמטכ"ל לשעבר חבר הכנסת אהוד ברק. שלושתם פוסלים על הסף כל אפשרות של מהלך חד-צדדי מצדה של ישראל בלבנון, ואני תומכת בדעתם. תודה.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה. חבר הכנסת יהודה הראל, בבקשה.

יהודה הראל (הדרך השלישית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית, אני רוצה, בלי להאריך בדבר, לדחות את הדה-לגיטימציה של האפשרות לדון בשיטות ההיערכות שלנו בלבנון, בדרך המאבק שלנו בלבנון, בדרך הפתרון של הנושא. אני חושב, שבאחריותנו לדון בנושא הזה, כל אחד על-פי מידת האחריות שהוא ניהן בה.

אני רוצה להגיד, שיש לנו עמדה קבועה, וקבענו אותה מזמן, נגד שליטה בעם אחר. קבענו אותה בנושא הפלשתיני, התנגדנו להמשך שליטתנו על אוכלוסייה פלשתינית בעזה, ביהודה ושומרון. כאשר יצאנו מן האזורים המאוכלסים ידענו להטיל את האחריות על הרשות הפלשתינית, לטוב ולרע, אם היא תעמוד בה או לא תעמוד בה. השתמשנו, אנחנו משתמשים בעוצמתנו כדי לחייב את הרשות הפלשתינית לקבל את האחריות. הגענו למסקנה, שאיננו רוצים בשליטה על עם אחר וגם איננו מסוגלים – – –

חנן פורת (מפד"ל):

— — —

יהודה הראל (הדרך השלישית):

— — — וגם איננו מסוגלים.

התמודדנו עם נימוק שאמר ש"קטיושות" יעופו מעזה, ואני לא בטוח שזה לא יקרה. עם זאת, עדיף להתמודד עם רשות פלשתינית ששולטת בעזה ולא שולטת בטרור ויש דרכים להתמודד אתה, ולא CNN לרוץ אחרי הילדים ברחובות עזה ולהתמודד עם הטרור בתוך הקאסבות לאור מצלמות ה-

בהימצאותנו בדרום-לבנון, כשלקחנו על עצמנו לעשות סדר, חדש או לא חדש, בדרום-לבנון, שחררנו את לבנון וסוריה מאחריותן לנעשה בשטחן ולקחנו על עצמנו משימה בלתי אפשרית של סדר חדש בדרום-לבנון. הסכמנו להעביר את זירת ההתמודדות לשטח ולתנאים שעוצמתנו לא יכולה לבוא לידי ביטוי בהם. נתנו לאויב את כל היתרונות הצבאיים והפוליטיים. העברנו את המערכה לשטח שכל צה"ל מתקשה להתמודד בו עם מאות ספורות של לוחמי ה"חיזבאללה".

ב"דין-וחשבון" וב"ענבי זעם" נקבעו חוקי משחק שנותנים לסורים אפשרות לגרום לפגיעה בחיילי צה"ל בלי לשלם שום מחיר. הענקנו לסוריה את האפשרות להילחם בנו בלי לשאת באחריות. נתנו לה גם את האפשרות – במשא-ומתן שיהיה, אם יהיה – להכניס את הקלף של לבנון; ואפילו מי שמאמין בהסכם שלום עם סוריה – וכל אחד יודע שזו לא התפשרות על הגולן, זו ירידה מרמת-הגולן לכינרת – גם אתם רוצים לקבל בעד זה פירוז, שלום, נורמליזציה, את כל הדברים האלו. לא תקבלו את זה, כי תקבלו את הפסקת המלחמה בלבנון. נתתם להם את הקלף הזה.

צריך לשקול יציאה בהדרגה מלבנון, ובמקביל להטיל את מלוא האחריות למניעת התקפות על יישובי הצפון וצה"ל על ממשלת לבנון ועל סוריה השולטת למעשה בלבנון.

לסוריה, כידוע, אינטרסים נכבדים מאוד בלבנון – אינטרסים כלכליים, פוליטיים, ביטחוניים. בינתיים הם לא נפגעו – לא ההתפתחות הכלכלית של לבנון, לא העמדות הסוריות בלבנון ולא הכסף והקשר בין לבנון לסוריה, לא בכביש ביירות-דמשק ולא בנמלי לבנון. יש אפשרות להטיל את האחריות עד כדי כך שסוריה תדאג לשקט בלבנון, והיא מסוגלת לזה, כפי שהיא דואגת לשקט בגבול הגולן.

בכל הדיונים וגם בדיון הזה אנחנו מציעים לחשוב על הנושא שוב, ואני בטוח שלא חיכו ולא מחכים לנו בהצעה הזאת. יכול להיות שנשמש איזה קטליזטור לאנשים נוספים להעלות מחשבה, אם זאת הדרך להתמודד או שיש דרכים אחרות שבאמצעותן נוכל לא רק להתמודד אלא גם לנצח.

שר הביטחון י' מרדכי:

דיברת על האוכלוסייה בעזה, ביהודה ושומרון – – –

יהודה הראל (הדרך השלישית):

אני אענה על השאלה הזאת. שאלו אותי למה אתה נגד פינוי הגולן ובעד פינוי מרבית חברון. מה ההבדל בין הגולן לחברון, הרי חברון יותר ארץ-ישראל, יותר היסטוריה, אולי גם יותר קרובה למרכז הארץ ואולי גם יותר חשובה. עניתי שיש בערך 150,000 הבדלים בין חברון לבין רמת-הגולן. שכם אולי לא פחות חשובה והיסטורית מבקעת-הירדן, אבל גם שם יש 150,000 הבדלים.

הנה התשובה: צה"ל בתוך אוכלוסייה עוינת, כשהוא מנסה לעשות בה סדר – יש כאן כאלה שחושבים שהאויב שומע ומתעודד – לא ניצחנו במלחמת האינתיפאדה ולא ניצחנו במלחמת לבנון בתוך האוכלוסייה בכל השלבים שלה במשך שנים רבות. מי שחושב שיש לו שיטה לנצח אוכלוסייה על-ידי

מדינה דמוקרטית – בשיטות של אסד או של סטלין בזמנו, מי שמוכן בסוד להשמיד עשרות אלפי אנשים, אפשר לנצח אוכלוסייה; מדינה כמו מדינת ישראל, לא רוצה ולא יכולה לעשות את זה.

שלום שמחון (העבודה):

— — —

היו"ר ש' בן-צור:

תודה. חבר הכנסת תאופיק חטיב, בבקשה.

רן כהן (מרצ):

חבר הכנסת הראל, עד שתאופיק חטיב יעלה – – – הנימוק הזה הוא נימוק מאוד מורכב בשבילך. יש 150,000 פלשתינים בחברון ויש 170,000 בירושלים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

הוא בעד הגולן וירושלים.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הוויכוח נמשך בין הדורשים נסיגה חד-צדדית של צה"ל מלבנון לבין השוללים זאת. אני מחזיק בתפיסת עולם שבמהותה שוללת את הכיבוש על כל צורותיו באשר הוא. גם מול כל המתרצים את הכיבוש לכל מיני צרכים, לטווח הארוך הכיבוש הוא כיבוש ותוצאותיו הן אותן תוצאות, וזה מה שכבר נראה לעין. בסופו של דבר, הכיבוש מקומם את הנכבש ואז מתחילה האלימות, וזה מה שקורה.

צריך לציין גם, שחלק מהפעולות שבוצעו נגד ישראל בוצעו בנשק ישראלי שנמסר לגורמים שונים בלבנון כדי שיילחמו בגורמים אחרים אז, ובסוף הנשק מופנה גם נגד ישראל, כי זו היתה תוצאה של אותה מדיניות מוטעית.

במרכז הוויכוח הציבורי עומדת היום השאלה הזאת – שאלת לבנון. המחיר שלה הוא, לדעתי, שצריך להאיץ בממשלה לסיים את הכיבוש בלבנון. בחרתי במלה הזאת ולא אמרתי: לצאת. משהו אמר לברוח או לסגת; אמרתי: לסיים. צריך למצוא את הדרך לסיים את הכיבוש בלבנון, כיוון שהכיבוש נשאר כיבוש. אמרו פעם שהצרה תבוא מהצפון. יכול להיות שהמלחמה הבאה תגיע מהצפון. צריך למנוע את זה, לא לזלזל ולהמשיך כאילו לא קורה כלום. נכון שסוריה מעורבת, ועוד איך, בלבנון.

רן כהן (מרצ):

גם אירן.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

מצדי, אירן רחוקה. אם יימצא פתרון לבעיה עם סוריה, לא תהיה, גם מבחינה לגיטימית, שום דרך ואפשרות פעולה ל"חיזבאללה" כאשר סוריה ולבנון יחד יחתמו על הסכם שלום עם ישראל. אמרו שלבנון חתמה פעם. כולם יודעים שזה היה מגוחך. בלי סוריה זה לא שלום. נכון שהנשק הוא של אירן; הוא נוחת בדמשק ומשם מגיע ל"חיזבאללה". כולם יודעים את זה ומנסים להתעלם, כי יש בעיה אחרת והיא – רמת-הגולן. צריך לפתור את הבעיה באותה דרך שפתרו עם מצרים, עם הפלשתינים – שטחים תמורת שלום; ואז יהיה שלום גם בלבנון.

היו"ר ש' בן-צור:

חבר הכנסת חיים רמון – לא נמצא. תשובת שר הביטחון. בבקשה, אדוני השר.

שר הביטחון י' מרדכי:

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה לקרוא תמצית ריאיון שכוכבו מלבנון. ואלה עיקרי הדברים שאומר חסן נסראללה, מזכיר ה"חיזבאללה", בריאיון ב-13 בפברואר 1997: "ישראל חייבת להיעלם ואכן תיעלם. שחרור פלשתינ וירושלים הוא חובת כל ערבי ומוסלמי".

נסארללה מוסיף: "ישראל חייבת להיעלם ואכן תיעלם משום שהיא ישות גוזלת המושתתת על תוקפנות ועל דיכוי מוחלט. אינני יכול להתנבא אם זה יקרה בעוד חמש שנים או עשר או חמישים. נכון שאין היום שוויון במישור הצבאי, אך אנו מאמינים שכל עמי האזור יתעוררו ויהפכו לתנועת התנגדות נגד העריצות נגד הישות הפלשתינית. שחרור פלשתינ וירושלים הוא חובת כל ערבי ומוסלמי".

אני ממשיך ומצטט, כי כאן התשובה היא יותר קונקרטית: "הוויכוח הזה – על נסיגת צה"ל מלבנון – מזכיר לי בדיוק את הוויכוח שהתחולל בחוגים הישראליים ב-1985, כאשר ההתשה הרבה של הכוחות הישראליים בלבנון גרמה להפגנות ענק בפלשתינ הכבושה, מה שאילץ את הממשלה לקבל החלטה על נסיגה. אנו סבורים שוויכוח זה ילך ויגבר, בייחוד אחרי כל פעולה שבה נופלים הרוגים ופצועים מצבא הכיבוש. אך האם זה יביא לתוצאה? לא ברור עדיין. ברור שממשלת נתניהו דבקה בהמשך השהייה בלבנון ובהמשך כיבוש האדמות הלבנוניות, ומנסה לזכות ברווחים תמורת נסיגה. אך אנו מהמרים על הגברת הפעולות והלחץ כדי לאלץ מגזר גדול ככל שאפשר בחברה הישראלית, הן בדרג המדיני והן בתוך הממסד הצבאי, ולדחוף אותם לקבל החלטה מסוג זה, לצאת החוצה".

אינני מייחס חשיבות רבה לריאיון עם כוכבון לבנון נסראללה, אבל אני גם מציע לעצמנו לא להתעלם מהדברים שנאמרים בראש חוצות, לא בהסתר, וכוונותיהם הן כוונות ברורות.

אדוני היושב-ראש, אמרתי בשבוע שעבר, ואני חוזר ואומר היום: למדינת ישראל יש חובה להבטיח את ביטחון תושביה ואת ביטחון יושביה. ומי שמוטלת עליהם החובה לכך הם מערכת הביטחון וצה"ל. המטרה כפי שהיא מוגדרת לצה"ל היא ביטחון התושבים והיישובים של גבול הצפון.

נכון להיום, בתנאים שקיימים בצפון המדינה, לפי מיטב הערכותי, וגם מדיונים שהתקיימו היום עם צמרת הצבא – והיום אין זו הפעם הראשונה, בראשותי כשר הביטחון; דומני שכבר היו דיונים כאלה פעמיים או שלוש פעמים – חלק מהדברים הוצגו גם בוועדת החוץ והביטחון, בקבינט ובפורומים השונים, ברצף של חשיבה וניסיונות לראות מה עוד לא נעשה וצריך להיעשות, אבל המטרה נשארת בעינה, המטרה ניצבת בשער, ואיש איננו יכול להתחמק מלתת לה מענה – לתת ביטחון מרבי לתושבים שחיים בגבול הצפון.

לנגד עיני ולנגד עינינו הדברים שנאמרים כאן בגלוי. אינני נזקק עכשיו לאיזה חומר מודיעיני מיוחד. ונניח שה"חזבאללה" או חלקים ממנו יקיימו את מה שחלק מהאנשים רוצים כמאויי נפש, האם מישוהו ערב לנו שאחמד ג'יבריל יקיים אותם, או ג'ורג' חבש, או גורמי טרור אחרים? מי ערב לכך? האם להפקיר את ביטחונם של התושבים והיישובים של גבול הצפון לרצונו של איש זה או אחר, או להפקיד את ביטחונם בידי טרוריסטים צמאי דם?

אינני מעלה על דעתי שיש אדם רציני אחד, שיודע את מאורעות גבול הצפון, את לילות האימה ואת ימי השכול והאבל, שיציע החלטה לא רצינית להפקיד את היישובים והתושבים של הצפון בידי גורם טרוריסטי כלשהו.

אדוני היושב-ראש, מהיום הראשון לכינונה של הממשלה הזאת, הממשלה קבעה "לבנון תחילה", והיא מנסה בכל דרך, בכל דרך מדינית, למצוא גורם אחראי שאתו ניתן יהיה להגיע להסכם שיבטיח את הביטחון, ולא נצטרך להיות על אדמת לבנון.

אני וחברי הגנרלים האחרים, כפי שכוננו כאן היום, מכירים את לבנון על בוריה. אין לנו עניין לא בנכסיה, לא בנופיה, לא באדמתה ולא בדבר אחר ממה שיש וקיים בלבנון. אבל, יש לנו צורך ביטחוני חיוני להימצא בלבנון, כדי להבטיח את ביטחונם של יישובי הצפון, עד אשר נגיע להסכם, וכולנו רוצים להגיע להסכם, בוודאי אנחנו, עם ממשלת לבנון, ואולי עם גורמים אחרים שעומדים מאחורי לבנון, ולהשיג הסכמה שתיתן בידי מישוהו אחר את היכולת להתמודד ולמנוע את הטרור מעל אדמתו. ובראש ובראשונה, דברי מכוונים כמובן לממשלת לבנון ולצבא לבנון. בעיני הם הנושאים באחריות הגדולה למתרחש על אדמת לבנון ובשטחים שהם מופקדים עליהם.

צה"ל ניצב בלבנון ופועל להשגת המשימות שהוכתבו לו. הוא עושה כמיטב יכולתו, לעניות דעתי בכשרון רב וביכולת גדולה, כדי למנוע ארבעה סוגי איומים מרכזיים. האיום הראשון הוא איום של ירי "קטיושות" לעבר יישובי גבול הצפון. בסדרה של פעולות שהוזכרו כאן יש הבנות, נכון להיום, ששני הצדדים יימנעו מפגיעה באזרחים ויימנעו ירי "קטיושות" לעבר יישובי הצפון.

הדבר השני המרכזי הוא, שאנחנו מונעים במשך שנים רבות חדירה של חוליות טרור לעבר יישובי גבול הצפון. יכול להיות שבאווירה שאופפת אותנו, וכולנו רוצים שלום, יש השלכות ממקום למקום, מגזרה לגזרה, מפינה לפינה. אבל לא כך היום המצב בלבנון, ולצערנו גם לא כך היה בעבר. ונכון להיום, אזור הביטחון והפעילות לאורך הגדר מונעים חדירת חוליות לעבר יישובי גבול הצפון. היום, בשאלה ישירה ששאלתי את אחד הגורמים שמבין היטב בשטח, האם להערכתו, כאשר נצא מלבנון בדרך לא דרך, או נכון להיום, האם יש גורמי טרור שיש להם מטרות להגיע לגדר ומעבר לגדר – די היה להצביע על אותם מקרים שבהם היו ניסיונות והיה רצון לחדור ולבצע פיגועים בתוככי ישראל.

הדבר השלישי שאנחנו מונעים היום הוא יכולת כינון ישיר לעבר הבתים במטולה ובזרעית ולעבר בתים רבים נוספים לאורך גבול הצפון. במלחמה קשה ומורכבת צה"ל מתמודד מול ה"חיזבאללה", פוגע ב"חיזבאללה", ומביא לידי כך שעיקר ההתמודדות הוא באזור הביטחון ומעבר לאזור הביטחון.

לצערנו הרב, במלחמה המתמשכת בלבנון אנחנו משלמים מחיר יקר. כל אדם הוא עולם ומלואו, ובוודאי עשרות לוחמי צה"ל, שנפלו על משמרתם בלחימתם למען עם ישראל. לבי עם המשפחות. ובכנות, ובכל עוצמת לבי, אני רוצה לשלוח להן מכאן תנחומים. מי ייתן והשם וכל בית ישראל יחזק אותן להמשיך את מערכות חייהן בצל השכול והאבל. זכר החברים הנופלים יהיה אתנו לאורך כל הימים.

חיילי צה"ל אינם נדרשים לדרבון כדי למלא את ייעודם ומשימותיהם. די היה לשמוע אותם בטלוויזיה וברדיו ולקרוא את דבריהם בעיתונות; הם ניצבים שם אל מול הסכנות והאיומים. די לשמוע את המפקדים בכל הדרגים עושים כל מאמץ, כדי למצוא כל דרך או כל פתרון אפשרי, כדי להתמודד אל מול הטרור הזה, טרור קשה ותובעני. תמיד המחיר גם יכול להיות הרבה יותר קשה והרבה יותר כואב. אנחנו צריכים לעמול ולתת מענה אל מול הטרור ולצמצם את מספר הנפגעים.

ודאי שוויכוח ציבורי במדינה דמוקרטית, אדוני היושב-ראש, הוא לגיטימי. הוא לא רק לגיטימי, הוא יבורך. אבל, האם עושים את זה בשבוע שיש בו אסון גדול כזה בשערנו? האם טחו עינינו מראות? האם מקומם של נציגי הציבור לא היה באותן שעות ובאותם ימים במקומות אחרים? ועל זה יוצא עיקר זעמי. האם אין מקומות לנהל דיונים? האם אין ועדת חוץ וביטחון? האם אין ועדת משנה? ולגיטימי גם לנהל ויכוח ציבורי במקום הזה. עת לכל דבר: עת לכאוב, עת לצרוב, עת להילחם ועת להתווכח. מי שכל התחומים האלה מתערבבים אצלו, מוטב כי בראש וראשונה יבדוק את עצמו אם מה שעמד לנגד עיניו זה הוויכוח הענייני.

אני גם רוצה להגיד לך, אדוני חבר הכנסת הראל: מי שרמת-הגולן יקרה בעיניו והוא חושב שישלם בלבנון כדי להרוויח את הגולן, טועה טעות חמורה.

יהודה הראל (הדרך השלישית):

מי זה?

שר הביטחון י' מרדכי:

אני לא יודע.

רחבעם זאבי (מולדת):

אם יש בכלל מישהו כזה.

שר הביטחון י' מרדכי:

אני לא יודע. אני רוצה להצביע על כך, שכל מי שיצא בצורה לא נכונה, ולא בהסכם ולא מנקודת עוצמה, לא רק לא ישיג הסכם אלא גם יסכן את מה שאתה אמרת – תשלומים כלשהם.

ואני שואל: אולי גם לצרכים אחרים ננהל ויכוחים מהסוג הזה בעת שנקבעה לדיון הזה? אולי לצרכים של מנהיגות בכל מיני גופים פוליטיים? יכול להיות. המינימום שנדרש מהאנשים, שיבקשו להיות שלוש יממות, לא מעבר לגבול – לאורך הגבול, לאורך יישובי גבול הצפון, ידברו עם המפקדים ויקבלו את האינפורמציה המינימלית. על בסיס נתונים מינימליים ננהל ויכוח נוקב, ציבורי וענייני.

לפי מיטב הערכתי, חלק מהאנשים לא עברו כנראה הרבה זמן את קו קריית-שמונה, ובקריית-שמונה, לשמחתי, בחודשים האחרונים חיים ברמת ביטחון גבוהה בעיקר הודות למפקדי צה"ל וללוחמיו, המחרפים נפשם וגם משלמים מחיר יקר. ומחר בצהריים – אולי בצורה מקרית, אולי לא מקרית – אנחנו משתתפים בהכנסת ספר תורה לזכרו של אורי אזולאי, שנפל כמטווחי קשת מביתו, על אדמת לבנון, והוא מטובי המפקדים והלוחמים שהיו לנו.

ניסיתי לחפש אם יש בנמצא אילו כוחות בין-לאומיים, רב-לאומיים, שאולי, אני לא יודע, מישהו אחר ניהל אתם איזה דו-שיח והם ממתינים לפקודה מאותו איש, לבוא ולשאת באחריות. אני יכול לומר לכם שנכון להיום לא מצאתי. בפגישה האחרונה שהיתה לי השבוע, במשך שתי יממות, עם שר ההגנה הצרפתי, אדם מאוד מעניין, תשובתו בסוף היתה: כשימצא ההסכם ויובילו אותו ארצות-הברית עם הסורים והלבנונים וייחתם ההסכם וכו', גם צרפת תשתתף, אם יהיה צורך, באותם כוחות.

אני לא מעלה על דעתי שכוחות ערביים יבואו להיערך על אדמת לבנון כדי להילחם בטרור ולתת איזה מענה ביטחוני או פוליטי. קודם כול, אם זה יקרה, נראה שהמצב השתנה לגמרי במזרח התיכון ולא צריך אותם. ואם זה לא יקרה, אני ארצה לסכן את השלום עם מצרים או עם ירדן תוך כדי התמודדות עם טרור מאדמת לבנון? גם זה לא נראה לי הגיוני. נראה לי שזאת דרך בדוקה לסבך מצב בסיסי, שהוא לא פשוט.

והכוחות הרב-לאומיים, יוניפי"ל, שממוקמים על אדמת לבנון, נפגשתי אתם יותר מפעם אחת. לצערי הרב, הם לא נותנים מענה בחלק מהמקרים – עם כל אהדתי והערכתי אליהם ולמדינות ששולחות אותם – ובחלק מהמקרים הם אפילו מסבכים את העניינים, ולכן ביטחון תושבי יישובי הצפון והתושבים אזרחי מדינת ישראל, ביטחונם מופקד בידי צה"ל ומערכת הביטחון, והם צריכים להיות בכל מקום נדרש כדי לתת את הביטחון החיוני. ואין דין הסכמים עם הרשות הפלשתינית כדין הסכמים

בלבנון עם שום גורם. אחרי מבצע דין-וחשבון אמרנו לצבא לבנון: תבואו להתפרס. פלוגה אחת נעה דרומה ונעצרה על-ידי הסורים, ומאז הם משחקים שם שש-בש. אז אפשר להזמין.

אני גאה כי ביטחוננו נמצא בידי טובי לוחמינו, רק לבי על המחיר שאנחנו משלמים, שהוא מחיר יקר. אנחנו נמשיך לפעול היום ובעתיד בכל האמצעים שעומדים לרשותנו, אבל בתבונה, בעיתוי המתאים, אל מול המטרות הנכונות ועל-פי הצורך הלאומי שלנו לפגוע בטרור ובטרוריסטים. כשיהיה צורך במבצע קטן, נעשה קטן, וכשיהיה צורך בגדול, נעשה גדול. אבל אל לנו להכניס לתוך מעטפת הסיכונים את הילדים החיים בצפון ואת התושבים שרוצים לחיות חיים שלווים בכל מקום. לכן, צה"ל צריך לפעול בתנאים מאוד לא פשוטים ומאוד מורכבים, עם גורם טרוריסטי שחי בתוך אוכלוסייה אזרחית ושונה מגורמי טרור אחרים שהכרנו בעבר.

אני רוצה להפנות את תשומת לבנו עוד למרכיב אחד מרכזי. כדי להילחם ולנצח צריך שהמטרות והמשימות תהיינה ברורות, צריך שיהיה כושר לחימה, אבל לא פחות, בהתמודדות מול הטרור, צריך כושר עמידה. אני גאה בכושר העמידה של הלוחמים, כפי שבא לידי ביטוי כולל באסון הכבד, ואני בטוח שלאזרחי מדינת ישראל, עם כל הכאב והצער, יש כושר עמידה להתמודד אל מול המצב שנגזר עלינו עד אשר הוא ישתנה. והמדינה הזאת והעם הזה, לצערי, ידעו ימים קשים וכואבים, אבל תמיד היו אנשים עם כושר עמידה עצום שעמדו בשער – בבקעה, בתעלה ובכל מקום, בבית-שאן ובגולן, בערבה ובלבנון, כדי שאזרחי מדינת ישראל יוכלו לחיות בצל האיום, אבל יוכלו לקיים מערכת חיים, ומדינת ישראל תמשיך להתפתח ולשגשג. את זאת לא הטרור ואף לא איום אחד לא יהיה בכוחם לעצור.

זהו ייעודנו, להבטיח כי גם בצל האיומים תמשיך המדינה להתקיים, ואיש לא ירתיענה ולא יסיט אותה ממטרותיה הלאומיות, להפוך למדינה מתקדמת, חזקה ושואבת עידוד מתושביה. העידוד הזה מופנה אל לוחמי צה"ל שנמצאים בכל מקום. עוד יבואו ימים אחרים ועוד ישתנה המצב. עוד כל אחד מאתנו יצטרך לבחון את עצמו, האם יש קשר כלשהו בין המצב בתעלה אל מול הכוח המצרי, והמרחק בין קנטרה לבין כל עיר לאורך התעלה, לבין קריית-שמונה לגדר המערכת או בין מטולה לגדר המערכת.

אני מאמין שעוד יבוא יום ונחיה לבטח בארצנו, תוך חיפוש נתיבות לשלום, אבל עם זאת נדע מהם הצרכים הביטחוניים, כדי להתמודד על הצרכים הביטחוניים בכל העוצמה הנדרשת, ויותר מכול לאמץ את משפחת השכול ולשלוח היום ובכל יום יישר כוח לכל מפקדי צה"ל וללוחמיו.

היו"ר ש' בן-צור:

מה אתה מציע, אדוני השר?

שר הביטחון י' מרדכי:

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ש' בן-צור:

חבר הכנסת גדעון עזרא מבקש להסיר את הצעת חבר הכנסת רן כהן. בבקשה, דקה.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אני מצטרף לסיפא של דברי שר הביטחון, הן בברכות לחיילי צה"ל והן בהעברת הנושא לוועדת החוץ הביטחון. כל מה שרציתי וכל מה ששאפתי אליו הוא, שתהיה לנו במה כדי לדבר על הנושא. אף שרציתי את הבמה הזאת, יצא שהשבוע אנחנו מדברים כאן פעם שנייה על הנושא הכאוב הזה.

אני מבקש לומר רק מלה אחת: כל אקסיומה טעונה הוכחה. כאשר בונים על אקסיומות ולא כל האקסיומות נכונות, צריך לבדוק את עצמנו ולא לדבר בביטחון כל כך גדול.

אני שוב מאחל לצבא-הגנה לישראל שיעמוד במשימותיו. אני מאוד מקווה שתהיה לנו במה יותר סגורה כדי לדבר בה, ולכן לא ביקשתי את רשות הדיבור היום.

היו"ר ש' בן-צור:

חבר הכנסת שלום שמחון מבקש להסיר את הצעת חבר הכנסת יהודה הראל.

שלום שמחון (העבודה):

אני רוצה להודות לשר הביטחון על דבריו, ולחזק אותו ואת כוחות הביטחון שפועלים באזור קו העימות ובדרום-לבנון. יהודה הראל, אני חייב לומר שאני די מופתע מהקשר הלוגי שעשית בין חברון לרמת-הגולן. לשיטתך, תושבי קו העימות היו צריכים לבקש מצה"ל להרחיב את רצועת הביטחון ולנקות אותה מאדם, ואז בעצם לא שולטים על אף אחד ואפשר להמשיך להיות בלבנון. לכן, ההקשר הזה היה ממש לא במקום ולא ענייני.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

על-פי ההקשר הזה, אפשר להחזיר את ירושלים.

שלום שמחון (העבודה):

על-פי ההקשר הזה אפשר להחזיר הכול. אני אדם שגר ביישוב על גבול הצפון, ואני מכיר את המשמעות של רצועת הביטחון. אני יודע מה זה לישון במקלטים לילה אחר לילה, בגלל כל פרה שנשכבת על הגדר, בגלל כל כלב שמזיז את הגדר קדימה ואחורה. גם בלי "קטיושות", יושבים הרבה לילות במקלטים. הרצועה הזאת מאפשרת הרבה ביטחון, ואני מציע לכולנו לא לעשות ניסיונות על חשבון תושבי קו העימות.

היו"ר ש' בן-צור:

חבר הכנסת אפרים סנה מבקש להסיר את הצעת חבר הכנסת סאלח סלים. בבקשה.

אפרים סנה (העבודה):

רבותי חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, בשבוע שעבר היתה לי הזכות להיפגש עם חיילי הנח"ל באחד המוצבים שבגזרה המרכזית בדרום-לבנון. רבותי חברי הכנסת, הלוואי שאותה מידה של אמונה והכרה שיש לחיילים שמשרתים שם תהיה לאנשים פה בעורף. רק גאווה וכבוד.

הם מבקשים רק דבר אחד, אדוני שר הביטחון, הם רוצים לעשות יותר. אין בהם תבוסתנות, אין בהם שפלות רוח, אין בהם חולשת לב ואין בהם חולשת יד. צריך לתת להם גב יותר מכל דבר אחר.

אולי, אדוני היושב-ראש, עוד נקודה אחת, כי צריך לאחוז את השור בקרניו: את האחריות צריך לתבוע מידה של סוריה. אי-אפשר להתחמק מהדבר הזה, אי-אפשר ללכת סביב. מסוריה צריך לתבוע את האחריות, כי היא השלטת בלבנון. אם לא משיגים את הדבר בהידברות ובלחץ דיפלומטי, ואם מתכוונים ברצינות לחסום, לבלום ולהאיט את ה"חיזבאללה" בדרום-לבנון, צריך לאלץ את הסורים לעשות זאת על-ידי לחץ על מה שכואב להם בלבנון, והדרכים והשיטות ידועות.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה. חבר הכנסת רן כהן, אתה מקבל את הצעתו של כבוד השר להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון?

רן כהן (מרצ):

כן.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה. חבר הכנסת רחבעם זאבי, אתה מקבל את הצעת השר?

רחבעם זאבי (מולדת):

כן.

היו"ר ש' בן-צור:

חבר הכנסת חנן פורת?

חנן פורת (מפד"ל):

מקבל.

היו"ר ש' בן-צור:

חבר הכנסת יהודה לנקרי?

יהודה לנקרי (הליכוד-גשר-צומת):

כן.

היו"ר ש' בן-צור:

חבר הכנסת יצחק כהן לא נמצא. חבר הכנסת סאלח סלים? לא נמצא. חברת הכנסת מרינה סולודקין מסכימה?

מרינה סולודקין (ישראל בעלייה):

כן.

היו"ר ש' בן-צור:

חבר הכנסת יהודה הראל? לא נמצא. חבר הכנסת תאופיק חטיב?

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

מסכים.

היו"ר ש' בן-צור:

אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון?

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 11

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושאים שהעלו חברי הכנסת א' אור, רן כהן, ר' זאבי,

ח' פורת, י' לנקרי, מ' סולודקין ות' חטיב

לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ש' בן-צור:

11 בעד, אין נגד, אין נמנעים, ההצעות עוברות לוועדת החוץ והביטחון.

הצעות לסדר-היום

אסון המסוקים

היו"ר ש' בן-צור:

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום בנושא אסון המסוקים. חבר הכנסת דוד אזולאי – אינו נמצא. חבר הכנסת אלי גולדשמידט – לא נמצא. חבר הכנסת טלב אלסאנע – לא נמצא. חבר הכנסת מיכה

גולדמן – לא נמצא. חבר הכנסת שמואל הלפרט נמצא. בבקשה. אתה ראשון ואחרון הנואמים; הצעה לסדר-היום מס' 1710.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתחילת דברי ברצוני להביע את רגשי האבל העמוקים על האסון הנורא, בנפול 73 החיילים והקצינים בהתנגשות שני המסוקים מעל שאר-יישוב בצפון.

קשה למצוא דברי ניחומים למשפחות השכולות. אין מלים מתאימות, שיש בכוחן להביע את עומק הצער ואת השתתפות כולנו ברגשות המשפחות. לכן אסתפק בדברי הניחומים הנאמרים בעמנו מדורי-דורות: המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים. לא תוסיפו לדאבה עוד.

חברי הכנסת, אין ספק שהדיון במסקנות הביניים של ועדת-עברי בעניין האסון הנורא הוא מוקדם בעיקרון, הן מפני שהאירועים והתמונות עדיין ניצבים מול עינינו, כשכולנו מזועזעים ובמצב כזה קשה לחשוב בצורה קרה, והן מפני שמדובר רק במסקנות ביניים ולא במסקנות סופיות.

אולם, עם זאת, ניתן להתייחס בכמה מלים למה שפורסם בתקשורת, וברצוני לעמוד בקצרה על כמה מהדברים.

הוועדה העירה על הטיסה הקרובה מדי של המסוקים, וקבעה כי מעתה יועברו חיילים בהטסה רק במסוקים בודדים, בנתיבים נפרדים ולא ביחד.

כמו-כן התייחסה הוועדה לנושא המוביל, והורתה כי מעתה, בכל מקרה שבו טסים יחד שני מסוקים או יותר, יש להקפיד על בחירת מוביל מוסמך, כאשר כלל זה יתבצע גם במקרים שבהם חלק מהמשימה משותף לשני מסוקים או יותר.

הוועדה העירה גם בנושא הדלקת האורות וכיבויים בעת הטיסה; בנושא הרשימות והשיבוץ הקרבי של החיילים הטיסים, ובקביעת גורם אחראי לבדיקת ציוד ותחמושת המועמסים על המסוק.

חברי הכנסת, כאמור, מדובר במסקנות ביניים, אולם אין ספק שמבין השיטין עולה הצורך ועולה הדרישה, שהשיקול העיקרי של המפקדים יהיה תמיד שמירה על חיי אדם והקפדה על כל הפרטים הקשורים לכך.

התורה מצווה עלינו: ונשמרתם לנפשותיכם. ודאי שכל קצין וכל חייל ער ומודע לנושא זה. אך עם זאת, מן הראוי לשנן את ההוראות ואת הנהלים, כפי שהיו בצה"ל מאז ומתמיד, וכפי שנקבעו שוב על-ידי הוועדה. בטוחני, כי אם השיקול של שמירה על חיי אדם יהיה לנגד עיני מפקדים וחיילים, בוודאי יימנעו בעתיד תקלות ואסונות. תודה.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה. חבר הכנסת טלב אלסאנע, שלוש דקות, בבקשה – הצעה לסדר-היום מס' 1642. לאחר מכן – תשובת השר.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד שר הביטחון, בעקבות האירוע הבעתי את השתתפותי בצער המשפחות השכולות, ואני חוזר ומביע את תנחומי בצערן של אותן משפחות, שאני בטוח שהתנחומים וההשתתפות בצער לא יחזירו את יקיריהן לחיים. לדעתי, צריך לחשוב בכיוון כלשהו כדי שהאסונות האלה לא יישנו.

בהזדמנות זו אני סבור שההצעה שהעלה חבר הכנסת גדעון עזרא בעניין הנסיגה מלבנון היא הצעה חכמה. לדעתי, צריך לשקול אותה בצורה מאוד רצינית ובכובד ראש, ואומר מדוע. הרי ב-1982, כשצה"ל נכנס ללבנון, זה היה בעצם המאבק הפלשתיני-הישראלי. לא היתה שום מלחמה בין מדינת ישראל לבין לבנון. היה אש"ף והיתה מדינת ישראל. לא היתה הכרה של מדינת ישראל באש"ף, לא היה ערוץ הידברות, לא היה משא-ומתן. במסגרת המלחמה הזו מדינת ישראל, מתוך מחשבה שאפשר לפתור בעיה פוליטית באמצעות כוח, זה התפתח למאבק ולמלחמה שבעקבותיה פלש צה"ל ללבנון. התוצאה היא שאש"ף יצא מלבנון. אבל בינתיים אש"ף קיבל הכרה הדדית, כי מדינת ישראל הכירה בזכות העם הפלשתיני ובאש"ף. אש"ף, שיצא מלבנון, הגיע לעזה ונמצא אפילו ברמאללה, בבית-לחם ובחברון, וצה"ל נמצא בלבנון.

השאלה היא: מה ההיגיון? מה הטעם בזה? האם שכחו את צה"ל בלבנון? האם שכחו בכלל מדוע הגיעו לשם, מה הוא עושה שם, למה הוא צריך להיות שם? הרי כל העילה שהיתה ב-1982 לא קיימת עוד.

תמיד יש חשש מהלא-ידוע, יש חשש שהכול יכול להיות. גם יכול להיות שאתה נכנס לרכב ותקרה לך תאונה. האם משמעות הדבר שאתה לא נכנס לרכב ונוהג בו? הסיכון הזה תמיד קיים. אבל, לדעתי, ברגע שמגיעים למסקנה שאת הבעיות במזרח התיכון ניתן לפתור באמצעות משא-ומתן ולא באמצעים צבאיים, לא בכוח, לא בכיבוש ולא בשליטה על אנשים אחרים, לדעתי זו האסטרטגיה שצריך לאמץ גם עם לבנון וגם עם סוריה. כי ללא פתרון בגולן, לא יהיה פתרון בלבנון.

הגיע הזמן, ואני סבור ששר הביטחון פועל בכיוון הזה לקידום המשא-ומתן עם סוריה, על מנת לטפל לא בהיבט הטכני של אסון המסוקים, אלא בהיבט המהותי, והוא המלחמה המתמדת, שאלת המלחמה שהיא הכיבוש אם בגולן ואם בדרום-לבנון. תודה.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה. תשובת כבוד השר, בבקשה.

שר הביטחון י' מרדכי:

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה לחזור ולהביע את תנחומי ל-73 המשפחות אשר איבדו את יקיריהן באסון המסוקים בצפון. המסוקים והלוחמים היו בדרכם להחליף את חבריהם באזור הביטחון כדי למלא את תפקידם, את ייעודם בשמירה ובאבטחה על גבולנו הצפוני.

לצערי הרב, באסון כבד, הכבד ביותר שפקד את צה"ל מימיו, איבדנו קבוצת לוחמים מהטובים שהיתה לנו.

מינינו ועדת חקירה, אנשים מקצועיים, ישרים ואמונים, אשר צריכים לתת לנו מענה איך קרתה התאונה, למה קרתה התאונה, ובעיקר מה צריך ונכון ללמוד לעתיד כדי שלא יתרחשו אסונות כאלה או אחרים בצה"ל.

כל עוד ועדת החקירה פועלת, צריך לתת לה את כל הזמן הנדרש כדי לחקור, לבדוק, לבחון כל פרט, כל הוראה, כל תכנון, כל אמצעי שנמצא בשטח, כדי להקיף פסיפס קרוב ככל האפשר למה שהתרחש.

רק האמת תעמוד לנגד ועדת החקירה, והם מונחים להסיק את כל המסקנות הנדרשות ולהביא אותם לפני, וממני לפני הרמטכ"ל ומפקד חיל האוויר.

דוח הביניים הוגש לי ביום שישי, ומייד דאגתי, אדוני היושב-ראש, כי הוא יועבר לידי כל המשפחות השכולות ולידי נשיא המדינה, ראש הממשלה, יושב-ראש הכנסת ויושב-ראש ועדת החוץ והביטחון. היום, בעקבות שיחה ביני לבין יושב-ראש הכנסת, על-פי בקשתו, יינתן דוח הביניים גם לכל חברי הבית.

כל מסקנות הביניים הן ליישום ולביצוע מייד, ובצד המסקנות הללו כל מה שמשתמע מהבחינה הבטיחותית, או התפעולית או הניהולית יילמד ויישם בחיל האוויר בצה"ל.

אינני מציע לקשור קשר ישיר בין האסון הכבד הזה לבין הפעילות החשובה והחיונית לביטחוננו המתנהלת באזור הביטחון. על המלחמה באזור הביטחון ובלבנון עניתי באריכות.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מציע כי נמתין עד אשר תסיים הוועדה את חקירתה וכל מסקנותיה יונחו לפנינו. אם יהיה צורך, גם הכנסת תקדיש את הזמן לדיון במסקנות הוועדה. ומכך נראה לי נכון להסיר את הנושא מסדר-היום.

היו"ר ש' בן-צור:

או להסתפק בתשובתך.

שר הביטחון י' מרדכי:

או להסתפק בתשובתי.

היו"ר ש' בן-צור:

בסדר, תודה.

חבר הכנסת טלב אלסאנע, אתה מסתפק בתשובת השר?

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

מסתפק.

היו"ר ש' בן-צור:

חבר הכנסת שמואל הלפרט?

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

מסתפק.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה לאדוני השר. תודה לחברי הכנסת.

הצעת חוק רישום פטירות חיילים שנספו במערכה (תיקון), התשנ"ז-1996

(קריאה ראשונה)

היו"ר ש' בן-צור:

אנו עוברים להצעת חוק רישום פטירת חיילים שנספו במערכה (תיקון), התשנ"ז-1996, בקריאה ראשונה. אדוני שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון י' מרדכי:

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת הנכבדים, אני מתכבד להביא לאישור הכנסת בקריאה ראשונה את הצעת חוק רישום פטירות חיילים שנספו במערכה (תיקון), התשנ"ז-1996.

בהתאם לחוק רישום פטירות חיילים שנספו במערכה, התשכ"ז-1967, רשאי הרב הצבאי הראשי לתת אישור פטירה לגבי חייל "בשירות חירום" שנעדר ויש ראיות מספיקות שנפטר במדינה או מחוצה לה עקב מילוי תפקידו.

בנובמבר 1994 נתבקשה הפרקליטות הצבאית לטפל בהכרזה על מותו של המנוח, סמל אילן בסטיקר, זיכרוננו לברכה, אשר נרצח בידי עבריינים שחפצו בנשקו וגופתו לא נמצאה באותו מועד. אגב הטיפול בבקשה נתגלעו חילוקי דעות הנוגעים לפרשנותו של החוק והאפשרות להכריז על מותו של סמל בסטיקר, זיכרוננו לברכה, ולהופכו לחלל שמקום קבורתו לא נודע.

עיקר הבעיה נסב סביב המונח "שירות חירום". זה הוגדר בחוק, בסעיף 1, כ"שירות ששר הביטחון, באישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, הכריז עליו כעל שירות חירום לעניין חוק זה". אולם המחוקק לא פירש בזמנו לפי אילו קריטריונים יוכרז השירות כ"שירות חירום". מעיון בדברי ההסבר להצעת החוק שאנו עוסקים בה עולה בבירור, כי מטרת החוק היתה להסדיר את נושא הכרזת מותם של חיילים שנספו במערכות ישראל ובפעולות איבה.

התיקון לחוק מטרתו להסיר את העמימות הקיימת כיום לגבי משמעותו של המושג "שירות חירום".

אשר לפרשת החייל אילן בסטיקר, זיכרוננו לברכה, אציין כי, כזכור, נמצאה גופתו של החייל ולא נזקקנו להליכים הקבועים בחוק זה, אולם גם הצעת חוק זו המובאת היום לאישור הכנסת אינה יכולה לכלול בגדרה מקרים דומים לפרשה זו. בהתאם לתיקון, הכרזת מותו של חייל תתאפשר רק אם קיימות ראיות לכך שמצא את מותו במהלך או עקב פעולות איבה או פעילות מבצעית. הסמכות להכריז על פעילות כאמור נותרת בידי שר הביטחון, באישור ועדת החוץ והביטחון.

אבקש אישור הכנסת בקריאה ראשונה והעברת הצעת החוק לוועדת החוץ והביטחון, לשם הכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה רבה לאדוני השר.

נרשמו 44 חברים. בזה אנחנו סוגרים את הרשימה. חבר הכנסת עזמי בשארה – לא נמצא. חבר הכנסת אופיר פינס – לא נמצא. חבר הכנסת אפי אושעיה – לא נמצא. חבר הכנסת יונה יהב – לא נמצא. חבר הכנסת רחבעם זאבי – לא נמצא. חבר הכנסת רענן כהן – לא נמצא. חבר הכנסת גדעון עזרא – לא נמצא. חבר הכנסת אלי גולדשמידט – לא נמצא. חבר הכנסת מיכאל קליינר – לא נמצא. חבר הכנסת סילבן שלום – לא נמצא. חבר הכנסת מאיר שטרית – לא נמצא. חבר הכנסת אברהם שטרן – לא נמצא. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי – לא נמצאת. חבר הכנסת סאלח טריף – לא נמצא. חבר הכנסת רפאל אלול – לא נמצא. חבר הכנסת חגי מירום – לא נמצא. חבר הכנסת עמיר פרץ – לא נמצא. חבר הכנסת פני בדש – לא נמצא. חבר הכנסת שלום שמחון – היה והלך. חבר הכנסת מיכה גולדמן – לא נמצא. חבר הכנסת אורי אור – לא נמצא. חבר הכנסת מיכאל איתן – לא נמצא. חבר הכנסת שאול יהלום – לא נמצא. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה – לא נמצא. חבר הכנסת אלכסנדר לובוצקי – לא נמצא. חבר הכנסת בנימין אלון – לא נמצא. חבר הכנסת אברהם שוחט – לא נמצא. חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה – לא נמצא. חבר הכנסת עמנואל זיסמן – לא נמצא. חברת הכנסת ענת מאור – לא נמצאת. חברת הכנסת דליה איציק – לא נמצאת. חבר הכנסת צבי הנדל – לא נמצא. חבר הכנסת אפרים סנה – לא נמצא. חבר הכנסת אברהם הירשזון – לא נמצא. חבר הכנסת נסים דהן – לא נמצא. חבר הכנסת סאלח סלים – לא נמצא. חבר הכנסת תאופיק חטיב – לא נמצא. חבר הכנסת חיים דיין – לא נמצא. חבר הכנסת שבח וייס – לא נמצא. חבר הכנסת ראובן ריבלין, בבקשה.

שר הביטחון י' מרדכי:

אדוני שר הביטחון נמצא.

היו"ר ש' בן-צור:

ולא לשכוח את סגן יושב-ראש הכנסת שנמצא.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת לנקרי, אדוני השר, כדי להציל במידה מועטה וכמיטב יכולתי הדלה אני מבקש לדבר על חוק זה בקריאה ראשונה, על מנת שלא יעבור החוק החשוב הזה בלי שאחד מחברי הכנסת לפחות יברך את שר הביטחון על כך שמצא לנכון לקבוע את הקריטריונים המאפשרים לנו כעם לתת את ההכרה לחיילינו הנמצאים פעמים רבות בעורף האויב ומוצאים את מותם בנסיבות טראגיות, כאשר החוק הקודם לא היה יכול להגדיר כשירות חירום את הפעולות שנעשו בזמן.

אני מבקש לחזק את ידיו של שר הביטחון, העמל כל חייו על שירות וביטחון העם והמולדת, ומברך אותו על כך שהגיע הזמן, כאשר הוא כשר ביטחון, המצוי כל כך בכל נבכי וסודות פעולותיהם של חיילי צה"ל בעורף האויב – ובמקרים רבים כאשר הפרשות עלומות לחלוטין – בא ומתקן את החוק כך שבאמת יהיה אפשר להכריז על מותו של חייל אם מצא את מותו, חס וחלילה, במהלך או עקב פעולות איבה או פעולות מבצעיות.

אם אמרנו כך, יפה השעה הזאת לטפל בחוק, כי יפה שעה אחת קודם בעניין זה, כי בנפשנו היא. תודה רבה.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה רבה לחבר הכנסת ראובן ריבלין.

אנחנו ניגשים להצבעה בהרמת יד. מי בעד העברת החוק לוועדת החוץ והביטחון?

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 4

נגד – אין ההצעה להעביר את הצעת חוק רישום פטירות חיילים שנספו במערכה (תיקון),

התשנ"ז–1996, לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ש' בן-צור:

ארבעה חברים בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת החוץ והביטחון.

הצעת חוק שירות ביטחון (הוראת שעה) (תיקון), התשנ"ז–1997

(קריאה ראשונה)

היו"ר ש' בן-צור:

אנחנו עוברים להצעת חוק שירות ביטחון (הוראת שעה) (תיקון), התשנ"ז–1997. קריאה ראשונה. כבוד שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון י' מרדכי:

אדוני היושב-ראש, מכובדי חברי הכנסת, הצעת חוק שירות ביטחון (הוראת שעה) (תיקון), התשנ"ז–1997.

מוגשת בזאת הצעת חוק לתיקון חוק שירות הביטחון בנושא משך השירות הסדיר של יוצאי צבא גברים, כך שהוא יעמוד על שלוש שנים, מכוח הוראה מפורשת בחוק. בשלב זה מבוקש כי החוק יהיה הוראת שעה לשנתיים.

כידוע, זה כ-20 שנה משך שירותם הסדיר של גברים בישראל הינו שלוש שנים. תחילתו של ההסדר היתה בהארכת השירות הסדיר לפי צו של שר הביטחון, על-פי סעיף 34 לחוק שירות ביטחון. אלא שמבחינה משפטית ולנוכח המלצת שופטי בית-המשפט העליון בעתירה שהגישו חבר הכנסת אמנון רובינשטיין ופרופסור דניאל פרידמן הוחלט, כי ראוי לקבוע הסדר זה כהסדר בחוק ולא מכוח צו. ביולי 1995 חוקקה הכנסת, כהוראת שעה לשנתיים ימים, תיקון לחוק שירות ביטחון הקובע, כי תקופת השירות הסדיר של יוצא צבא גבר תעמוד על 36 חודשים.

עתה עומדת תקופת הוראת השעה להסתיים. רשויות הצבא בחנו את האפשרות לבטלה ולהעמיד את משך שירותם הסדיר של גברים על 30 חודשים בלבד.

בבואן לבחון סוגיה זו נדרשו רשויות הצבא להיבטים השונים של קיצור השירות הסדיר ולהשלכותיו על יכולתו של הצבא לעמוד במשימות המוטלות עליו, תוך שימת דגש בצורכי השעה, במצב הביטחוני השורר בארץ ובאזור וכיוצא באלה. כמו כן, נשקלה אפשרות זו על רקע המגמה הקיימת כיום, להקטין את הנטל המושת על כתפי חיילי המילואים. בסיום הבחינה האמורה מצאו רשויות הצבא, כי טרם בשלה העת לקיצור שירותם הסדיר של יוצאי צבא גברים בלי שיהיה בכך כדי לפגוע בכוננותו המבצעית של צה"ל. בשנים האחרונות לא ניכר שינוי בעומס המשימות המוטל על צה"ל, וכן אין גידול משמעותי במחזורי הגיוס. מצב כאמור אינו מאפשר קיצורו של השירות הסדיר ללא פגיעה ביכולתו של הצבא לעמוד במשימותיו.

עם זאת, אין הכוונה להוריד את הנושא מסדר-היום. החוק יהיה שוב הוראת שעה לשנתיים ימים על מנת שנמשיך לבחון את נושא משך השירות הסדיר של החיילים, תוך התאמתו לצרכים הביטחוניים ולמשימות שיוטלו על צה"ל מעת לעת אחת לשנתיים על בסיס מצב הביטחון השורר בארץ.

לפיכך, מתבקשת הארכת תוקף הוראת השעה בשנתיים נוספות, באופן שהוראת סעיף 15 לחוק שירות הביטחון תמשיך להיות כדלקמן: לגבי יוצאי צבא בני 18-26 יהיה השירות הסדיר בן 30 חודשים. לגבי יוצאי צבא בני 27-29 ולגבי רופאים בני 30-34 יהיה השירות הסדיר בן 30 חודשים. לגבי עולים חדשים שעלו ארצה לאחר גיל 27 יהיה השירות הסדיר בן 24 חודשים. לגבי רופאים או רופאי שיניים בני 35-38 יהיה השירות הסדיר בן 18 חודשים.

אדוני היושב-ראש, אני מציע שהכנסת תאשר בקריאה ראשונה את התיקון המוצע לחוק.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה רבה, אדוני השר.

חבר הכנסת חיים אורון, בבקשה. שלוש דקות.

ברשימת הדוברים היו 25 חברי כנסת, והם לא נמצאים כאן. לא ניתן להם פרס בקריאת שמותיהם.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר הביטחון, אני תומך בהצעת החוק, אבל עליתי לדון משום שהצעת החוק הזאת, כשתוקפה מוארך מדי שנתיים, מעוררת מחדש את שאלת הנטל – זאת הזדמנות מתאימה להעלות אותה; לא רק לעסוק באופן מלאכותי בשאלת הנטל, אלא בתופעה גדלה והולכת שהופכת להיות בעיה ציבורית – אותם חלקים בציבור שאינם נושאים בנטל. המספרים נעשים קשים יותר ויותר. יש משקל למספרים, ויש משקל לכמויות, ויש משקל להצטרבות שלהם.

רק אתמול ושלשום, בתשובה על שאלתא שהפניתי אליך – ואני מנצל את ההזדמנות להודות על התשובה המפורטת – התברר שמה שאנחנו מכנים דחיית שירות לבחורי ישיבה איננה דחיית שירות. רוב רובם של דחויי השירות אינו מגיעי לשירות כלשהו בצה"ל, הם אינם רואים פתחו של בסיס, ולפיכך גם אינם נושאים בנטל המילואים. אתה יודע, אדוני השר, כמו שאני יודע, שהנטל הכבד הוא בעצם נטל המילואים, מעבר למעמסה הגדולה של שירות במשך שלוש שנים.

וראה זה פלא, כאשר פורסמו השבוע המספרים האלה פנו אלי חברים בסיעות החרדיות ואמרו: מה אתה רוצה, אתה עשית לנו עבודה מצוינת, מתברר שרבע כן משרתים, הרי הציבור חושב שאף אחד לא משרת. הפער בתחושות הוא כל כך גדול, שמה שלי נראה – וגם לחברי כנסת רבים שדיברו אתי – כדבר שאי-אפשר לשאת אותו יותר – ולא מדובר ב-50, חבר הכנסת ריבלין, ולא מדובר ב-100 – היקף השחרור השנה בגין תורתם אומנותם הוא של יותר מ-2,500, בעשור – 25,000. במשך עשר שנים גויסו מהקבוצה הזאת 4,999, במקרה אני זוכר את המספר. אגב, מי שנתן לי את המספר שגה, המספר הוא 4,800. מישהו טעה בחישוב. יש עוד קבוצה של 1,500 – אני אומר את המספרים מהזיכרון – והם משרתים בין יום ל-120 ימים. אני יודע, שחלק גדול מהם משרתים במשך התקופה הקצרה יותר.

אני אומר יותר מזה – אני בכוונה תומך היום בהצעה שלך, כי אני יודע, שכל אמירה, שלא אחת אתם עצמכם מתלבטים בה, אולי ניתן לקצר את התקופה לשנתיים וחצי, תתפרש היום בהקשרים שאני לא רוצה להתחבר אליהם.

השאלה הזאת הופכת להיות שאלה ציבורית מוסרית, ואי-אפשר עוד לעסוק בה במישור של קואליציה ואופוזיציה.

הוחלט בממשלה הקודמת להקים ועדה. אני יודע, שעוזרך הנאמן, חיים ישראלי, גמר להכין דוח, או שהדוח פחות או יותר גמור. אי-אפשר להגיע לדוח הזה. זה אחד הסודות הכי כמוסים, אי-אפשר לדעת מה כתוב בדוח. שיגידו לנו מה כתוב בדוח הזה, יכול להיות שלא כצעתה, כמו שאומרים החרדים. יכול להיות שכצעתה, על אחת כמה וכמה.

אי-אפשר עוד לעסוק בנושא הזה בחדרי חדרים של משאים-ומתנים. הוא הופך להיות שבר מוסרי שהחברה הישראלית תתקשה לעמוד בו. מוטב להתמודד שעה אחת קודם. תודה.

הי"ר ש' בן-צור:

תודה. חבר הכנסת ראובן ריבלין, בבקשה – אחרון הדוברים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר הנכבד, צ'רצ'יל אמר במלחמת העולם השנייה על הטייסיס הבריטים: מעולם לא היו חייבים רבים כל כך למעטים כל כך. ואנחנו כאן, בארצנו, אומרים מאז תחילת לחימתנו על קיומנו כאן: לעולם בארצנו יהיו חייבים הרבים כל כך למעטים כל כך.

אין זה סוד, חבר הכנסת אורון, שאולי 10% מבנינו הם הלוחמים בקו הראשון. כך היה בכל הדורות. תמיד נשאלת השאלה, האם החייל במיטבו בתום שירותו או בתחילת שירותו. מתברר, שעיקר היכולת להגן, לעמוד על משמר העם והמולדת, הוא דווקא בסוף שירותם של אלה הנמצאים בשלב שבו הם הופכים לחיילי מילואים, ועליהם מבוסס מערך ההגנה של עם ישראל ושל צה"ל.

אני מבין, כולם מבינים, לרבים מבנינו יש הרגשה, שהם נקראים על-ידי חבריהם פראיירים. דיבר חבר הכנסת אורון על בחורי ישיבה אשר תורתם אומנותם, ושעל סמך ההכרה שיש אנשים הנהרגים באוהלה של תורה, והם מתי מעט, אותם אנשים שצריכים להאדיר תורה על מנת שנחיה ב"ספרא וסייפא", הנה הם מצטרפים אליהם כאשר לא תורתם אומנותם אלא השתמטותם אומנותם. על כך אנחנו צריכים לתת את הדעת כאשר אנחנו באים לחזק את ידי שר הביטחון בבואו להגיש את הצעת החוק הזאת, שהרי אנחנו יודעים, שמדי פעם בפעם עולה שוב השאלה על מי מוטל הנטל במדינה הזאת.

אני מוכרח לומר, שיש לנו תופעה נוספת במדינת ישראל, והיא התופעה של אלה שנקראים היום בפי העם המפונקים; אלה שקוראים דרור להרגשה כאילו ניתן לומר: כן, יש מאבק בארצנו, אבל זה לא בשבילנו; אלה שעושים להם מנהג לאמור: אנחנו לא נשתתף במלחמות שעם ישראל מנהל.

כאשר אנחנו יודעים שאותם אנשים הנקראים בפי כול פראיירים מתגאים בעצמם, כל חייל בצבא-הגנה לישראל המשרת בכוחות הלוחמים – אם אלה חטיבות החי"ר, אם אלה חטיבות השריון ואם אלה כל חיילי השדה – רואה עצמו כגאווה משפחתו, גאווה חבריו וגאווה עמו. למרות הנטל הכבד שמוטל על מעטים כל כך, יודעים המעטים כל כך שהם המובחרים. כי המובחרים והטובים הם אותם אנשים שיכולים באמת לתת את כל אשר להם על מנת לתת לצה"ל את עוצמתו ואת היכולת שלנו לקיים כאן עם חופשי בארצו.

אנחנו תמיד נזכור, בכל פעם שניאלץ להאריך את תוקפם של אותם חוקים המאפשרים את גיוסם של חיילי צה"ל לשלוש שנים, לתת להם אותן תשואות חן חן על פעולתם, עם תזכורת לציבור כולו, שלא כולנו תורמים בכל המקרים אותה תרומה שתורמים המובחרים שבינינו. תודה.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה. אדוני השר, אתה רוצה להשיב או שניגש להצבעה?

שר הביטחון י' מרדכי:

אני מסתפק בדבריו של ידידי, חבר הכנסת המכובד ראובן ריבלין.

חיים אורון (מרצ):

אדוני השר, ובדברי לא?

היו"ר ש' בן-צור:

תודה.

נצביע בהרמת יד. מי בעד הצעת השר להעביר את הצעת החוק לוועדת החוץ והביטחון?

הצבעה ההצעה להעביר את הצעת חוק שירות ביטחון (הוראת שעה) (תיקון), התשנ"ז–1997,

לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ש' בן-צור:

חמישה בעד ההצעה להעביר את הצעת חוק שירות ביטחון (הוראת שעה) (תיקון), התשנ"ז–1997, לוועדת החוץ וביטחון להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הישיבה נעולה. הישיבה הבאה – מחר, יום שלישי, י"א באדר א' התשנ"ז, 18 בפברואר 1997, בשעה 16:00. תודה. שלום.

הישיבה ננעלה בשעה 20:40.